

A KÖNYVTÁROS

1954. NOVEMBER * IV. ÉVFOLYAM * 11. SZÁM

A Nemzeti Múzeumban rendezett Balassi Bálint emlékkiállítás részlete

TARTALOM

	Oldal
A nép vagyonáról.....	1
ILIE AVRAMESCU: Fűzzük szorosabbra a magyar és a román könyvtárak közötti kapcsolatokat	4
L. O.: Több mint kétszáz ember.....	7
KÉKI BÉLA: A könyv történetéből. A fametszet.....	8
KAZIMITY GYÖRGY: Területi könyvtárak létesítése az építőiparban.....	11
BIKÁCSI LÁSZLÓNÉ: A könyvtár ifjú segítőinek nevelése.....	13
KORDOS LÁSZLÓ: A miskolci Megyei Könyvtár irodalmi rendezvényei.....	17
DR. SZABÓ MARGIT: Az állománygyarapítás összehangolása a nagyobb szegedi könyvtárakban	19
KATONA JENŐ: Kossuth Lajos könyvtára, I. rész	20
Könyvtárról — könyvtárra: »Az írás és a könyv története« című kiállítás (Dr. Szőlőssy Tibor)	
— Néhány megjegyzés a kiállításokról (Gerő Gyula) — Egy levél nyomában (Halasi Mária)	
— A postások levelező könyvtáraitól (Györi György) — Milyen legyen az igazi könyvtáros?	
(G. Gy.) — Hány olvasója van a könyvtárnak (G. Gy.).....	23
Levelezőink írják: A Baranya Megyei Ünnepi Könyvhét eredményei (Halfár Rudolf) —	
A versek népszerűsítéséért (Szabad Olga) — Hogyan kezdtük el a feldolgozó munkát a bajai	
Járásí Könyvtárban? (Bárdos Ferenc) — A versenyfelajánlások értékeléséről (Hebenstreit	
Nándor)	29
Eseménynaptár (Dr. Vajda Pál)	33
Bibliográfiák (Durzsa Sándor)	34

Irodalmi tájékoztató

Cseres Tibor: Térdigérő tenger (P. L.).....	35
Henry Fielding: A néhai nagy Jonathan Wild úr élettörténete (Lékay Ottó).....	36
Móricz Virág: Szerencse (Barabás Tamás)	36
Howard Fast: Amerikai legenda (Gera György).....	37
Méray Tibor: A fehér folyam (I. B.)	37
A »Szinjászók Könyvtára« újabb számai (T. Polgár István)	38
Vera Panova: Évszakok (Z. V.).....	39
Zalka Máté: Ivanov és más elbeszélések (B. T.).....	39
Ilja Ehrenburg: Párizs bukása (Szücs Andor).....	40
Fazekas György: Csodálatos utazás (Bernáth I.).....	40
Obrucsev: Utazás Plutoniába (V. B.).....	41
Jan: Spartacus (Földes Anna).....	42
Vészi Endre: A küldetés (Vihar Béla)	42
Sziráky Judit: Tisztességes János (Vidor Pálné).....	43
Ch. Hainchelin: A vallás eredete (Terényi István)	43
Pogány Ö. Gáborné: Id. Marko Károly (B. I.)	44
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések es irodalmi cikkek	
jegyzéke (Bán Gézáné).....	45
A Bibliotekar magyarul.....	46
Hírek	47

A KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁROSOK HAVI TÁJÉKOZTATÓJA

1954. november

IV. évfolyam

11. szám

A nép vagyonáról

Államunknak és népünknek az állami könyvtárhálózat létrehozása és fönntartása sok-sok millió forintjába került és kerül. A tizenkilenc megyei, tizenöt városi, nyolcvan járási és mintegy 3800 községi népkönyvtárat csak hatalmas anyagi áldozattal lehetett berendezni, könyvekkel és egyéb felszereléssel ellátni. A főfoglalkozású könyvtárosok fizetése, szakmai képzésük és továbbképzésük szintén hatalmas összeget igényelt és igényel. Az állami könyvtárhálózatba beruházott sokmillió forint szükséges volt, az eredmény sem maradt el: népünk, nem utolsósorban a könyvtárak révén, évről évre és napról napra műveltebbé válik, egyre nagyobb tömegek hódolnak a legkultúraltabb szórakozásnak, az olvasásnak.

A kérdés azonban az, hogy ezeket a népünk munkájából származó milliókat mindig és mindenütt helyesen, a célnak megfelelően használták-e fel. Jobb — és sajnos így kell mondanunk — becsületesebb gazdálkodással nem lehetett-e volna ebből az összegből többet építkezni, jobban berendezkedni, még több könyvet beszerezni és képzettebb, munkájukat jobban szerető és ellátó könyvtárosokat a könyvtárakba beállítani?

De igen. Népünk vagyonával való gazdálkodás a könyvtárak területén sem volt kielégítő. Sok könyvtár pénzkezelését jellemezte tervszerűtlenség, jónéhányét pazarlás és nem egyét bűnös gondatlanság. Közönséges büntettek is előfordultak.

A kép, amit most erről a fajta »gazdálkodásról« felvázolunk, nem általános, mégis sok könyvtárunkat jellemezte. Ezért, és hogy intő példaként álljon a többi könyvtár előtt, beszélünk róla.

A Népművelési Minisztérium, illetve az azóta megszűnt Népkönyvtári Központ a legutóbbi két év alatt a szabálytalanságok sorozatát derítette fel. Több, mint félmillió forint volt az az összeg, amellyel egyes megyei könyvtárak évek óta nem számoltak el felettes szerveiknek. Igen szép summa kerekedett ki azokból a forintokból is, amelyeket a megyei és járási könyvtárak könnyelműen és gondatlanul elfecséreltek. A jól gazdálkodó könyvtárak a részükre biztosított keretből egész évi anyagi szükségletüket fedezni tudták, mások viszont, a tervszerűtlenül, felelőtlenül gazdálkodók, gyakran az év második felében már súlyos anyagi gondokkal küzdöttek. Ezek az utóbbi könyvtárak ugyanis az állam pénzét Csáki-szalmájának tekintették, nekik semmi sem volt drága. Csak néhány példát említünk meg: A Berettyóújfalun rendezett könyvtáros tanfolyam alkalmából hatnapi takarításért, pokrócok kiporolásáért 650 forintot, ágyak szállításáért és szalmazsákok töméséért 400 forintot, viszont ugyanezeknek visszaszállításáért és kiürítéséért már 650 forintot fizetett ki a Járási Könyvtár. Szentesen, a volt könyvtárvezető (Garai József) átlag havi 6—700 forint útiköltséget számolt el, volt azonban 1952-ben olyan téli hónap is, amikor útzámlája 1300 forintot tett ki, annak ellenére, hogy akkor még 50 százalékos vasúti kedvezményt is élvezett. Ezeket az utazásokat, költségességük mellett, még haszontalanságuk és eredménytelenségük is jellemezte.

A könyvtárosok továbbképzésének igen eredményes módja az időnként megrendezett tapasztalatcsere. Egyes könyvtárosok azonban már úgy vélték, hogy csak akkor

lesznek ezek sikeresek, ha egy »kis« vacsorával fejezik be őket. Például az egri Megyei Könyvtárban a tapasztalatait átadni vágyó tizenöt könyvtáros ebédje 795 forintba került. Igaz, némi bor is fogyott ezen az ebéden. A hevesi Járási Könyvtár az értekezletre kiutalt összegből tányérokat, cikláment és pálmát vásárolt.

A »nagyvonalúságra« is akadt néhány példa. A Nógrád Megyei Tanács az 1200 lakosú Rétság járási könyvtára részére több, mint százezer forintért egy 15 méteres olvasóteremmel és Romhányból szállított műköből készült oszlopos homlokzattal ellátott könyvtár építésébe fogott.

Igen sok könyvtárnál volt tapasztalható, hogy a meghatározott rendeltetéssel kiutalt összegeket más célokra használták fel. A falusi könyvtárak támogatására, szétosztás végett a megyei könyvtárakba küldött ellátmányokból, egyes megyei könyvtárak a maguk részére világvevő rádiót, lemezjátszót, függőnyt, szönyegetek stb. vásároltak. Ugyanakkor sok falusi könyvtár még a téli tüzelőjét sem kapta meg.

Jónéhány könyvtárnál a leltári tárgyak és fogyóeszközök kezelése is sok kívánnivalót hagyott maga után. Többhelyütt ezekről semmiféle nyilvántartást nem vezettek és úgy gazdálkodtak velük, mint a sajátjukkal. Például a balatonfüredi Járási Könyvtár vezetője semmi kivetnivalót nem talált azon, hogy a könyvtár berendezési tárgyait jóval áron alul eladogatta és az így szerzett pénzen könyvet vásárolt. A szekszárdi Megyei Könyvtár volt vezetője, Szarka Ferenc nem adogatta el a könyvtári bútorokat, ő inkább vásárolt. A saját könyvszekerényét és asztalát vásárolta meg a könyvtár részére azokból a beiratási díjakból, amelyeket a tanács bevételi számlájára kellett volna befizetnie.

Eddig a bűnös hanyagság példái. Ezeknél is sokkal súlyosabb azonban az, ami a nyíregyházi Megyei Könyvtárban folyt. Itt a volt Népkönyvtári Központ kiküldöttei 1953. áprilisában vizsgálatot tartottak és megállapították, hogy a könyvtár elszámolásait a tanács hónapok óta nem vizsgálta felül és a könyvtár akkori vezetője (Bartha Sándor) a szabálytalanságok sorozatát követte el. Bartha a könyvtár részére vitrineket vásárolt. Ezek azonban a felülvizsgálatkor sehol sem találtattak, állítólag még a könyvtárba való szállításkor leestek a kocsiról, és így egy kárpitoshoz voltak kénytelenek beadni őket javításra. A vitrinek azonban a kárpitosnál sem voltak fellelhetők, sőt az kijelentette, hogy javításukról a számlát nem ő állította ki, az hamisítvány. Ugyanez a könyvtárvezető a falusi könyvtárak támogatására leküldött ellátmányból a Megyei Könyvtár bútorait, székeit kárpitoztatta be, és az így rendbehozott bútorok egy részét más intézményeknek adta kölcsön. A felsoroltakon kívül még számos más szabálytalanság jellemezte a nyíregyházi könyvtár gazdasági működését. Bartha leváltásakor a Népművelési Minisztérium jegyzőkönyvben mutatott rá az észleltekre és felkérte a tanács főkönyvelőségét a részletesebb kivizsgálásra és a szükséges intézkedések megtételére. A tanács azonban továbbra sem foglalkozott kellőképpen a könyvtár gazdasági ügyeivel, így a könyvtár újabb vezetője, Patz József — ezen felbátorodva — még szabálytalanabban kezelte a könyvtár pénzügyeit. Az olvasóktól beszédelt beiratási és késedelmi díjakkal — az idén júliusban megtartott pénzügyi felülvizsgálat során — nem tudott elszámolni. A Népművelési Minisztérium által leküldött ellátmányokkal sem.

A Megyei Tanács — bár már akkor tudomása volt a könyvtár zavaros pénzügyeiről — a fennálló rendelkezésekkel ellentétben, közel 10.000 forintot utalt ki készpénzben a könyvtár vezetőjének kezébe, aki azt az íróasztala fiókjában tartotta. A kiküldetési költségek elszámolásait hónapokon keresztül senki sem vizsgálta felül, az úti számlák nagy része szabálytalan volt, sok fölösleges és indokolatlan kiszállást fedeztek az állam pénzéből. Meg nem történt kiszállások költségeit is megtérítették. Ebben is a könyvtárvezető járt elől. A könyvtárnak két motorkerékpárja volt, a felülvizsgálatkor azonban az egyik motorkerékpárnak csak a roncsait lehetett megtalálni. A könyvtárvezető azt állította, hogy az egyik motorkerékpárt azért szedette szét, hogy annak alkatrészeit a járási könyvtárakhoz küldhesse, hogy így azok motorkerékpárjaikat megjavíthassák. A járási könyvtárak azonban az alkatrészek egy részéről semmit sem tudtak. A könyvtárvezető által használt »Bogárkám« feliratú motorkerékpár javításáért öt hónap alatt 4070 forintot fizettek ki, bár egész évre, az üzemeltetési költségekkel együtt, csak 2300 forint volt engedélyezve. Ez a motor-

kerékpár az év első öt hónapjában 250 liter benzint és 13,5 liter olajat használt fel — nem valószínű, hogy kizárólag hivatalos kiszállásokra.

A könyvtár egyes ingóságait a vizsgálatkor a legkülönbözőbb helyekről kellett összeszedni. Így pl. a könyvtár rádióját a Jereván eszpresszóból.

A volt nyíregyházi könyvtárvezető gazdálkodása bűnügy. Ma már a rendőrség és a bíróság foglalkozik vele. Mi nem azért tárgyaltuk ilyen hosszan, mintha az, ami Nyíregyházán történt, általános lenne. De tanulságai általánosíthatók. Patz József nem folytathatta volna üzelmeit — kivált nem ilyen hosszú ideig —, ha a Megyei Tanács legalább az elődjének esetéből következő tanulságokat levonja: gondosabban választja meg a könyvtárvezető személyét, és a Megyei Könyvtár pénzgazdálkodását kellő módon ellenőrzi.

Általában a túlkapasoknak, a tervszerűtlen, »nagyvonalú« gazdálkodásnak, a felelőtlen pazarlásnak és a hűtlen kezelésnek ezek voltak a forrásai: a könyvtárvezető gondatlan megválasztása, jónéhány kinevezett könyvtárvezető szakmai tudatlansága, a gazdasági alapismereteknek szinte teljes hiánya, ennek folytán a pénzügyi és anyagnyilvántartás hanyag vezetése és — ami a legsúlyosabban esik latba — a felettes szervek, egyes tanácsok nemtörődömsége, az ellenőrzés teljes hiánya.

Hogy a jövőben ilyen esetek — mint amilyeneket felsoroltunk — ne fordulhasanak elő: ezeken kell változtatni. A Népművelési Minisztérium az utóbbi hónapokban, hogy a könyvtárak gazdálkodását megjavítsa, minden megyei könyvtárba egy olyan könyvtárost állított be, akinek főfeladata a könyvtár pénzügyeinek felelősséggel való intézése. E könyvtárosok szakmai oktatásáról is gondoskodtak. De ezek a pénzügyeket vivő könyvtárosok akkor gazdálkodhatnak csak megfelelően, ha felügyeleti szerveik, a tanácsok pénzügyi apparátusa kellően támogatja munkájukat — irányítással és állandó, rendszeres ellenőrzéssel. Ezt a Minisztertanács határozata a tanácsok gazdasági megerősítéséről a tanácsok kötelességévé is teszi, ugyanakkor erre lehetőséget is biztosít akkor, amikor az állami hálózat könyvtárait, sok más üzemmel és intézménnyel együtt, átadja a tanácsoknak, feloldja eddigi gazdasági gúzsbakötöttségüket és önállóságot biztosít számukra a tervezés, a pénzgazdálkodás, a beruházás, az anyaggazdálkodás, a központi feladatok helyi feltételeinek megteremtése és a lakosság gazdasági és kulturális igényeinek kielégítése terén.

Biztosak vagyunk benne, hogy a tanácsok élnek is lehetőségeikkel, jogaikkal és kulturális területen is megteszik majd kötelességüket.

Így majd a bűnös gazdálkodásnak ezek az esetei csupán a múlt rossz emlékei és intő példák lesznek, s megismétlődni többé nem fognak.

Rakovszky István

Így pusztultak el a nyíregyházi Megyei Könyvtárban az értékes régi könyvek

Fűzzük szorosabbra a magyar és a román könyvtárak közötti kapcsolatokat!

A Román Népköztársaság Művelődésügyi Minisztériuma Kulturális intézményei főigazgatóságának küldöttségével néhány hetet töltöttünk a Magyar Népköztársaságban, a népművelési intézmények — kultúrotthonok, kultúrházak, könyvtárak — és a népművelési igazgatás tanulmányozása és tapasztalatcsere céljából.

Gazdag tapasztalatokat gyűjtöttünk össze a meglátogatott intézményeknél és lehetőségeink szerint átadtuk a magyar népművelési dolgozóknak a mi tömegkulturális mozgalmunk tapasztalatait.

1.

Még odahaza olvastuk A Könyvtáros című folyóirat hasábjain, hogy a magyar könyvtárak között országos verseny indult a könyvtári munka általános megjavítása érdekében.

Szeretnénk ezzel kapcsolatban röviden elmondani, milyen tapasztalataink vannak, mit eredményezett nálunk a könyvtárak közötti verseny, milyen módszereket alkalmaztak a verseny során stb.

Hazánkban jelenleg — a szakszervezeti könyvtárakon kívül is — szerteágazó tömegkönyvtári hálózat működik. E hálózat könyvtárainak gazdái a néptanácsok.

Az állami tömegkönyvtári hálózatot szinte teljes egészében hazánk felszabadítása után szerveztük meg.

A múltban, a burzsoá-földesúri rendszerben nyilvános tömegkönyvtáraink szinte egyáltalában nem voltak. A felsza-

badulás után, a szovjet könyvtárügy tapasztalataira támaszkodva és ezeket a tapasztalatokat hazánk körülményeire alkalmazva, 18 központi tartományi könyvtárat, 204 járási és városi könyvtárat és minden községi kultúrotthon mellett egy kis népkönyvtárat szerveztünk.

1952-től kezdődően évenként meghatározott számú önálló népkönyvtárat hozunk létre. Ezek az önálló népkönyvtárak saját helyiségben, függetlenített könyvtárossal a nagyobb községekben működnek.

Ezt az egész könyvtárhálózatot a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Igazgatósága irányítja.

Az egész román tömegkönyvtári hálózat munkájának magasabb színvonalra való emelése érdekében a múlt évben országos versenyt kezdeményeztek és szerveztek az összes tartományi és járási könyvtárak részvételével. Az elkerülhetetlen kezdeti nehézségek ellenére — ami különösen az ilyen nagyszabású akcióknál jelentkezik — a verseny teljes mértékben sikeres volt, eredményei várakozáson felüliek voltak. A verseny erősen fellendítette könyvtáraink munkáját és serkentőleg hatott könyvtárossainkra. Az olvasók száma átlagban 300 százalékkal emelkedett az előirányzott 50 százalékkal szemben. Míg a verseny kezdetén a legjobb tartományi könyvtárak olvasóinak száma 1500—2000 körül mozgott, addig ezt a számot a verseny befejezésekor a leggyengébb tartományi könyvtárak is elérték.

Az olvasótábor növelése érdekében nagy mértékben alkalmazták a szemléltető agitáció különféle formáit (állandó és tematikus kiállítások, színes könyvborítólapokból készült összeállítások stb.), főleg pedig könyvismerető előadásokat és könyvankétokat rendeztek. A galaci tartományi könyvtár pl. 77 könyvismeretőt rendezett a könyvtárban, a különböző intézményeknél, vállalatoknál stb. A legjobb könyveknek ez a magasszínű népszerűsítési formája majdnem minden könyvtárunkban meghonosodott, és ahol jól alkalmazzák, kitűnő eredményeket is hoz.

Kifejlődött a »könyvkézelésbesítés« mód-szere. Aktívák segítségével — akiknek a száma erősen megnőtt a verseny ideje

A Galati-i rajoni központi könyvtár olvasóterme

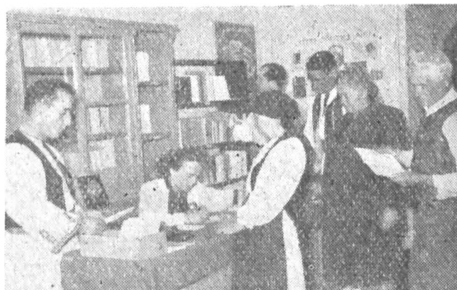
alatt — a könyvtárak megszervezték a könyveknek a dolgozók otthonába való szállítását, lakóházakba (tömbökbé) való kihelyezését, fiók- és letéti (vándor) népkönyvtárak létesítését, hogy biztosítsák a városok és falvak külterületeinek a távol- eső, vagy nehezen megközelíthető munkahelyeknek könyvekkel való ellátását. Például a macini járási könyvtár egyik dolgozója olvasóköröket szervezett két 300 méter magasan fekvő kőbányában.

A verseny egyik legfontosabb feladata a népkönyvtárak irányítását célzó tartományi és járási könyvtári munka megajátítása volt. A legtöbb tartományi és járási könyvtár ilyen irányú tevékenysége intenzívebbé vált, a népkönyvtáraknak a helyszínen nyújtottak segítségét különféle rendezvények szervezésében, de segítettek az olvasókörök kiépítésében is. Számos könyvletétet (vándorkönyvtárat) helyeztek ki a falvakba.

A tartományi könyvtárak legnagyobb része háromhetes tanfolyamokat rendezett a népkönyvtárosok részére, vagy néhánynapos gyakorlati munkára hívta be őket. A népkönyvtárosok a járási könyvtárakban havonta elméleti és gyakorlati oktatásban részesülnek.

A jobb irányító munka és a népkönyvtárosok megfelelőbb kiválasztása és oktatása folytán több népkönyvtár eredményesebb tevékenységet fejt ki, mint némelyik járási könyvtár. Sok könyvtár komolyan hozzálatott gyermek- és ifjúsági osztály létesítéséhez. Így ezek száma a kétszeresére emelkedett. A gyermek- és ifjúsági osztályok a legváltozatosabb módszereket alkalmazzák. Ilyenek: a könyvismertető versenyek, irodalmi játékok, mesedélutánok stb. Egyes könyvtárakban a gyermekaktívák a könyvvédelemben (könyvek visszaszerzése) nyújtanak komoly segítséget. A turdai (Cluj tartomány) járási könyvtárban a gyermekolvasók segítségével könyvköltészet létesült. Sok könyvtár szoros kapcsolatot épített ki az iskolákkal.

Több könyvtár tevékenységének megjavulása annak köszönhető, hogy a néplánások végrehajtó bizottságai komolyabban foglalkoztak a könyvtárak irányításával. Sok végrehajtó bizottság meghatározta a könyvtár munkát és határozatot is hozott. Ezek a határozatok a verseny jó megszervezésével, a könyvtári tevékenység anyagi feltételeinek megajátításával stb. foglalkoztak. Így például sok könyvtár kapott a verseny idején

*Vinerea község falusi könyvtára
(Szászváros-rajon, Hunyad tartomány)*

jobb helyiséget, bútort, több pénzt könyveszerzésre, fedezetet a legjobb könyvtárosok jutalmazására stb.

A verseny sikerében részesek a nagy központi egyetemi könyvtárak is. A cluji egyetemi könyvtár közvetlen segítséget adott a tartományi könyvtárnak, a tartomány területén levő járási és falusi könyvtáraknak. A jasi egyetemi könyvtár Jasi és Suceava tartományok könyvtárainak nyújtott támogatást. A bukaresti egyetemi könyvtár munkatársaiiból alakult brigád helyszíni gyakorlati segítséget adott a tartomány járási könyvtárainak.

Az eredmények mellett hibák is mutatkoztak. Több helyen a tartalmas, jól szervezett munka helyett számokat hajlíztak. Más könyvtárak nem szervezték meg következetesen a helyes kezdeményezések végrehajtását. A falusi könyvtárakat nem támogatták mindenben megfelelően, és ezek sok helyt még gyengén működnek.

Az említett hiányosságok ellenére is — a verseny sikeres volt. Hozzájárult a könyvtár munka magasabb színvonalra való emeléséhez és bebizonyította, hogy ezen a területen is hajtóerőt jelent, ha helyes módszereket alkalmazunk a verseny szellem felkeltésére és ha a jó kezdeményezések megvalósítását céltudatosan szervezzük meg. A könyvtárosok nagy többsége lelkesen vette ki részét a verseny feladatok és vállalások végrehajtásából.

Az elért eredményekkel azonban nem lehetünk megelégedve. A könyvtáraknak még sokat kell tenniük a dolgozók kulturális igényeinek kielégítéséért. Intenzívebbé kell válnia a könyv- és könyvtárpropagandának az olvasók — különösen a felnőtt olvasók — számának eme-

lése érdekében, mert ez még alacsony. Könyvtárosainknak jobban meg kell ismerniük az olvasók igényeit és jobban kell segíteniük őket érdeklődési körüknek leginkább megfelelő értékes olvasmányok kiválasztásában. A könyvtári tevékenységet tökéletesebb összhangba kell hoznunk a dolgozók előtt álló gazdasági és politikai feladatokkal.

A verseny befejezése után sok könyvtár igyekezett az elért eredményeket fenntartani és továbbfejleszteni. Így például a mizili járási könyvtár megszervezte a járás területén levő falusi könyvtárak versenyt és számos olvasóör, könyvismertető létrehozásához nyújtott támogatást. Ugyancsak példaként lehet megemlíteni a romani (Jasi tartomány), deji (Cluj tartomány) járási és a marosvásárhelyi tartományi könyvtár verseny utáni tevékenységét is. Könyvtáraink jó része komoly munkával járult hozzá felszabadulásunk 10. évfordulója megünneplésének sikeréhez.

Hazánkban jelenleg a II. pártkongresszus mezőgazdasági fejlesztési irányelveit vitatják meg a dolgozók. Ez a rendkívül fontos dokumentum komoly feladatok megoldása elé állítja egész dolgozó népünket. Könyvtárainknak még jobban meg kell szervezniük a dolgozó parasztság körében végzett munkát, még jobban kell segíteniük az élenjáró agrotechnikai ismeretek terjesztését és a falu általános műveltségi színvonalának felemelését.

2.

Magyarországon gazdag tapasztalatokat szereztünk a meglátogatott könyvtárakban. Nagyon tetszett nekünk és sokat tanulhatunk az Országos Széchényi Könyvtár gyakorlati munkájából. A nagyműtű, jól szervezett könyvtárban széleskörű és gazdag tevékenységet tapasztaltunk. Számmunkra különösen érdekes volt a Módszertani osztály élénk, a területi könyvtárakkal szoros kapcsolatban álló tevékenysége, a Könyvfeldolgozó osztály munkája, a nemzetközi könyvcserre megszervezésének módja, a nemzeti tulajdonba került könyvanyag feldolgozásának és szétosztásának megszervezése, de a többi osztályokon tapasztaltuk is azt mutatták, hogy az Országos Széchényi Könyvtár valójában országos irányító szerepet tölt be a magyar könyvtárügyben. Jelentős szerepet tölt be szép főváro-

suk kulturális életében az 50 éves Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Úgy látjuk, hogy a nagyszámú olvasótáborral való foglalkozás mellett a könyvtár igen gazdag bibliográfiai tevékenységet fejt ki. Érdekes volt számunkra az is, ahogy a 42 kerületi könyvtárat irányítják; az értékes helytörténeti gyűjtemény, a készülő teljes Budapest-történeti bibliográfia, az ifjúsággal való foglalkozás módszerei szintén.

Ugyancsak nagyon érdekes tapasztalatokra tettünk szert a meglátogatott megyei könyvtárakban is. Megkapó volt számunkra a békéscsabai Megyei Könyvtár élénk propagandatevékenysége (szemléltető agitáció, az olvasókkal való foglalkozás stb.). Nagyon tetszett nekünk az értékes békéscsabai különgyűjtemény és az a kezdeményezésük, hogy a régi és ritka könyvekből is különgyűjteményt állítottak össze, amely a magyar és a világirodalom nem egy remekét foglalja magában. Igen jónak találtuk a könyvtár »Irodalmi fejtörő«-jét, a kívánságkönyv vezetését (minden olvasónak rövid úton válaszolnak). A könyvtár egész légköre olyan, hogy az olvasó jól érezheti magát benne.

Az egri Megyei Könyvtárban azt tapasztaltuk, hogy komolyan foglalkoznak a falusi könyvtármunka támogatásával, a szocialista szektor segítségével, mezőgazdasági propagandával. Figyelemreméltó bibliográfiai munkássága is és a készülő ciklik-katalógus, ami a politikai oktatásban résztvevőknek fog segítséget jelenteni. Az ifjúság körében végzett munkát jól támogatja az »Egri ifjú könyvtáros«.

A miskolci Megyei Könyvtár kitűnően szervezte meg a megye területén levő könyvtárak tevékenységének irányítását, szintűgy a versenymozgalmat is. A területtel való jó kapcsolatuk egyik biztosítéka a jó munkának. A könyvtár a Népművelési Minisztérium könyvtáros-képesítési rendeletének szellemében járt el, amikor megszervezte a főhivatású könyvtárosok féléves tanfolyamát.

De a megyei könyvtárakon kívül beszélünk kell a meglátogatott népkönyvtárakról is. A dobozi, békési, karácsondi, tiszánánai könyvtárakban lelkes, agilis, hozzáértő könyvtárosokat volt alkalmunk megismerni. Sokoldalú propagandatevékenység, rendbentartott állomány, pontos nyilvántartás jellemzi e népkönyvtárakat,

amellett, hogy nagyszámú olvasóval foglalkoznak. Figyelemreméltó a karácsondi népkönyvtárnak a ponyvairodalom elleni harca. Kevés szóval, de igen meggyőző szemléltetéssel mutatja be néhány izléses, ötletes grafikonon és rajzon a község megváltozott, szebb életét, felszabadulás utáni fejlődését. Olvasóinak nagy száma is azt bizonyítja, hogy propaganda tevékenysége nem öncélú. A felsorolt községekben a könyvtár és a kultúrotthon valóban a dolgozók színvonalas szórakozásának és művelődésének központjaivá váltak.

Általában azt tapasztaltuk a meglátogatott intézményeknél, hogy a dolgozók sok felelősségérzettel és invencióval végzik munkájukat és azt, hogy tudalában vannak annak, hogy állandóan képezniük kell magukat ahhoz, hogy helyt tudjanak állni.

A fentiekben közölt észrevételeink csak vázlatosak lehetnek, hiszen nemcsak könyvtárakat tanulmányoztunk — és a meglátogatott könyvtárak mindegyikéről külön-külön is sokkal többet lehetne írni.

TÖBB, MINT KÉTSZÁZ EMBER

lakik a gencsháti állami gazdaság munkásszállásain, családjától távol, a legközelebbi községtől egy-két óra járásra. A téli időszakban még inkább helyhez vannak kötve, a munka irama is lassabb. Üzemi könyvtáros számára a legideálisabb működési lehetőség!

A gazdaság könyvtára mégis pang. Igaz, a könyvvállomány meglehetősen szerény. Egy része a gazdaság tulajdona, másik része a járási könyvtaré, amely az utóbbiak időnkénti kicserélését ígerte, de az ígéret, sajnos, nem lett valóság. A rendszeres olvasók tehát untilig ismerik a meglévő szépirodalmi műveket. A politikai irodalom pedig nagyon egyhangú: hiányoznak a dokumentumjellegű, érdekes, olvasmányos könyvek, amelyek »étvágygerjesztő előtanulmányok« lehetnének a tudományos irodalomhoz. A gazdaság termelési profilját érintő szakkönyvek beszerzése nem tart lépést a fejlődéssel.

De nemcsak ezért nem olvasnak Gencsháton. A vezetőség tagjai örvéndesen tájékozott és széles körben érdek-

3.

A magyar népművelési dolgozók részéről mindenhol komoly érdeklődést tapasztaltunk a román népművelési munka iránt. Ez a nagyfokú érdeklődés a mi népművelési dolgozóinkban is megvan.

Rá kell azonban mutatnom arra — és ez egyben önkritika is —, hogy a gyümölcsöző küldöttség-cserékem kívül a dokumentációs anyag, könyv, folklór-anyag cseréje területén komoly hiányosságok vannak. Hazatérésünk után egyik fontos feladatunknak tekintjük, hogy mindent megtegyünk a magunk részéről ezeknek a hiányosságoknak a felszámolására.

Közös feladatunk, hogy a népművelési munka sajátos eszközeivel és módszereivel teljes erőnkiből hozzájáruljunk népeink eredményeinek kölcsönös megismertetéséhez, népeink közötti örök barátság további erősítéséért, közös békeharckért, a szocializmus felépítéséért.

ILIE AVRAMESCU,
a Román Népköztársaság
Művelődésügyi Minisztériumának
főigazgató helyettese

lódó olvasók, a munkások azonban állítólag nem akarnak olvasni. Ezt nehéz elhinni ott, ahol hetenként kétszeri filmvetítéssel (gyakran a szegedi mozikkal azonos műsossal!), zenekari felszereléssel, rádiókkal segítik a munkások kulturális fejlődését; de ha valóban így van, akkor nyilván hiányzik a megfelelő propaganda. Mert igenis: a jó bornak is kell cégér.

Igen ám, de nehéz az olvasóktól »viszszaszerezni« a kiadott könyveket — halljuk. A nyári munkák idején, nagy területen szétszórta laktó és dolgozó másfélezer időszakos munkás »megfegyverzése« csakugyan nehéz lehet, de ugyanez nem hihető el az állandó munkásokról. Nem ártana, ha a makói járási könyvtár jobb szervezőmunkával, tanácsal és könyvekkel több segítséget nyújtana a gazdaságnak, amely a természetben országos viszonylatban az elsők közt van. A legmagasbrendű mezőgazdasági termelési formában dolgozó kétszáz ember szellemi fejlődése nem kis tét! (L. O.)

Az oroszlán és a nyúl beszélgetése. Gerhard Leu, 1480.

A könyv történetéből

A fametszet, mint a könyvillusztrálás eszköze

Hétszáz évvel ezelőtt, 1250 táján, terjedt el Európában a kártyázás. Ha a lapokat, amelyeket kocsmázó katonák és mesterlegények forgattak, közelebbről megnézzük (fennmaradt néhány), kiderül, hogy fadúcról sokszorosították őket. A kínaiak már 200—300 évvel korábban kártyáztak, valószínűleg tőlük tanultuk ezt a játékot s a kártyák előállításának a technikáját is.

Az egyház útját akarta állni a kártyajáték elterjedésének, a szerzetesek szenvedélyeshangú prédikációkkal küzdöttek e népszerű szórakozás ellen. Közben alaposan szemügyre vették a játékkártyák előállítási módját. S fölismerték a kínálkozó lehetőséget: szentek képeit faragtatták ki a dúcokra, és kártyák helyett elkezdték a szentképek gyártását. A kifáragott dúcokról csersavas tintával kissé barnás levonatokat készítettek és a kis képecskéket főként a búcsúnak árusították. A szentképek dúcaira néha szöveget is véstek, s ebből kiindulva, könyveket is nyomtattak a XV. században ezzel az eljárással.

Gutenberg találmánya fölöslegessé tette a dúcokról készült nyomtatokat, viszont kézenfekvő volt, hogy a fametszet igen alkalmas a nyomtatott könyv illusztrálására. A nyomdai szedésnél az ólombetűk tetején kirajzolódó betűképet festékezi a nyomdász és arról nyomtat, a fametszet pedig a dúc kiemelkedő, körülvésetű rajzáról készül, tehát mind a kettő azonos technikával sokszorosítható. A fametszetek a szedés közé illeszthetők és egyszerre nyomhatók a szöveggel.

A nyomtatott könyv illusztrálásának legelső eszköze, a fametszet, korán fel-tűnt. Gutenberg 1455-ben fejezte be főműve, a 42-soros biblia nyomtatását, s hat évvel később, 1461-ben Albrecht Pfister, bambergi nyomdász már kiadott egy kötet népmesét — fametszetekkel díszítve. Kezdetlegeseek és naivak voltak ezek a metszetek, sokszor mulatságosan naivak, a plasztikus ábrázolásnak nyomát sem találjuk rajtuk, de éles, fekete vonalaik összhangban álltak a nyomda-betűk fekete tömegével.

A nyomtatott könyv illusztrálásának első negyedszázadát — 1461-től 1486-ig — a műkedvelő fametszők szereplése jellemzi. Villon és Dante legelső kiadásának illusztrációi és a német ósnyomtatványok metszetei mind műkedvelők keze alól kerültek ki. Az olasz munkákat csak az különbözteti meg, hogy firenzei kezdeményezésre legtöbbször vékony, cífrázott, fekete keret fogja körül őket. A korabeli kódexek színes miniatúráival összevetve, bizony szegényes a nyomtatott könyvek fametszet-díszé, jelentősége mégis nagy. A kódexek a főurak és főpapok műveltségi monopóliumának tartozékai voltak, a nyomtatott könyv viszont már szélesebb rétegek számára hozzáférhető s ehhez nyújtott sokszorosításra felhasználható illusztrációs eszközt a fametszet.

Az ósnyomtatványok illusztrálásában a Peter Schöffer kiadásában megjelent Breydenbach-féle útirajz hozott fordulatot 1486-ban. Három évvel előbb Bernhard von Breydenbach, a mainzi dóm plébánosa két barátja kíséretében elza-

rándokolt Jeruzsálembe. Negyedik úttársként magukkal vitték Erhard Rewich utrechti festőt. Rewich utazás közben sokat rajzolt: lerajzolta az útjukba eső városokat, a lefátyolozott arab nőket, a török lovasokat. Szép képet rajzolt Velencéről és az akkor már mai formájában álló doge-palotáról. Breydenbach hazatérve, kiadta útleírását, s kötetét a Rewich rajzai alapján készített fametszettekkel díszítették. Ez az első olyan nyomtatott könyv, amelynek az illusztrálását valóban művész végezte. Az eredmény nem is maradt el: friss, mozgalmas, életeli képek sorakoznak a kötetben, amelyek jó megfigyelőképességre és rajzkészségre vallanak. Merő túlzás volna természetesen, ha azt hinnők, hogy ettől kezdve egy csapásra minden megváltozott a könyvművészet terén. De kétségtelen, hogy 1486 után egyre több könyv illusztrálásában kaptak szerepet neves művészek.

Több ősnymotatvány érdekessége ebben a korban, hogy ugyanaz a metszet többször is előfordul bennük. A fametszők ugyanis még némi csalafintaságtól sem riadtak vissza, csakhogy emelhessék a képek számát. A Thuróczy-krónika 1488-ban megjelent augsburgi kiadásában például, amelyet Erhard Ratdolt nyomtatott ki, sok királyképet látunk. I. Gézát trónján ülve ábrázolta a művész s a trón mögött még az építészeti hátteret is megrajzolta. Lapozgatva a kötetet, ismerős kép ötlök a szemünkbe: I. Gézát látjuk ismét, de a fametsző az építészeti hátteret lefaragta a dúcra, s most Róbert Károlyt áll előttünk. Attila szakállas alakja párlappal odébb s csekély változtatás után mint a honfoglaló Árpád jelenik meg. Még merészebbek voltak a Schedel-féle világkrónika fametszői. Ez a terjedelmes mű az ősnymotatványkor leggazdagabban illusztrált kiadványa, a száz munkással dolgozó nürnbergi Koberger-nyomda terméke. Dürer tanítómestere, Michael Wohlgemuth nürnbergi fametsző és egyik munkatársa készítette metszeteit. 645

Breydenbach-féle utirajz egyik illusztrációja

dűcot faragtak ki ketten, de a Koberger-nyomdában a 645 dűcraól 1809 illusztrációt nyomtattak. Szinte természetesnek tartjuk, hogy az uralkodók és szentek képeit többször is felhasználták, elképesztőbb, hogy 69 városkép van a könyvben s ezeket mindössze 22 dűcraól nyomták. Nem számítottak világgárt olvasókra.

Az ősnymotatványkorral lezáruló második szakaszt a fametszés fénykora követi. Ezt a korszakot a legnagyobb grafikus művészek: Dürer, id. Lucas Cranach és az ifjabb Hans Holbein neve és munkássága fémjelzi.

Fölbecsülhetetlen az a művészi érték, amelyet Albrecht Dürer (1471—1528) festményeiben és rézmetszeteiben az utókorra hagyott, de nekünk ezúttal fametszeteire kell korlátoznunk érdeklődésünket. 1498-ban, 27 éves fejjel, készítette első fametszeteit a Jelenések könyvéhez. A bibliának ez a nehezen érthető, misztikus fejezete 15 metszetről álló sorozat megalkotására illette. Bonyolultabb szöveget aligha találhatott volna, viszont olyat sem, amely fantáziájának korlátlá-

Attila és Árpád, illetve I. Géza és Róbert Károly képe a Thuróczi-krónika augsburgi kiadásában (1488)

nabb szárnyalást enged. A 15 metszetet végigforgatva, képeinek kompozíciója ragad meg elsősorban: a lényeges elemek mesteri elrendezése és a világos képszerűség. De épp úgy ellenállhatatlan hatású képeinek lendülete és drámaisága.

Az 1500-as évek elején Dürer főként rézmetszeteket készített, 1511-ben megjelent Mária élete című fametszet-sorozata. A közben eltelt évtized változásokat érelt művészetében: a forrongó, fiatal Dürer lehiggadt, alakjainak rajza sokkal bensőségesebbé és plasztikusabbá vált, a polgári szemlélet nyugalma tükröződik a metszetein (innen van a sok köznapi részlet). Plasztikus látásmódja erőteljesen érvényesült legutolsó két sorozata: a Kis és a Nagy Passió fametszetein is.

Dürerrel csaknem egyidőben élt id. Lucas Cranach (1472–1553). Ugyancsak mestere a fametszésnek, s Dürerre emlékeztetően vonalgazdag, árnyalt metszeteket készített. Többek közt Luther bibliafordítását illusztrálta.

Az ifjabb Hans Holbein (1497–1543) felváltva hol Bazelben, hol Londonban élt. Bazelben Erasmus és a kiváló humanista nyomdász, Frobenius számára dolgozott. Morus Tamás, a nagy államférfi hívta ki Angliába. A Londonban töltött évek veszteséget jelentettek a grafika szempontjából, mert ott többnyire csak

Nicolaus Manuel fametszete 1518-ból.

Dürer: az Apokalypsis-sorozat egyik illusztrációja

arcképeket festett. Leghíresebb fametszetei: haláltánc-sorozata és az őstamentum illusztrálására készített 91 fametszete.

Sajátsága ennek a korszaknak, hogy a legnagyobb művészek mellett mindjárt ott sorakozik a tehetségek egész sora, akik ugyan a második vonalba szorultak, de mégis igen számottevők. Megemlítjük közülük Urs Grafot, a zsoldos katonaként rendkívül hányatott életet élő művészt, aki nagyerejű, hatásos metszeteket készített. Hans Burkmayr Itáliában tanult, képzett humanista művész volt, s I. Miksa császár megbízásából több könyvet igen gazdagon illusztrált. Nicolaus Manuelt említjük végezetül. Manuelnek kevés munkája maradt fenn, nem tartozik az ismertnevű művészek közé. Éppen ezért közöljük hetyke tartású leányalakját, hogy megmutassuk, milyen sokat kellett tudniok a Dürer-kortársaknak, hogy bár a középszerű művészek közt számontartásák őket.

Dürer, Cranach, Holbein és művészkortársaik alkotásaiban a fametszetes illusztráció eljutott fejlődésének csúcspontjára. A nagy fametsző művészek tel-

jesen kiaknázták technikai és művészi lehetőségeit. Utódaik nem tudtak többet és szebbet nyújtani, sőt a XVI. század derekán megindult a hanyatlás. Kevés volt a kiemelkedő tehetségű művész, Jost Amman közülük a legtöbbre értékelhető. Ő is Dürer igézetében élt, utánozta is a nagy mestert, de megélhetési gondjai miatt tömegtermelésre rendezkedett be, s ez a színvonal rovására ment. Ugyanakkor a festészetben a fényhatások,

a tónusok kaptak nagyobb hangsúlyt s az új irány kihatott a grafikai művészekre is. A fametszet kemény, erőteljes rajza helyett finomságot, könnyedséget, dús árnyalatokat kívántak. A feudális uralkodókörök számára készülő könyvekben fokozódott a pompakeresés. Főlépett egy új illusztrációs technika igénye s megjelent a rézmetszet, mint könyvillusztráció.

KÉKI BÉLA

Területi könyvtárak létesítése az építőiparban

AZ ÉPÍTŐ SZAKSZERVEZET könyvtárhálózata má már átfogja az egész ipart és minden gyengesége, hibája ellenére majdnem 50.000 dolgozó; kőműves, ács, betonszerelő, segédmunkás, tisztviselő, technikus és mérnök olvasó számára biztosítja az általános és szakmai művelődést, tanulást, a szabad idő jó kihasználását. Az építőmunkás olvasók száma az előző évekhez viszonyítva megkétszereződött.

A kormányprogram megvalósítása azonban az építőiparban változásokat hozott, illetve hoz létre. A nagy építkezések száma csökkent, viszont több mezőgazdasági létesítményt építünk, kisebb munkásszámmal. Az Építő Szakszervezet könyvtárainak, könyvtári munkájának jobban alkalmazkodnia kell az építőipar új helyzetéhez. A szétaprózott kis építkezésekre a kulturális eszközök közül legkönnyebben a könyvet lehet eljuttatni és ennek következtében a könyvtárak jelentősége még nagyobb lett. Ezért az építőipar könyvtárhálózatának átszervezése is szükség van. Az átszervezés során nagyobb könyvanyaggal és képzettebb könyvtárosokkal rendelkező ú. n. területi könyvtárakat létesítünk.

A TERÜLETI KÖNYVTÁRAK létrehozása úgy történik, hogy egy-egy terület, vidéken egy-egy megye, építőipari vállalatának könyvtárait, Budapesten egy-egy iparág (pl. magasépítők, mélyépítők, szerelők) vállalatának könyvtárait összevonjuk és az új könyvtárat a már létrejött területi (közös vállalati) kultúrotthonban helyezjük el. Az összevonás nem jelenti a vállalatok megfosztását könyvtáraiktól, hanem azt, hogy a kultúrotthonokban elhelyezett összevont könyvtár látja el a hozzátartozó vállalatokat könyvvel és gondoskodik e vállalatok könyv-

tári állományának cseréjéről, frissítéséről.

A területi könyvtárak megszerzése elsősorban az olvasó érdekében történik. Az eddigi, kis állománnyal rendelkező vállalati könyvtárak, amelyek gyakran 8—10 munkahelyen és szálláshelyen voltak szétszórva, nem tudtak megfelelő könyvválasztékot adni az olvasók kezébe. Ezenkívül a területi könyvtárak mellett szól az is, hogy az anyagiak megfelelő felhasználását és a felhasználás ellenőrzését is jobban lehetővé teszi az új szervezet. Néhány példával bizonyítjuk ezt: 1954-ben könyvtáraink fejlesztésére kb. 3 millió forintra volt szükségünk. A 3 millió forintból vállalatunk kb. 1.800.000 forintot adtak a könyvtáraknak könyvek vásárlására és a könyvtári munka egyéb kiadásaira. Több mint egymillió forintot indokolatlanul más célokra pocékoltak el. Nem ritka, sajnos, még ma sem az olyan eset, mint a szombathelyi 72/6-os vállalatnál: a vállalat ez évben 1256 forintért vásárolt könyvet, (szükségletük ennek legalább a háromszorosa lett volna) és az év elején 11 ezer forintért táncruhákat és táncéjszmákat, amelyeket eddig mindössze 40 percre használtak. De előfordul az is, hogy 66 ezer forintból csak 1000 forintot akarnak könyvtárra, könyvre költeni, mint ez a 41-es építőipari vállalatnál történt. Akad olyan vállalat is, amely egyáltalán nem akar könyvet vásárolni: a 44-es építőipari vállalat üzemi bizottsága »könyvből ügyisok van« érveléssel akarta könyvtára fejlesztését megakadályozni. Természetesen előfordul az is, hogy egyes vállalatoknak kevesebbet kell költeni könyvre nagyobb állományuk, vagy olvasók kis létszáma miatt. Ez sem jelentheti azonban a vásárlás teljes, vagy részleges megszüntetését.

Könyvtáraink fejlesztése megkívánja, hogy az újonnan megjelenő könyvekkel is állassuk őket.

Az építőipari területi könyvtárak létrehozása biztosíték arra, hogy a könyvtárra fordítandó összeget az olvasók és a könyvtárak szempontjából a legelőnyösebben használják fel. A könyvtárra fordítandó összegeket közvetlen a területi könyvtárak fogják megkapni. A könyveket ők vásárolják meg.

A vállalatok könyvtáraiban sok a heverő, a rossz könyvtári beszerzés következtében összegyűlt, vagy már kiolvasott könyv. (Pl. Akszajev: Távol Moszkvától.) A vállalatoknál lévő nem keresett könyvek cseréjét akadályozza könyvtáraink állományának azonossága és a vállalati szűkkeblűség; félnek, hogy az átadással a vállalat károsodik. Ezt a nézetet úgy lehetne megfogalmazni, hogy »rossz könyv, nem olvassák, de a miénk«. A vállalati könyvtárak jelenlegi állománygyarapítási politikája sem tudja biztosítani a könyvek jó felhasználását, mert a beszerzés eléggé egyoldalú. Így, ha egy megyében hat építőipari vállalat van, egy-egy megjelenő, ismert, új könyvből rendszerint minden vállalat vásárol, esetleg több példányt is. A területi könyvtár létrehozása viszont lehetővé teszi, hogy egy-egy könyvből csak fele annyit vásároljanak, mint amennyit a vállalatok külön-külön vettek volna, mert a központi könyvtár képes lesz a hozzátartozó vállalatok könyvanyagát cserélni. Így az új könyvek vásárlásán kívül, a könyvek fongatásával, cseréjével is lehetővé válik egy-egy vállalati könyvtár anyagának frissítése.

A TERÜLETI KÖNYVTÁRNAK ezek szerint több feladatot kell megoldania, mint a régi vállalati könyvtáraknak. A területi könyvtár feladatait a következőkben lehet összefoglalni:

1. *A területi könyvtárnak gondoskodnia kell a hozzátartozó vállalati, munkahelyi és szálláshelyi könyvtárak, könyvellátásáról. A könyvtár a vállalatokat, munkahelyeket és szálláshelyeket a vállalati üzemi bizottság útján látja el könyvvel. Az üzemi bizottság felelős a könyvekért. Az átadásra kerülő könyvek számát az olvasók és a könyvforgalom aránya szabja meg. Általában arra kell törekedni, hogy a vállalatoknál, munkahelyeken egy-egy olvasóra 3—4 kötet, a szálláshelyeken 6—8 kötet könyv jusson.*

2. *A területi könyvtárnak gondoskodnia kell a hozzátartozó könyvtárak állományának rendszeres és folyamatos cseréjéről is. Az állomány legalább egy-egy negyed részét kell negyedévenként kicserélni.*

3. *A területi könyvtár kölcsönzési munkát is végez. A területi könyvtár kölcsönzési részlege három részből áll: általános kölcsönzés (szépirodalmi, ideológiai, ismeretterjesztő művek), műszaki könyvkölcsönzés (szakkönyvek), gyermek- és ifjúsági könyvkölcsönzés. A könyvtár lehetőséget teremt a helyben olvasásra, az olvasóterem használatára is.*

4. *A területi könyvtár a hozzátartozó könyvtárak szakmai irányítója. Vezetőik könyvtári szakemberek, akik képesek lesznek területükön az építőipari könyvtárakat megfelelő színvonalon irányítani. Rendszeresen ellenőrzik a hozzájuk tartozó könyvtárakat, segítik a könyvtárosok szakmai képzését. A területi könyvtár megtanítja a könyvtárosokat az építőipari könyvtárak olvasóival való foglalkozásra, segíti a könyvtári propagandát és agitációt különböző módszereinek alkalmazását. Az építőipari könyvtárosokat rendszeresen összehívja megbeszélésekre.*

A FELADATOK ELEMZÉSE után jogosan vetődik fel a kérdés, vajon képes lesz-e mindezt a könyvtár. Szerintünk igen. Az a biztosíték, hogy a könyvtárak vezetői képzett szakemberek lesznek, akik munkájukat nem egyedül, hanem széles társadalmi körre, az olvasókból és könyvtárosokból álló segítőkre, a könyvtári tanácsra támaszkodva végzik. A külső társadalmi erők bevonása meg fogja hozni a maga gyümölcsét.

A területi könyvtárak rendszerének megvalósítására terveink szerint 1955. január 1-től kerül sor. A hátralevő időben még több kérdést kell megoldani. Számba kell venni egy-egy terület könyvtárát, könyvállományát, ki kell választani a megfelelően képzett szakembereket, hozzá kell kezdenünk a könyvtári tanácsok létrehozásához és ki kell jelölni a megfelelő könyvtárhelyiségeket.

KAZIMITY GYÖRGY,
az Építők Szakszervezetének
politikai munkatársa

A könyvtár ifjú segítőinek nevelése

A legutóbbi hónapok során a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Módszertani Osztálya megvizsgálta a kerületi könyvtáraknak az ifjúság körében végzett munkáját. A vizsgálódás elsősorban arra irányult, hogyan foglalkoznak az ifjúsági könyvtárosok kis munkatársaikkal.

A megvizsgált harminc könyvtárban összesen 151 ifjúsági aktíva dolgozik, 81 fiú és 70 leány. Nagyrészüik (129) az általános iskola felső tagozatának tanulója, 22 középiskolás diák és mindössze egy ipari tanuló. Tehát 85 százalékuk általános iskolás.

A megvizsgált könyvtáraknak — egy kivételével — az általános iskolákkal a legjobb a kapcsolata.

A KÖNYVTÁR ÖNKÉNTES MUNKATÁRSAINAK MEGVÁLASZTÁSA

Tapasztaltuk, hogy a legtöbb helyen a bátor, szemfüles gyermekek jelentkezése esetén az ifjúsági könyvtáros igen gyakran minden körülmekintő vizsgálat nélkül dönt. Rendszerint az a meggondolás vezet, hogy az ügyes, találmányos gyerekekkel jó segítséget nyer. Pedig a legfontosabb az lenne, hogy a *gyermek osztályfőnökével megbeszélje, vajjon a tanuló szempontjából, elsősorban a gyermek fejlődését figyelembevéve, előnyös lesz-e, ha az majd néhány órát a könyvtárban foglalatokodik.* Mérlegelni kell, arányban áll-e majd az elérhető eredmény a könyvtárban töltött idővel, tehát a tanulástól, sporttól, játéktól, esetleg éppen az olvasási időből is elvont órákkal. Mi lehet az az eredmény, amit elérni kívánunk? Jó tanuló, eszes, irodalmi érdeklődésű gyermeknél irodalmi vagy másirányú képességeinek kifejlesztése, közepes tanulónál a tanulmányi előmenetel javítása, irodalomból gyenge, de egyébként jól tanuló gyermeknél az olvasási vágy felkeltése, félszeg, bátortalan emberkénél esetleg az önbizalom növelése stb. Meg kell vizsgálnunk azt is, mennyire vonzza a gyermeket a könyv, a könyvtár szereteete vagy inkább csak a szereplési vágy, az a kívánság, hogy »több«, bennfentesebb legyen társainál. Tudnunk kell azt is, hogy a segítségét felajánló ifjú olvasó képes-e átadni ismereteit, vajjon nem olvas-e felületesen?

Felmerül a kérdés: dolgozhat-e rossz tanuló a könyvtárban? Kijelenthetjük-e mereven, kategórikusan azt, hogy nem?

Hadd feleljen erre a VII. kerületi ifjúsági könyvtár egyik dolgozója:

»Nemrégiben egy kétségbeesett szülő fordult hozzám, engedjem meg, hogy fia a könyvtárban tartózkodhasson.

— Kérem, foglalkoztassa mennél gyakrabban — mondta —, másképpen az utcán csavarog, pályaudvarokon rosszal-kodik. Tudom, ide szívesen jár, s én csak addig vagyok nyugodt, míg fiam a könyvtárban van — könyörgött.

A gyerek egy VI. osztályos bukott tanuló, aki az iskola réme volt. Csavargott, gorombán beszélt, sok minden intett vele szemben óvatosságra. Mégis megígértem, segíték. Természetesen megbeszéltem a gyerek osztályfőnökével is, hogy próbát teszek vele.

Nem a kölcsönzés munkájába vontam be, hiszen valamennyi kis olvasómat elvadtítottam volna vele. Apróbb szolgáltatásokat kértem tőle: összerakattam vele a folyóiratokat, megkértem, nézze át a hibás könyveket, jelezze a hiányos oldalakat. Meglepően pontos, megbízható munkát végzett. Kivételes helyzetéhez természetesen már nem illett az sem, hogy megbukjék. Igyekezett javítani előmenetelén. Az idén már nem bukott meg.«

Ime tehát az eredmény: nem csavarog, előmenetele javult, s végeredményben a könyvtárban is hasznos munkát végez. Ezekután kérdéssel válaszolunk: Helyes lett volna mereven elutasítani?

A VI. kerületi ifjúsági könyvtáros pedig arról számolt be, hogyan erősödött meg egy közepes előmenetelű, rendkívül bátortalan gyermek önbizalma a könyvtári munka során; fellépése bátrabbá vált, s jelenleg az ifjúsági könyvtár leg-hűségesebb kis munkatársa.

E néhány példa *nem szól amellett, hogy rossz tanulók legyenek a könyvtáros segítői.* De világosan kell látnunk azt, hogy a fejlődő ember érdekében, s egyúttal a könyvtár érdekében kell mindig cselekednünk. A könyvtári aktíva lehetőleg legyen jó tanuló, irodalmi érdeklődésű, jó ítéletű s egyben olyan kis ember, akire társai bizonyos tisztelettel néznek, akinek adnak a szavára és tanácsait szívesen fogadják. Ha ezek a tulaj-

denságok mértéktartó magatartással párosulnak, segíthet pajtásainak a könyvek kiválasztásában, elmondhatja nekik olvasmányairól a véleményét, megbeszélheti társaival az olvasottakat.

Gyakori tapasztalat, hogy a könyvtárosok szívesen fogadják a magabiztos, fölényes fellépésű gyermekek segítségét. Sajnos, azonban éppen az ilyenek gyakran fölényeskednek és elriasztják a bátortalanabbakat. Erőszakos magatartásukkal kicsikarják az engedélyt a könyvtárostól, hogy maguk is kölcsönözhesse- nek, barátaikat előnyben részesítik; beengedik a pult mögé, hogy ott turkálhas- sanak, bizonyos protekciós rendszert vezetnek be, s ezzel az egész könyvtár hangulatát, levegőjét rontják. A bátortala- nabb olvasók pedig igazságérzetükben megbántva egyre kisebb örömmel jön- nek a könyvtárba.

A VI. kerületi könyvtár érdekes mód- szert vezetett be az aktívák kiválasztá- sához. Néhány sorban leiratja a jelent- kezővel, miért szeretne a könyvtárban segíteni.

Azonban bármilyen kedves legyen is az ilyen kis nyilatkozat, nem tartjuk kö- vetelménynek az írásos bemutatkozást. Mondassuk el szóban, mi vonzza a könyvtárba, s ha érdekes, jegyezzük le magunknak, hogy később figyelemmel kísérhessük a gyermek fejlődését. A VI. kerületi könyvtár jó kezdeményezése abban rejlik, hogy ezeket az írásokat megmutatja a gyermek osztályfőnöké- nek, s véleményét kéri, helyesnek tart- ja-e, ha a gyermek a könyvtárban segít. A gyerekek kiválasztásánál óvakodjunk minden erőtetett módszertől. Egyik if- júsági értekezleten jutott tudomásunkra, hogy a kis jelentkezőktől egyhelyt rövid életrajzot kértek. Ez rendkívül erőlte- tett, hibás és nevetséges módszer.

AZ IFJÚ SEGÍTŐTÁRSÁK NEVELÉSE

A megbízás sosem végleges. Ha a gyermek fejlődése úgy kívánja, vagy esetleg a pedagógus kéri, egy időre elta- nácsolhatjuk a könyvtári munkától, pl. azzal az intellemmel, hogy javítson isko- lai előmenetelén, vagy hogy egyik-másik hibáját küzdje le. Erre rendszerint ott kerül sor, ahol az aktívát a pedagógus bevonása nélkül választották ki, nem ismerték iskolai munkáját, csupán a gyermek élelmessége, biztos fellépése

nyerte meg a könyvtáros tetszését. Ilyen esetben nehéz a gyermekkel megértetni, miért nincs már szükség a segítségére, hiszen nem követett el hibát, ő akkor is olyan volt, amikor felvételét kérte.

Elmondom, hogy segített ilyen körül- mények között a bajon a XII. kerületi könyvtár ifjúsági könyvtárosa. Értekez- letet hívott össze, melyen elmondta, mi- lyennek kell lennie a jó aktívának, s egyben bejelentette, hogy versenyt ren- dez kis munkatársai között; könyvjuta- lommal és dicséző oklevéllel. A verseny- ben főpontként szerepelt a *tanulmányi előmenetel megjavítása, olvasónapló ve- zetése, az udvarias, figyelmes beszédmód egymással és az olvasókkal, a könyvvé- delem, a rendszeret stb.* A verseny fel- tételei közé tartozott az, hogy aki a leg- kisebb pontszámot éri el, kiesik az aktí- vák sorából.

Mi lett ennek a versenynek az ered- ménye? Voltak olyanok, akiknek nem tetszett a fegyelmezett viselkedés, ma- guktól kiléptek tisztségükből. Aki nem tanult, az a verseny folyamán maradt le, de akadt közöttük több erősakarátú, a könyvtárat nagyon szerető gyermek, aki javított osztályzatán, magatartásán, s megmaradhatott az aktívák között. A bí- rálóbizottságban a könyvtáros vezetésé- vel a legjobb munkatársak és olvasók vettek részt. Ily módon elérte a könyv- táros azt, hogy a helytelenül felduzzadt aktívalétszám kisebb lett, ugyanakkor a legjobbak, legrátermettebbek maradtak meg a könyvtárban, s a verseny szelle- me segített egyik-másik gyermeknek akarateréje növelésében. A lemaradtak pedig minden sértődés nélkül vitték tu- domásul a versenybizottság határozatát.

Ügyelnünk kell a fegyelemre is. Kí- vánjuk meg a gyerekektől, hogy *bizonyos beosztás, rendszer szerint jöjjenek.* Így elkerüljük azt, hogy egyszerre 4–5 gyer- mek lábatlankodjék körülöttünk és eset- leg csak azért jöjjenek, hogy maguk vá- laszthassanak saját részükre a raktár- ban. Rendszeretlen jelenlétük folytán munkájukat sem lehet kellőképpen el- lenőrizni.

A VI. kerületi tanács ifjúsági könyv- tárosa ellenőrzési naplót vezet, amelybe beírja a kis munkatársak nevét és mű- ködési napjukon nevük mellé üti az azon a napon használt lejárati bélyegzőt. Így megtudhatja: ki volt rendetlen, ha pl. többször elcserélték a könyvkártyákat.

A gyermekek beosztásánál mérlegel-

jük, melyik az a nap, amikor kevesebb a tanulnivalójuk. Természetesen nem ragaszkodhatunk mereven a beosztáshoz sem. Ha a gyermek iskolai, vagy otthoni körülményei nem teszik lehetővé a rendszeres könyvtári munkát, elfogadhatjuk tőle az esetenkénti segítséget is; pl. lehet rendező ankét vagy más előadás alkalmával.

A könyvtár kis barátai átlag hetenként 2—4 órát tevékenykednek, de egy-két helyen helytelenül 6—8 órát is foglalkoztatják őket. Ez rendszerint a gyermek tanulmányi előmenetelének a rovására megy.

Megvizsgáltuk az aktívák tanulmányi előmenetelét is. A harminc könyvtár 151 gyermekmunkatársa átlagosan jórendű tanuló. Részletezve: 44 jeles, 51 jó, 28 közepes, 5 elégséges és 3 bukásra álló. Sajnálatos, hogy két könyvtáros nem tudta megmondani, hogyan tanulnak az aktívái. Feltételezhető, hogy nem ismerik, tehát nem is nevelik segítőgárdájukat. Ezek a számok azt mutatják, hogy a könyvtárak még mindig igen sok esetben foglalkoztatnak közepes tanulókat. A könyvtárosoknak el kell érniük, hogy a közepes előmenetelű gyerekek legalább jórendűvé fejlődjenek. Meg kell tudniok, mely tárgyból. gyengébbek, s egyrészt megfelelő olvasmányokkal, másrészt tanulmányaik szívós ellenőrzésével igyekezzenek segítségükre sietni. Helytelen, ha a kis segítőknek jutalomképpen megengedik, hogy egyszerre több könyvet vihessenek haza, mint társaik. Ez egyrészt felületes olvasásra, másrészt tanulmányaik elhanyagolására is vezetheti őket.

Örvendetes, hogy valamennyi könyvtár vezetője kapcsolatban van az iskolával. A könyvtárosok gyakran keresik fel az igazgatókat, főképpen rendezvények előtt, olvasószervezés miatt. De vizsgálattunk azt mutatta, hogy külön, az aktívák ügyében már ritkán, csak egy-egy kirívó esetben, s főképpen akkor keresik fel a pedagógust, ha baj van a gyerekekkel. Arra a kérdésünkre: kivel tartja az iskolában a könyvtáros a kapcsolatot? — igen változatos feleletet kaptunk. Három könyvtáros csupán az igazgatót látogatja — márpedig nem képezhető el, hogy az igazgató az iskolának minden egyes diákját alaposan ismeri — tizenhatan az igazgatót és irodalomtanárt keresik fel rendszeresen, hárman az osztályfőnököt, egy a szakkörvezetőt és szülői munkaközösséget, kettő pedig

az iskolai könyvtárossal tart kapcsolatot. Jobban szerettük volna azt a választ hallani, hogy *valamennyi könyvtáros az osztályfőnököt keresi fel.* A rendszeres látogatásokra feltétlenül szükség van. A pedagógusoktól tudja meg a könyvtáros, hogyan fejlődnek ifjú munkatársai és a tanároknak is fontos tudniok, hogy milyen a gyermekek magatartása a könyvtárban. A könyvtárosnak tudnia kell, hogy milyen hatással van a könyvtári munka a gyermekek iskolai előmenetelére. Ezen a téren a tapasztalat általában jó, csupán egy könyvtáros jelentette, hogy aktíváinak romlott a tanulmányi előmenetele.

A különböző könyvek iránti érdeklődés a gyermekmunkatársaknál a következőképpen oszlik meg: 30% történelem, 25% irodalom, 15% technika, 10% természettudomány, 5% földrajz és mese, 5% művészet, zene, sport, a többi nyelv és pedagógia. A fenti érdeklődési köröknek megfelelően az aktívák általában technikusok, tanárok, orvosok, zenészek, mérnökök szeretnének lenni. Öten választanák a könyvtárosi pályát, egy agrónómus, egy író, egy vasutas, egy pedig színésznek szeretne lenni. Természetesen sok tizenégy éven aluli gyermek még nem tudott döntenit, de olyan könyvtáros is akad, aki nem ismerte kis munkatársainak vágyait, törekvéseit.

AZ AKTIVÁK MUNKÁJA

A könyvtárakban gyűjtött tapasztalat szerint igen változatos az a segítség, melyet a gyermekmunkatársak nyújtanak. Segítenek a könyvajánlásban, olvasószervezésben, faliújságot készítenek, meghívókat írnak, rëndben tartják a raktárat, folyóiratokat, park- és strandkölcsonzésben vesznek részt, vállalják az iskolai összekötő tisztségét, propagandamunkát fejtenek ki, s helyenként még a könyvtári tanácsnak is tagjai. Igen hasznos segítséget nyújtanak a könyvek visszakeresésében is. Fontos munkát végeznek pl. a IX. kerületi, Illatos-úti könyvtárban a könyvjavító brigád tagjai, akik szakember vezetésével javítják a házilag helyrehozható könyveket. Felhívják az újonnan beiratkozott olvasók figyelmét a könyvvédelemre, segítenek a kisebb gyerekeknek a könyvtári könyv becsomagolásában és rámutatnak a kézmosás fontosságára.

Azt is megkérdeztük, miben szeret a

gyermek legjobban segíteni. Erre valamennyi esetben egyöntetű választ kaptunk: a kölcsönzésben! Helyese az, ha a gyermek kölcsönöz? Ezen vitakozni lehetne. Szeretnénk ismerni ebből a szempontból a többi megyei és városi könyvtáros véleményét, érveit is. *Szerintünk a könyvtáros nem azért van, hogy a legmagasabbrendű munkát, a legfelöltségelteljesebb könyvtári tevékenységet, az embernevelést, a műveltség közvetlen terjesztését, az irodalmi ízlés fejlesztését nálánál éretlenebb, kiforratlan gyermekekre bízza.* A kis segítők számára számtalan más munka adódik a könyvtárban. Mégis akadnak könyvtárosok, akik a kölcsönzés felelősségteljes munkáját gyermekekkel bonyolítatják le. Ez igen sok veszélyt rejt magában. A már említettek mellett fennáll annak a veszélye is, hogy a könyvtár rendtlené válik, elcserélődnek a könyvkártyák, sőt ellenőrzés hiányában, a könyvvállomány csökkenését is okozhatja. Az ilyen könyvtárakban válik gyakorlattá az, hogy az aktívák saját maguknak és ellenőrzés nélkül kölcsönöznek, rendszerint többször és több könyvet visznek ki, mint a többiek.

Hány könyvet visz haza egy héten az aktíva? A tapasztalat szerint hármat, vagy négyet. De előfordult az is, hogy az egyik gyermek kellő ellenőrzés híján egyszerre 24 könyvet tartott otthon. Le kell szögezni, hogy a gyerekek önkényesen, bemutatás nélkül sohasem vihetnek el a könyvtárból könyveket. Megállapítottuk, hogy bár az elveszett könyvek száma ott sem sokkal nagyobb, ahol megengedik a gyerekeknek a kölcsönzést, de annál több az elcserélt könyv.

Néhány példát soroltunk fel, mi lehet az a segítség, amelyet a gyermekek a könyvtárnak nyújthatnak. Megvizsgáltuk azt is, hogy általában mit adnak vizsgázásul a könyvtárosok önkéntes segítőknek. Elsősorban ők kapják az új könyveket, félreteszik számukra a legkeresettebb olvasmányokat, időnként jutalmat kapnak, moziba, múzeumba, kirándulásra viszik őket, figyelemmel kísérik tanulmányi előmenetelüket. Az I. és XIV. kerületi könyvtár munkatársa ellenőrzi aktívái iskolai feladatát, sőt szükség esetén tanul is velük. Így segítette át a vizsgán pl. az I. kerületi könyvtáros az egyik gyermeket. Természetesen a gyermekeknek nyújtott segítség sokirányú, változatos lehet, itt csak a leggyakoribbakat soroltuk fel.

A gyermekek könyvtári munkájával kapcsolatban tapasztaltuk, hogy némely könyvtárban nincsenek tisztában a rájuk bízható feladatokkal. Gyakori, hogy egyik-másik gyerek apróbb szívességeket tesz a könyvtárnak, pl. feladja a leveleket, vagy más küldöncmunkát végez. Egyik könyvtár jelentésében olvastuk: »A nyár folyamán csak egy aktíva dolgozott nekünk, aki az ebédet hozta el a tanácstól.« *Ez, természetesen, helytelen.* A kis segítőtársak igazi feladatát legjobban Krupszkájá határozta meg: »*Kell, hogy a gyermek a könyv propagandistája legyen, hogy a könyvet olvasva a többi gyermeknek meséljen az olvasottakról, keltse fel az olvasás iránti érdeklődésüket, kívánságukat a könyvtárba való beiratkozásra.*«

BIKÁCSI LÁSZLÓNÉ,
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Módszertani Osztályának dolgozója

A Hajdú Megyei Könyvtár gyermekrésztlegének képes katalógusa. A képeket és a könyvjellemzéseket maguk a kis olvasók készítették

A miskolci Megyei Könyvtár irodalmi rendezvényei

A *Könyvtáros* 1954. évi májusi számában röviden beszámoltunk már a miskolci Megyei Könyvtárban megindult irodalomtörténeti előadássorozatról. Most szeretnénk részletesebben számot adni tapasztalatainkról, mert úgy véljük, hogy ami Miskolcon bevált, a szükséges módosításokkal más városokban is alkalmazható.

Mindenekelőtt hangsúlyoznunk kell, hogy eddigi eredményeinket közös munkával, a legjobb és legtapasztaltabb helyi szakemberek bevonásával és tanácsaik meghallgatásával értük el. Ha formailag nem is, de a valóságban kialakult egy olyan közösség, amit könyvtárügyi tanácsnak csak azért nem nevezhetünk, mert összetételénél fogva egyoldalú, hiszen kizárólag irodalomtörténetesekből áll. A legszorosabb kapcsolatot tartjuk a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat miskolci csoportjával, előadóink túlnyomó része az illetékes szakosztály tagjaiból kerül ki. Az előadások összehangolása céljából Miskolc városi tanácsának népművelési osztálya szeptember elején értekezletet hívott össze a rendezvényeket irányító szervek számára és okulva a múlt tapasztalatain, mindegyiknek a hét más-más napját jelölte ki nyilvános előadásaik megtartására. Így a nagyközönség nem kerül többé abba a kellemetlen helyzetbe, hogy egy napon három előadásra is szeretne elmenni, utána pedig hétszámra nincs érdekesebb rendezvény. Könyvtárunk a keddi napot kapta, a hét többi napjain a múzeum, SzOT és a pedagógus kultúrotthon tartja előadásait.

Terveink elkészítésekor olvasóink állandóan ismétlődő kívánságaiból indultunk ki, áttanulmányoztuk az utolsó évek helyi irodalmi előadásainak műsorát (sajnos, nem került nagy munkába) és megállapítottuk azokat a tárgyköröket, amelyekben belül sorozataink több éves programját kidolgozhatjuk. Mindenekelőtt kiemeltük azokat az előadásokat, melyeknek megrendezése meghaladja a mi lehetőségeinket és a város egész népművelési apparátusának igénybevételét követeli meg (Jókai, Balassi évfordulók). Ezeket a könyvtár propagandával és kiállításokkal támogatja. Ezután feladatkörünket négy nagy csoportra osztottuk. Az első — amelyik január-

ban kezdődött meg — 26 előadásban dolgozza fel a világ- és a magyar irodalom legnagyobb költőit. Négy sorozatból áll; az első Homeros-tól Molière-ig tart, a második a XVIII. és XIX. század irodalmát tárgyalja, a harmadikban a nagy magyar haladó hagyományokat ismertetjük, végül az utolsó, »Szocialista realizmus« címen a jelenkor szovjet, magyar, népi demokratikus és nyugati haladó irodalmáról ad képet. Nem nyújtunk összefoglaló irodalomtörténetet, hanem egyes írókon és költőkön keresztül ismertetjük a kort, annak politikai és társadalmi helyzetét, a művek létrejöttét előidéző okokat és összefüggéseiket a nagy társadalmi áramlatokkal. Pl. Voltaire esetében nemcsak a Candide szerzőjéről beszélünk, hanem a felvilágosodás kialakulásáról, társadalomátalakító hatásáról is, az író küzdelméről a vallási fanatizmus és az egyházi bíraskodás szörnyűségei ellen. A nagy költői egyenlőségeken keresztül végül összefüggő képet nyer a hallgató több ezer év irodalmi és társadalmi fejlődéséről is.

Ennek a sorozatnak bizonyos hátránya, hogy — éppen széles célkitűzésénél fogva — kissé háttérbe szorul benne az író mögött a művészs. Egy-másfél órás előadás keretében mindenről nem beszélhetünk és így egyes művek elemzésére csak nagy vonásokban kerülhet sor, formáról, stílusról, jellemzésről aránylag kevés szó esik. Ezt a hiányt fogja pótolni a második sorozat Remekművek címmel. Tizenöt-húsz előadásban ismertetjük a világ-irodalom legnagyobb — és sokszor kevésbé ismert — alkotásait. Sorra kerül Shakespeare Hamletje, Molière Tartuffeje, Goethe Faust-ja, Puskin Anyegin-je, Stendhal Vörös és fekete c. regénye, Tolstoj Háború és béké-je, Madách Az ember tragédiájá-nak beható részletes elemzése, lehetőleg megelevenítve drámai részletekkel.

A harmadik sorozat rövidebb lesz, de az utolsó évben örömdetesen megnőtt helytörténeti érdeklődés miatt komoly sikerre számíthat. Városunk és megyénk irodalmi emlékeit, múltját és jelenét dolgozzuk fel Anonymustól a mai miskolci írók Kohó című folyóiratáig. Dayka Gábor, Kazinczy, Tompa, Eötvös József, Kiss József, Gárdonyi Géza, Móricz Zsigmond

megyei vonatkozásai eleve nem fordulnak elő a szülőföld történetében ágyazva.

Végül a negyedik — témájánál fogva legváltozatosabb — csoportba soroljuk az évfordulókkal kapcsolatos megemlékezéseket (Csehov, Móricz, Móra, Fielding, Hermann Ottó) és a könyvújdonságokról negyedévenként tartott szemléket.

Hogyan lesz a tervből előadás, mi a szervezés menete? Az előadók kiválasztása szinte magától történik, önkéntes jelentkezés révén; nehézségeink csak akkor vannak, ha egy témával többen is foglalkoznak. A könyvtár ellátja az előadókat a szükséges szakirodalommal (ezt esetleg könyvtárközi kölcsönzés útján szerezzük be), bibliográfiákat bocsát a rendelkezésére (pl. Csehovnál). Három-négy héttel az előadás előtt a megbízott előadó bemutatja részletes vázlatát, esetleg egy teljesen kidolgozott részletet a TTIT szűkebbkörű bizottságának, amelyik azt megvitatja, esetleg kiegészíti, átölelőzést javasolja, illetve jóváhagyja. Ugyanakkor bejelenti, hogy a költő melyik művét kívánja bemutatni, előadni az irodalmi est alkalmával. Ezután a szereplők kiválasztása és betanítása következik. A jó közösségi munkára jellemző, hogy a középiskolák egymást segítik. A fiú- és leánygimnáziumok tanulóiból közös előadói gárdát neveltünk már ki, melynek betanítását majd az egyik, majd a másik iskola szaktanára végzi. A közreműködés többféle lehet: felolvasás, szavaltat, drámai jelenetek bemutatása esetleg jelmezben. Utóbbi Molière és Csehov-előadásunkon próbáltuk ki, a Déryné Színházról kölcsönözött korhű ruhákban, az Embergyűlölő és a Ványa bácsi egy-egy részletének bemutatása alkalmával. A szereplők nem csupán a középiskolai tanulók, hanem gyakran egyetemi hallgatók és felnőtt olvasóink közül kerülnek ki. Elvünk, hogy minden előadást kísérjen valamilyen bemutató, bár ezt plakátjainkon nem jelezzük előre.

Ha az előadás már elő van készítve, kezdjük meg a tulajdonképpeni propagandamunkát. A sorozatról az időpontok, címek és előadók felsorolásával tetszetős, kétszínnyomásos, állandó alakú és beosztású plakátok készülnek, amelyek kéthavonta kerülnek kiragasztásra, hogy a közönséget mindig tájékoztathassuk. A plakátok a következő sorozat tervezetét is feltüntetik. A hirdetővállalatlan kívül megküldjük ezeket a testvér népműve-

lési szervezeteknek, középiskoláknak, az egyetemnek, a tanács egyes osztályainak és a könyvkereskedéseknek is. Egy-egy sorozat megindulása előtt a városi tanács hangos hirdatója részletes tájékoztatást ad az előadások célkitűzéseiről, programjáról. Ezt legutoljára a Borsodi Rádió is átvette és sugározta. Ezenkívül minden egyes előadás előtt maga az előadó számol be a mikrofonon előtt 4—5 perces beszélgetésben tárgyáról. Ugyanezt rövidített formában közli a helyi sajtó és a műsortervet ismerteti a borsodi írók és művészek folyóirata, a Kohó. Mindezek mellett elsősorban maga a könyvtár propagálja az előadásokat a kölcsönzőosztályán és olvasótermében szóban és írásban egyaránt. A személyi propaganda azonban sohasem erőltetett és tolatkodó. A könyvtárosok jól ismerik az egyes sorozatok tárgykörét és az illető szerzőtől kölcsönző olvasók figyelmét felhívják a megfelelő előadásra.

Igy alakult ki hallgatóinknak az a törzsgárdája, amelyre már biztosan számíthatunk és akik már magukban is biztosítanak a sikert. Rajtuk kívül természetesen nagy az egyes, speciális előadások iránt érdeklődők száma is, vagy akiket az előadó személye vonz be a könyvtárba. A megjelentek átlagos létszáma 100 és 200 között váltakozik, ami lehetővé teszi kényelmes elhelyezésüket is. Általában nagy gondot fordítunk a terem tisztaságára, fűtésére és világítására. A kényelmes ülésekkel ellátott, virágokkal díszített terem jó propaganda a könyvtár számára is, ahová a hallgatók szívesen térnek vissza később, mint olvasók.

A hallgatóság összetétele megfelelő. Bár a középiskolások rohamától tartottunk, többségben mindig a felnőttek vannak, számuk a megjelentek 70—80 százaléka rúg. Társadalmi összetételük a legváltozatosabb és minden foglalkozási ágra kiterjedő.

Talán az előadások meglehetősen magas színvonala és a közönség létszáma az oka, hogy nem sikerült megvalósítanunk a nyilvános hozzászólások és a konzultációk rendszerét. Ezt most már nem is erőltetjük, annál kevésbé, mert az előadások után rendszerint úgyszólván kis csoport veszi körül az előadót, érdeklődnek, kérdéseket tesznek fel, vagy a könyvtárosokhoz fordulnak további útbaigazítástért. Csak a legközelebbi jövőben valósítjuk meg azt a régebbi tervünket, hogy

litografált bibliográfiát készítünk minden előadás számára, ezen feltüntetjük az illető író rövid életrajzát, forgalomban levő, illetve könyvtárunkban megtalálható műveinek jegyzékét, a róla szóló irodalmat és ezt a röplapot átadjuk minden egyes látogatónkknak. A címek után feltüntetjük, hogy a könyvtár melyik részlegében és milyen raktári jelzet segítségével található meg a keresett munka. Ennek elsősorban a magyar irodalomnál lesz jelentősége, ahol a most készülő cikk-katalógusunk adatait is feltüntetjük majd.

Hogy a legjobb miskolci szakemberek ilyen érdeklődést mutatnak előadásaink iránt és szívesen vállalják a közreműködést, annak egyik oka, hogy munkájuk-

nak anyagi eredményét is látják. Az előadókat a TTIT fizeti, a közreműködők eddig ingyen segítettek, de most valószínűleg megvalósul szerény díjazásuk. Viszont egy előadás pályája nem ér véget könyvtárunkban, hanem tovább kerül az üzemekbe, kultúrotthonokba, üdülőkbe, a TTIT klubestjeire, a környék nagy építkezéseinek munkásszállásaira, úgy hogy nem ritka az az eset, amikor az előadó 8—10 helyen is megismétli — esetleg rövidített, népszerűbb formában előadását, sőt kilátásunk van arra is, hogy néhány füzet alakjában is megjelenik majd.

KORDOS LÁSZLÓ

a miskolci Megyei Könyvtár munkatársa

AZ ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS ÖSSZEANGOLÁSA A NAGYOBB SZEGEDI KÖNYVTÁRAKBAN

A Könyvtáros már több ízben beszámolt a Szegedi Könyvtárközi Bizottság működéséről. Ennek a bizottságnak az a célja, hogy a város közös könyvtári kérdéseit közös erővel oldja meg. A bizottság keretében beszerzési albizottság is működik, melynek a könyvbeszerzések egybehangolása a feladata. Tagjai: az Egyetemi Könyvtár, az Orvostudományi Egyetem könyvtára, a Somogyi Könyvtár és a Járási Könyvtár egy-egy képviselője.

A bizottság munkájának az az alapelve, hogy a beszerzések megfeleljenek a könyvtárak gyűjtőkörének; *minden megjelenő mű legyen a város valamelyik könyvtárában*, de elkerüljék a felesleges, párhuzamos könyvbeszerzéseket. Az Egyetemi Könyvtár például elsősorban az egyetemi hallgatók tanulmányait, az egyetemi tanszemélyzet oktató munkáját és a tudományos kutatók igényeit szolgáló műveket szerzi be. Az Orvostudományi Egyetem Könyvtára megszerez minden orvosi vonatkozású és, minden tágabb értelemben orvostudománnyal kapcsolatos művet. A Somogyi Könyvtár elsősorban a városi dolgozók és a középiskolások által keresett műveket gyűjti, mint hogy olvasótáborának nagy része közülük kerül ki. Elsősorban a Somogyi Könyvtár szerzi be azokat a műszaki könyveket is, amelyeket a középfokú műszaki képzettséggel rendelkező olvasók keresnek. Ugyanis amióta a Technológiai

Könyvtár fiókja a Somogyi Könyvtárral egyesült, az ilyen irányú igényekkel itt jelentkeznek az olvasók. A Járási Könyvtár ugyancsak a városi dolgozók és a tanulók által keresett irodalmat szerzi meg elsősorban.

Természetesen az is előfordul, hogy egy-egy művet két, esetleg mind a négy könyvtár beszerz mivel vannak olyan könyvek, amelyeknek több könyvtárban is meg kell lenniük, sőt méha több példányban is. Mégis elkerülhető így, hogy a drága könyveket több könyvtár is megvásárolja, vagy esetleg egy-egy fontos mű megvétele elmaradjon abban a házban, hogy a másik úgys megszerezzi.

Minden hónap elején, amikor a közeljövőben megjelenő könyvek havi jegyzéke megérkezik, összeül a beszerzési albizottság. A fenti szempontok alapján, minden egyes könyvet sorra vesz és megállapodik, hogy melyik művet melyik könyvtár szerezzze be.

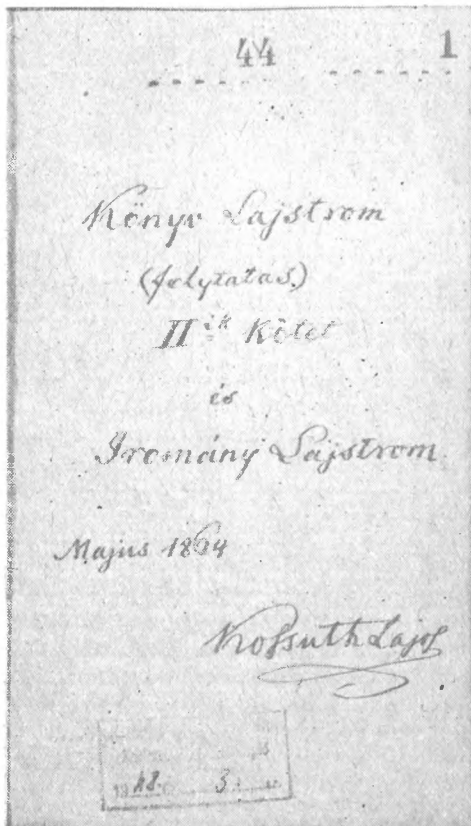
A közelmúltban sikerült a folyóiratmegrendeléseket is összhangba hozni. Elértük, hogy minden valamirevaló folyóirat megtalálható a város egyik könyvtárában. A kettős megrendelések kiküszöbölése azt is jelenti, hogy bizonyos összeg felszabadult, melyet most új, eddig hiányzó folyóiratok előfizetésére fordíthatunk.

DR. SZABÓ MARGIT

a Szegedi Egyetemi Könyvtár munkatársa

KOSSUTH LAJOS KÖNYVTÁRA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR raktárában 2719 könyv van az egyik oszlopsorban, kissé porosan, igen ritkán háborgatottan. Kossuth Lajos könyvtára ez, mely halála után, 1894. május 26-án került ide, miután még Kossuth életében egy Eötvös Károly elnöklete alatt létrejött bizottság megszerezte a Nemzeti Múzeum részére. Fejérpataky László, a könyvtárnak akkori igazgató öre vette át Kossuth Ferenctől a Nemzeti Múzeum nevében. Itt vannak előttünk a könyvek, melyekről Kossuth maga készített jegyzéket két kis kötött noteszkében még 1864. május 8-án kezdve meg Turinban »Könyv-Lajstrom«-át, *bámulatos pontossággal és csínnal* írva egymásután 1530 kötet számát, címét és némelyikhez még jegyzetet is. E három rovat alatt sorolja fel *akkori* könyveit — a Nemzeti Múzeum kéziratára Oct. Hung. 1064. szám alatt

Kossuth Lajos könyvtárának sajátkezűleg írott katalógusa

örzi e két noteszkét —, a könyvek azután haláláig, 1894-ig, harminc év alatt 2719-re szaporodtak és ezek listája a NM. Fol. Hung. 1939. alatt található a kéziratárban.

Az 1864-es könyvtárat főként a negyvennyolc előtti és utáni európai diplomáciára vonatkozó művek, köztük az angol Blue Books sorozata, valamint stratégiai és taktikai munkák képeztek. Tudjuk, hogy Kossuth szorgosan képezte magát stratégává, mert a francia-olasz segítséggel netán meginduló új szabadságharc fővezéri vezényletet is magának ohajította fönntartani, mint azt Klapkának meg is mondta. Ekként akarta elkerülni a politikai és katonai vezetés kettősségét, amivel a 48—49-iki küzdelmek szomorú tanulságát vonta le a maga számára. A sors másképp akarta. De kövessük először magát a Kossuth-féle rendezést, »szakozást«, a könyvtár 1864-es állományának bemutatásával,

ELŐSZÖR »AMERICANA« cím alatt sorolja föl az Egyesült Államokban szerzett, vagy ajándékuul kapott könyveit. Így mindjárt a newyorki törvényhozás határozatából neki adományozott Natural History of the State of New York díszkiadását és Ch. Fox: A portrait of Washington-t. Kedves Shakespeare-je, akitől börtönében igazában angolul tanult, három példányban is szerepel. Az egyikről megjegyzi, hogy pompás tipográfiája van. Megvan még Shakespeare nyolckötetes Knight-féle kiadása is, pompásan kötve, »miket a londoni munkások több ezer aláírással — tízezren! — vettek meg, s adtak nekem Shakespeare lakóházának fából készített mintájával, mely becses emlék« — írja Kossuth hozzá jegyzetében. A londoni munkások egyszerre csodálták meg benne a legendás szabadsághóstit és szónoklatainak shakespearei nyelvét.

EZUTÁN KÜLFÖLDI SZÉPIRODALOM következik: Walter Scott Turner illusztrációival, Byron Child Harold-ja, Beranger összes művei, Burns, Schiller művei, Tasso Megszabadított Jeruzsálem-je olaszul, Barthelemy: A fiatal Anacharsis utazása Görögországban franciául, Rabelais művei angol fordításban, egy olasz szemelvényes prózai és költői antológia, Maffei olasz irodalomtörténete, Manzoni Jégesei olaszul, Andersen me-

séi, *Beecher—Stowe Tamás bátya kunyhója*, *Bulwer* egy-két regénye, *Disraeli*, a szépirodalom angol államférfi *Venetia*-ja, *Irving* rajzolatai, *Lermontov Korunk hőse* angol fordításban, *Thackeray Pendennis*-se, *Boccaccio Fiamettája* és *Le Sage Gil Blas*-ja.

KÜLÖN »VERSEK« ALATT sorolja föl *Byron Chillon*i fogoly-át, »a chillon-i várórtól véve«, *Longfellow* verseit, *Ossiánt* és egy fájdalmas kötetet: *Reisinger: Ungarische Flüchtlingsgedichte* 1851-ből! »Lexikográfia és nyelvészet« alatt német, francia, angol, orosz, olasz, latin, görög szótárak következnek, s végül — mily meghatározó — a világtörténelem egyik legnagyobb szónokának, *Demosthenes*, *Cicero* és *Danton* méltó társának könyvtárában egy *Rethorique Française*, Páris, 1825. kiadás.

A »HISTORICUMOK, BIOGRAPHIA, ETHNOGRAPHIA, MONOGRAPHIAK« jelzéssel találjuk a műveket, melyek történeti szemléletét alakították, a múlt század nagy romantikus szabadelvű történetíróit, *Michelet: Bevezetés az egyetemes történelembe*. *Guizot: A civilizáció története*, *Thiers: A francia forradalom története*, *Lamartine: A girondiak története* és *A forradalom története*, *Thierry összes művei*, *Esquiros Alfonse: A szabadság vértanúinak története* franciául, *Gibbon: A római birodalom hanyatlása és bukása*, *Macaulay: Anglia története*, *Gervinus: Bevezetés a XIX. század történetébe*, pedig angolul szerepelnek. Olaszul van meg *Amato: Az olasz szabadság vértanúinak pantheonja* mintegy megfelelője *Esquiros* művének továbbá *Le-fizino Recasenate: Cola di Rienzi élete*. *Kossuthot* mély rokonszenven vonta a középkorvégi római köztársaság hőiséhez, az ábrándos néptribunhoz, *Petrarca* és *Nagy Lajos* barátjához, aki oly tragikus véget ért merész és utópikus kísérletével. *Kossuth* is úgy érezte, hogy *Rienzi* korában a *Capitolium* kövei rómaiak voltak ugyan, de a város lakóinak jelleme már régen nem volt az. *Gervinust*, mely korában a polgári tudomány egyetlen nagy kísérlete, hogy a klasszikus irodalom eszmei tartalmát a maga osztályának politikai harcaiban értékesítse, *Kossuth* érdeklődéssel olvashatta. Megvolt még *Segesser*, a nagy svájci történetíró: *A svájciak kapcsolatai Corvin Mátyáshoz* *Luzern*, 1860 című műve németül, melyben a szerző megírta, hogy *Mátyás* Me-

rész *Károlyt*, e pompázó burgundi fejédelmet, az utolsó lovagok egyikét azzal beszéli le a svájci köztársaság elleni támadásról, vigyázzon, nehogy fabulába kerüljön: parasztok győztek le ilyen hatalmas uralkodót. S itt találjuk végül a röpiratok között *Az egyház Magyarországon egy magyar egyházi férfiútól* című francia röpiratot, melyet talán *Horváth Mihály*, az emigráns csanádi püspök, a szabadságharc kultuszminisztere írt, s ami *Kossuthot*, aki óhajtott volna a magyar katolikus egyház belső demokratizálását, nagyon érdekelte.

A LATIN KLASSZIKUSOK következők, melyeket *Kossuth* rendszeresen forgatott: *Cornelius Nepos*, *Titus Livius*, *Tacitus*, *Caesar*, *Horatius*, *Vergilius*, *Lucanus*, *Sallustius*, *Cicero* és *Boetius*. A klasszikusok után matematikai, természet- és reáltudományos, orvosi munkák következnek, köztük például *Newton: Principia*-inak 1853-as cambridgei kiadása.

»STÁTUSTUDOMÁNY, NÉPJOG, NEMZETGAZDÁSZAT, POLITIKA stb.« alatt *Rottéck: Staatslexikonának*, a liberalizmus bibliájának tizenkét kötetét találjuk. Az olasz nemzeti egység történet-filozófusának, *Mancininek: A nemzeti-ség, mint a nemzetközi jog alapja* című művét olaszul, *Adam Smith*, *Bentham* főműveit, *Montesquieu A törvények szellemét* és *Victor Hugo Kis Napóleonját* angol fordításban. Az utóbbi elárulja, amit különben »*Irataiból*« is tudunk, *Kossuth* igazi vélekedését III. Napóleonról. Róla és olaszországi akciójáról érthetően elég nagy irodalmat gyűjtött össze. E részben találjuk meg a nagy orosz író és filozófus, a forradalmi demokrata *Herzen* egyik művét is francia fordításban: *A forradalmi eszmék fejlődése Oroszországban* címmel. Vele szíves személyes érintkezése is volt *Kossuthnak* és *Herzen* egyik legszebb portréját rajzolta meg *Kossuth* egyeniségéről.

»PHILOZOPHICUMOK« jelzés alatt *Hegel Történelemfilozófiáját*; *Volney* válogatott műveit, *Bernardin de St. Pierre: Tanulmányok a természetről*, *A. Humboldt* természetfilozófiáját és *Emerson Essay-t* találjuk. Az utóbbit, aki kor egyik legeredetibb szelleme volt és aki a műveltség legjobb forrásaiból ivott, *Kossuth* igen kedvelte.

HUNCARICA ET AUSTRIACA jelzés alatt számos korabeli érdekes művet találunk, így *De Gerando: A közszellem*

Magyarországon 1848. Párizsban franciául megjelent művét; *Irányi Dánielnek A magyar forradalom története*, Páris, 1859—60, németül megjelent művét. *Széchenyi István: Ein Blick auf dem anonymen Rückblick* című névtelenül megjelent röpiratát két példányban is megszerezte Kossuth. Hazája állapotának leírását olvasta benne a Bach korszak alatt Széchenyi tollából. E részben találjuk meg Deák Ferenc 1861. május 13-án az alsóházban elmondott híres felirati beszédét, melyet Kossuth német fordításban tudott csak megszerezni, és melyre később oly megrendítő erővel hivatkozott Cassandra levelében, szembeállítva azt Deák későbbi, 67-es álláspontjával.

»MAGYAR KÖNYVEK« jelzés alatt először a »*Szép Litteratura*« következik. *Toldy Ferenc: Magyar költészet történelme 1854.* vezeti be Kossuth magyar irodalmi olvasmányait, jelezve, hogy emigrációjában is lehetőleg megszerezte a megjelenő magyar könyveket. *Kisfaludy Sándor és Kisfaludy Károly* »minden munkái«, *Vörösmarty* összegyűjtött versei, *Petőfi* összes költeményeinek 1848-as és újabb 1858-as kiadása. *Arany János Toldijának* 1858-as kiadása és *Kisebb költeményeinek* 1856-os kiadása volt meg neki. A nagy magyar regényírók közül *Eötvös József Karthausiját* és *A nővérek* című regényét, *Kemény Zsigmondtól Az özvegy és leánya* és a *Rajongók* című regényeit találjuk, *Jókai Mórtól Erdély aranykorát*, *A régi jó táblabírákat* és az *Egy magyar nábobot*. Föltűnő nagy számmal szerepelnek *Jósika Miklós* regényei, aki Kossuthnak emigrációs társa volt és Brüsszelben megtelepedve az *Eszther szerzőjeként* egymásután írta műveit.

A történelmi művek közül *Szalay László: Magyarország története* és *Horváth Mihály: A magyarok története* egyaránt megvolt Kossuth könyvei között. Mindkét mű száműzetésben keletkezett és azt kutatta, hogy a szabadságharc bukása után van-e még írói nemzete számára jövő. Kossuthot, jegyzetei is elárulják, mély belső érdeklődés vonta e művekhez és a Horváth Mihálytól ugyancsak meglévő »*25. év Magyarország történetéből*« Genfben megjelent műhöz, melynek ő maga az egyik főalakja. Megszerezte Kossuth az *Újabb Nemzeti Könyvtár* füzetekben megjelent régi íróit is: *Székely István* és *Heltai Gáspár*, továbbá *Szalady* krónikáit, *Cserey Mihály*, gróf *Eszterházy Miklós*, gróf *Zrínyi*

Miklós műveit. *Asbóth Lajosnak* emlékiratai az 1848—49. magyar hadjáratokról is itt találhatók. A magyar sajtó időszaki művei közül csak a Pesti Hírlap 1847—48. évfolyamai, tehát éppen nem a Kossuthtól szerkesztett időből, továbbá a *Bajza Józseftől* szerkesztett *Kossuth Hírlapja* 1848 július—decemberi számai voltak meg könyvtárában. Ez utóbbi időszakban írta Kossuth a maga szívét és kedélyt rázó, indulatot és szenvedélyt ébresztő modorában azokat a cikkeket, amelyekben előadta miért, miként, mily igazságtalanul támadták meg a haza és szabadság ellenségei a király nevében a nemzetet, miként kínozzák, öldöklük, pusztítják a magyar népet azok, kiket a császár kedves híveinek nevez.

»KATONAIK« JELZÉS alatt Kossuth korának legfontosabb stratégiai és taktikai munkáit gyűjtötte össze. Ez utóbbiakat ő hadi és csatatannak nevezte és a főnnebb kifejtett gyakorlati okokból, de talán Engels Frigyeshez hasonlóan belső érdeklődésből is odaadóan tanulmányozta. Az egyes és kombinált fegyvernemek taktikája, az osztrák, francia, belga gyalogsági, lovassági, tüzérségi, hidászkar, szolgálati és gyakorlati szabályzatok, az egyes szolgálatágazati kézikönyvek, mint katonai adminisztráció, táborvezérkar, mérnökár, tüzérség egyaránt megvoltak könyvtárában. A hadtörténelmi művek közül *Clausewitz* klasszikus munkája a háborúról éppúgy megtalálható, mint a szabadságharc hadműveleteinek katonai feldolgozásai egészen részletekben.

Nagyszámú röpirat került természetesen Kossuth birtokába. Ezek közül csak *Zerffy Gusztávnak*, a szabadságharc idején reakcióból hirtelen forradalmárrá változott bértollnokának, *Petőfi* egyik legalattomosabb támadójának német röpiratát: *Az összegyűjtött művek és Kossuth Lajos* említjük, amihez Kossuth megjegyezte: »Tudom, hírem nélküli publikáció, szerző hazudott magát volt titoknokomnak mondván.« Amint látjuk, Zerffy az emigrációban sem tagadta meg jellemét, illetve jellemtelenségét. Egy másik érdekes röpirat *Wiseman* bíbornoknak, a *Fabiola* írójának az a kiadványa, amelyet Kossuth angliai felolvasásának, köztük az osztrák konkordátum feletti kritikájának ellensúlyozására írt, benne a Vatikán és az összbirodalmi kormány konkordátumát védelmezve.

(Folytatjuk.)

KATONA JENŐ

KÖNYVTÁRRÓL - könyvtárra

»AZ ÍRÁS ÉS A KÖNYV TÖRTÉNETE« CÍMŰ KIÁLLÍTÁS

A Miskolci Megyei Könyvtár szeptember 28-tól október 10-ig rendezte meg — a könyvtár fennállása óta — első nagyszabású kiállítását »Az írás és a könyv története« címmel.

A kiállítás célja az volt, hogy a felnőtt dolgozók és a tanulóifjúság részére szemléltetően mutassa be az írás keletkezését, valamint a könyv és a nyomtatás történetét. A kiállítási anyag összegyűjtése 10 napot vett igénybe. A könyvtári anyagunkból kiválasztottunk olyan műveket, melyek ábrái a témakörhöz kapcsolódnak. Külön összegyűjtöttük a régi könyveket, napilapokat, folyóiratokat és évkönyveket és egyéb dokumentációs anyagot. A Megyei Levéltártól több eredeti pergamenre írott okmányt, régi nyomdatermékeket és a kiállításához használható fényképeket, továbbá szakkönyveket kaptunk kölcsön. A helyi Borsod megyei Nyomdavállalat biztosította azt a kiállítási anyagot, mely a napilap útját mutatta be a szerkesztőségtől az olvasóig. A kiállítás magvát az Állami Könyvterjesztő Vállalat budapesti központja által rendelkezésünkre bocsátott 20, fényképezeti úton előállított, szemléltető tábla képezte, mely az írás, a könyv, a külföldi és hazai könyvkiadás fejlődését és fontosabb állomásait ábrázolja.

A kiállítás helye a könyvtár nyilvános olvasóterme volt, ahol a terem falán helyeztük el állványokon a 20 táblát, míg a kiállított anyag 6 üvegezett vitrinben és részben asztalokon üveglap alá lett helyezve.

Az anyaggyűjtés befejezése után elkészítettük a kiállítás tematikájának vázlatát, megírtuk röviden a rendelkezésre álló források, főleg »A Könyvtáros«-ban megjelent cikkek alapján az írás és a könyv történetét, melyet már a kiállítás látogatóinak tájékoztatására készítettünk.

A kiállítási anyag teljes rendezése

két munkanapot vett igénybe, ez alatt elkészültek a fehér kartonra gépelt magyarító szövegek is. A kiállított tárgyak mellé elhelyezett kartonok rövid magyarázatot tartalmaztak a látogatók számára.

A kiállítás megnyitását megelőző héten sokszorosított körlevelet postáztunk a helyi általános- és középiskolákhoz, valamint a tömegszervezetekhez és kulturális intézményekhez. Nyomdai úton 1000 db. röpcédulát készítettünk, melyeket filmszínházakban, könyvesboltokban, postán és egyéb helyeken osztottunk ki. A helyi sajtó, az »Eszak-magyarország« kétizben is foglalkozott a kiállítással, a Borsodi Rádió pedig helyszíni riportot készített, melyet az Ünnepi Könyvhét megnyitásának napján sugárzott.

A kiállítás külön részben mutatta be a könyvhét újdonságait.

Szeptember 28-tól október 10-ig a kiállítást 1110 személy tekintette meg. A látogatók 60 százaléka csoportos látogató volt. Mind a csoportos, mind az egyéni látogatók részére rendszeres tárlátvezetést biztosítottunk s miután végigvezettük őket a kiállításon, rövid tájékoztatást adtunk a könyvtárról (beiratkozás, kölcsönzés, olvasóterem stb.).

A kiállítás iránt megnyilvánuló érdeklődés azt igazolta, hogy az erre fordított munka nem hiábavaló. A kiállítás Miskolc dolgozóinak figyelmét ráirányította a könyvtárra és ez a beiratkozott olvasók számának emelkedésében is felmérhető.

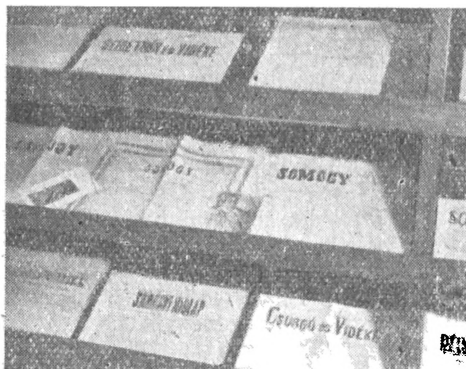
A kiállítással kapcsolatban a Megyei Könyvtárnak összesen 200 Ft költsége merült fel. Ebből 80 Ft a röpcédulák nyomdai költsége, 50 Ft a vitrinek és a kiállításához szükséges más berendezési tárgyak szállítása, míg 70 Ft egyéb kiadások: sokszorosítás, feliratokhoz kartonok beszerzése stb. (Dr. Szőlőssy Tibor.)

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A KIÁLLÍTÁSOKRÓL

Szólóssy Tibor, a miskolci kiállítás összeállításának módszeréről írt; mi is látunk-könyvveti kiállítást. Láttuk a pécsi Megyei Könyvtárét (ez volt a legnagyobb igényű valamennyi között), voltunk Kaposvárott, de tudomásunk van a győriről, a hódmezővásárhelyiről, sőt a csornai Járási Könyvtár kiállításáról is. Nem a módszerekről, hanem a kiállítások tanulságairól szeretnénk beszélni.

Pécsen az óriási érdeklődés volt a meglepő: a kiállításra valósággal özönlöttek az emberek, a látogatókönyvek ezer és ezer ember aláírását őrzik, — már harmadszor nézem meg — szól az egyik megjegyzés. Az iskolák dolgozatot írnak róla, a Megyei Könyvtár külön anketon is megvitátja, valóságos városi ünnep ez a kiállítás, melynek végeredményben tízezernél több látogatója volt. Mi a pécsiek titka? Azt hisszük, elsősorban az anyag szélessége: az óriási színes tablók a falon, a színes feliratok, a jó világítási hatások kiemelték a kiállítás tartalmát; a díszes kódexek fakszimiléi, a szép betűk és a nyomtatványok, meg a helyi anyag, a régi pécsi nyomdatermékek megfogják az embert, ha szereti a szépet. Még faluról is bejönnek az iskolák a kiállításban gyönyörködni, mert a régi századok hangulata mindig áhítatot kelt. *»Tetszet nekem legyobban a görög szépírás amit lattam a szép könyveiből és dicsérem az ógörögországot«* — írja egy kis görög gyermek a látogatókönyvbe.

Ehhez a kiállításához bizony komoly anyaggyűjtő munka, komoly felkészülés kellett. Kár, hogy nem mindenütt egyen-

Régi somogyi újságok a kaposvári kiállításon

letes az anyag, némelyik részről mintha elfogyott volna a lélekzet. A felszabadulás utáni baranyai könyvtárügy pl. igen szürke, nem lelkesítő, nem beszédes. Kár az is, hogy a rendezők bizonyos kérdésekben lágyszívűek voltak: megengedték, hogy a helyiséget adó szakszervezet egy csomó érdektelen broszúrát kiállítson, ilyeneket: »Munkavédelem és a biztonsági technika propagandája« — ezt bizony nyugodtan nélkülözték volna a látogatók.

A pécsi kiállítás elég sokba került. A pécsiek főleg önmagukra, illetve a Népművelési osztály áldozatos segítségére támaszkodtak. A kaposváriak sajtó- és nyomdatermék kiállítása viszont azt példázza, hogy összefogva olcsóbb lesz a kiállítás, és az összefogás nem megy a színvonal rovására. A nyomdaipari vállalat, a könyvtár és a levéltár közös erőfeszítése arányosan elosztotta nemcsak az anyagi terheket, hanem a rendezés gondját is. Ennek a kiállításnak van azonban egy szomorú tanulsága: a Megyei Könyvtár helytörténeti anyagának szegénysége. Nemcsak a plakátoknak és apró nyomtatványoknak vannak hiájával, de a régi somogyi újságokat is a levéltárból kellett kölcsönözniük. Érdekes, hogy a múzeum ma is megkapja a nyomdából kikerülő nyomtatványokat, a könyvtár nem. Helyes lenne a megyei köteles példányokkal egyszer már kormányzati síkon is foglalkozni. Mert vajjon mi lesz, ha a Széchenyi Könyvtár plakáttárának valami baja történik?

A pécsi kiállítás megérdemelte, hogy tartósítsák, hatását kiterjessék a megyére. A kiállítást máshova is elvitték. A győriek kiállításából viszont éppen a tartósítás módja a legfigyelemreméltóbb. Kiküldték az anyagot a kis Csornára és — most átadjuk a szót Hebenstreit Nándornak, az ottani könyvtár vezetőjének:

»A mintegy 1200—1300 látogató szinte osztatlan tetszése alapján nyugodtan merem állítani, hogy tudományos kérdések is érdeklik a dolgozókat, ha kellő formában mutatjuk be azokat. Az anyagot ismertető, mintegy harmincperces előadás után — minden esetben — szinte áhítattal vizsgálták a látogatók a letűnt évszázadok hangulatát elénkvarázsoló kódexeket (természetesen csak fényképmásolatokat) és a XVI—XVIII. századból fennmaradt könyveket. Igyekeztünk olyan

írásműveket összegyűjteni, amelyek valami kapcsolatban állanak járásunkkal. Megfeszült figyelemmel hallgatta szavaimat mindenki, ha egy olyan könyvet ismertettem, amelyben — hacsak említve is — községük szerepelt. És milyen kevéssé ismerik még viszonylag tájékozott emberek is községük múltját: legalább negyven szanyi diák, vagy dolgozó tekintette meg kiállításunkat, de egy sem tudott arról, hogy mintegy 170—180 évvel ezelőtt egy akkor országosan ismert költő, Nagy János községükben élt. És amikor versesköteteiből idéztem, sűrűn csattant fel a nevetés és igen vidám hangulat kerekedett. És hogy záporoztak a kérdések: Vágról, Szilről, Rábacsanakról nem tudok-e valami hasonlót. Egy vadosfai fiú szeme csillogott (a községnek ma alig

200 lakosa van), amikor egy kiállított, XVII. századból ránkmaradt könyv bizonyította: Vadosfa valamikor a környék legnagyobb települései közé tartozott. Megindult a találgatás: mi okozta a község elnéptelenedését, tűzvész, vagy valamilyen csata? A válasz erre és más helytörténeti kérdésre azt hiszem nem sokáig marad felelet nélkül, mert a látogatók közül soknak az agyában megfordult az a gondolat, hogy az ő falujukban is vannak ilyen régi írások és feltétlenül meg fogják azokat tekinteni.

A csornai eset is bizonyosság rá, hogy olvasótáborunk felnőtt, az igényeket, a könyvtármunka színvonalát emelni kell és ilyen irányban is kell emelni.

(Gerő Gyula)

EGY LEVÉL NYOMÁBAN

Nemrégiben levél érkezett szerkesztőségünkhez, a Rákosi Művek Elektromos Csőhegesztő Üzemének egyik dolgozója, Tábor Márton írta. A Csőgyár szakszervezeti könyvtárára panaszkodik, arról ad hírt, hogy alig van a könyvtárban olyan könyv, amelyet szívesen olvasnának a csőgyáriak, és ezért az ő kezdeményezésére elhatározták, hogy műhelyükben egy kis könyvtárat létesítenek. Ezt írja levelében: »Ezt az elhatározásomat örömmel fogadták, tanácsokat adtak, támogatást ígértek, elvezettek a csőgyári könyvtárba és megadták az engedélyt, hogy a könyvtár meglévő készletéből válasszak ki kétszáz kötetet.«

És itt kezdődött az igazi baj. Nem tudott a majd ezeröttszáz kötetes szakszervezeti könyvtárból kétszáz olyan könyvet kiválasztani az új műhelykönyvtár számára, amelyet szívesen olvasnának a munkások.

Ez a levél hívta fel a figyelmünket arra, hogy megnézzük az R. M. Csőgyárának szakszervezeti könyvtárát.

A Csőgyár szakszervezeti könyvtárát Kapitány Mária vezeti, Társadalmi munkában intézi a könyvtár dolgát — lelkesen.

A könyvtár elég félreeső, eldugott helyen húzódik meg. Egy kis sértődöttséggel beszéltek el, hogy kitűnő helyisége volt a könyvtárnak, de kiköltöztették onnan őket, az első segélynek kellett a hely.

De miért éppen a könyvtárat túrják ki, talán találhattak volna olyan irodát, amelyiknek mindegy, a gyárnak melyik pontjára költözik — így vélekednek erről.

Mire elértünk a könyvtár ajtajáig, Kapitány Mária néhány jellemző adatot is elmondott. Négy százhuszonötven iratkoztak be a könyvtárba, ebből azonban tényleges olvasó mindössze kétszázötven fő, a csőgyáriak 5 százaléka. Ha minden jól megy, havonta ötven-hatvan kötet könyvet cserélnek a könyvtár látogatói.

Amint benyitottunk a könyvtárba és a fehér polcokon körülnéztünk, nyomban nyilvánvalóvá vált a szomorú eredmény oka. Alig akad a könyvtárban olyan könyv, amely érdekelné is az olvasókat. Miért, miért nem, túlzásúfolták a munkáról, a gyárról szóló könyvekkel. Ilyen című művek sorakoznak a polcokon:

»A munka hősei, sztahanovisták saját munkájukról«, »A mi gyárunk«, »Az ötéves terv útjain«, »Lapok egy munkás életéből«. Aztán soha ki nem kölcsönzött ifjúsági könyvek: »Vidám úttörő nyár«, »Moszkvai úttörők«, »Egy kis tengerész kalandjai«.

Szaktárgyakat gyakran keresnek, természetesen olyan tárgyból, amelyek előfordulnak a Csőgyár életében. Ilyen alig akad, ám van az öveg titkairól érdekes szakirodalom, az önműködő térközbiztosító berendezés alapjairól, az alumíniumiparral foglalkozik egy mélyenszántó

szakmunka — egészen biztos olyan helyen, ahol alumíniummal dolgoznak, megbecsülhetetlen érték lenne, itt azonban teljesen felesleges. Néhány könyv a marxista irodalomesztétikát elemzi — soha nem kölcsönzik ki.

Felsoroltunk néhány könyvet, azok közül, ami van a könyvtárban, most vegyünk számba egy-kettőt, ami nincs. Krudytól egyetlen egy könyv sincs, Illyés Gyula neve nem fordul elő a polcokon, Tamási Aroné sem. Mórától a napokban kapták az első kötet könyvet, Móricz és Jókai egy-egy példányban szerepel, József Attila, Ady Endre szintén egy-egy kötettel, mai írók alig akadnak, orosz klasszikusok jóformán nincsenek a könyvtárban és az ismert, kitűnő szovjet regényírók közül egy-kettő szerepel csupán.

Kapitány Mária tanácstalanul tárta szét a kezét, nem tud mit tenni. Az R. M. központi könyvtárából számtalanszor kérte

a magyar írók könyveit — mindenki ezt keresi ugyanis —, de hiába. A Csögyárnak nincs önálló anyagi kerete könyvekre, a központi könyvtár kötelessége lenne ellátni megfelelő könyvekkel. Hetek óta ígéretik, hogy kimennek megnézni a könyvtárat és majd megbeszélik a teendőket, de ez még mindig nem történt meg.

Tábor Márton azt sérelmezte levelében, hogy nem tudja létrehozni a műhelykönyvtárat, pedig minden megvan hozzá: az üzem pártolja, a dolgozók örülnek neki, mindenki hozzájárult, már a könyvszelkrényt is megcsináltatták az asztalossal... csak éppen a könyvek hiányoznak. Nem tud a másfélezer kötetes csögyári könyvtárból kétszáz olyant kiválogatni, amely nemcsak díszre lenne a könyvszelkrénynek, hanem kézzől kézre is járna. Talán tenni kellene valamit az R. M. központi könyvtárának az ígérgetésén kívül. (Halasi Mária)

A POSTÁSOK LEVELEZŐ KÖNYVTÁRAIRÓL

Kora délután, a legforgalmasabb telefonidő. Prém Ede, a gödöllői postahivatal könyvtári megbízottja a kapcsolótáblánál ül. Fején fülhallgató, kezeivel szaporán kapkodja a kapcsolódugókat.

— Halló... halló, Gödöllő 36 kéri Csömör 45-öt? Adom... Adtam...

A pillanatnyi szünetekben felém fordul és könyvtárosi munkájáról beszél:

Nagyon jó dolog ez a levelező könyvtár... februárban kezdtük meg... körülbelül húszan-huszonötven írtuk alá a kollektív belépési nyilatkozatot a családtagokkal együtt... Azóta egyszer cseréltük az anyagot, pedig háromszor kellett volna, de sajnos a kartársak nem hozzák vissza pontosan a könyveket. Van, akinél öt hónapja ott a könyv és nem bírom visszaszerezni. Egyszóval ez az egy baj van.

— És a szakszervezet területi bizottsága?

— Nagyon szépen segítenek minket. Ott a két kis postaláda, nézze meg az anyagot... Jókai, Mikszáth, Verne, szovjet és nyugati regények, pedig összesen húsz kötet jött egyszerre. Kitűnő anyagot küldenek...

— Érdekes volt itt levelező könyvtárat csinálni, hisz itt a járási könyvtár?

— De mennyire! A járási könyvtárba

nem sokan iratkoztak be a hivatalbeliek közül, de tölem majdnem mindegyik kért könyvet. Akinek aztán kicsi a választék, átmegy a járási könyvtárba... De, mondom, a visszahozással vannak bajok. Eddig nem jegyeztem a határidőt, most már fogom, remélem, sikerül itt is rendet teremtenem...

»Levelező könyvtár«, »kollektív belépési nyilatkozat«, »postaláda könyvekkel« — csupa rejtélyes kifejezés. Oldjuk meg a rejtélyt:

Szovjet tapasztalatok alapján tavaly novemberben kezdték meg Demeter Miklós és Szamosi Ferenc, a Postás Szakszervezet könyvtárosai a levelező könyvtárhálózat kiépítését. Célul tűzték ki, hogy minden 15 főnél kisebb létszámú postahivatalban kis »vándorkönyvtár« létesítenek. Ez év november 7-re munkájukat befejezik, s az ország mintegy 3000 kis-postahivatala (kb. 10.000 dolgozó!) lesz bekapcsolva a levelező könyvtári hálózatba.

A budapesti központ képtelen lenne ellátni az egész országot, ezért az ország hat Postás Szakszervezeti Területi Bizottságában létesítettek egy-egy könyvtárközpontot, függetlenített könyvtárossal. Minden területi központ (pl. Miskolc, Szeged, Debrecen stb.) nyom-

tatott katalógust küld a postahivatali könyvtári megbizottnak és a beiratkozott tagok a katalógus alapján, az úgynevezett »Kérőlap-on igényelnek« könyveket. A hivatal dolgozói »Kollektív belépési nyilatkozat«-ot töltenek ki, ezen családtagok is szerepelhetnek, de már két, sőt akár egy dolgozó is beléphet a levelező könyvtárba. (Pl. ahol mindössze egy kezelő-postás dolgozik.) Egyforma méretű kis postásládákban küldi szét a területi központ a könyveket, melyeket kéthavonként kell kicserélni.

Az említett gödöllői kiskönyvtár a Budapestvidéki Területi Bizottsághoz tartozik. Budapest vidékén eddig 195 hivatal kapcsolódott be, körülbelül 980

taggal. A havi kölcsönzés 1000—1200 kötet. Demeter és Szamosi elvtársak az OSZK Módszertani Osztályának segítségével nagyszerű távkölcsönzési módszert dolgoztak ki, amit más hasonló jellegű intézménynél is könnyen és sikerrel lehetne alkalmazni. Nincs értelme ugyanis, hogy szétszórt, kis üzemekben önálló könyvtárakat létesítsenek. Az anyag nem lenne kihasználva, gyarapításra se lenne lehetőség. Helyes és hasznos lenne, ha a SZOT foglalkozna a Postás Szakszervezet levelező könyvtárának eredményeivel, s javasolná a távkölcsönzési rendszer bevezetését minden hasonló jellegű intézménynél. (Győri György.)

MILYEN LEGYEN AZ IGAZI KÖNYVTÁROS?

A tavaszi országos értekezleten úgy felelt erre egy városi könyvtáros, hogy élelt benne a város, a faluja életében, ismerje a könyvtáron kívüli világot is. Valami hasonló jár az ember eszében, amikor a kaposvári könyvtár két dolgozójával, Kerekes Andrással, a vezetővel és Kellner Bélával, a helyettesével beszélget: Kerekes András a kaposvári Népfront Bizottság alelnöke, Kellner Béla a TTIT megyei titkára és éppen most jelölte a kaposvári 2. számú szavazó körzetet a tanácsba is. A jelölőgyűlésen fölállt Fábri István, a gépállomási igazgatóság dolgozója és megemlékezett a kaposvári Megyei Könyvtár tevékenységéről: »Aki a népkönyvtárak ügyét a szívében viseli, a dolgozó nép kulturális felemelkedését viseli szívében, bizonyos, hogy a tanácsban is szeretettel foglalkozik majd a választók ügyeivel.«

Azt hisszük, hogy a 2. körzet jól választott Kellner Bélával, a tanácsstaggal, de azt is kérdezheti valaki, mi haszna van a könyvtárnak abból, hogy a könyvtárosok ilyen komoly társadalmi tevékenységet vállalnak, össze lehet-e egyeztetni a kettőt?

— Ezek a munkák bizony erősen lekötnék — mondja Kellner elvtárs —, de azt hiszem, a könyvtárnak is megvan a haszna belőle: az emberek sokaságával érintkezem, tanácsokkal, szervezetekkel, ők nemcsak a könyvtárost ismerik meg bennem, hanem mögöttem érzik a könyvtár erejét, jelentőségét is. És én ezt nem

is mulasztottam el soha hangsúlyozni. Az emberek tudják, hogy munkálkodásom forrása a könyv.

— Vajjon a könyvtáros-tanács tagterveiben vannak-e könyvtári vonatkozások?

— Természetesen. Égető szükség a kaposvári könyvtári fiókhálózat szélesítése, de kulturális terveink közé tartozik a színvonalas zenei élet kialakítása és az ismeretterjesztő előadások iránti érdeklődés; igény fokozása is. Ha a választók bizalma beküld a tanácsba, az eddigieknél több lehetőségem lesz a megvalósításra.

— Mit várnak a tanácsoktól?

— Eddig sem panaszkodhatunk sem a megyei, sem a városi tanácsra. Anyagilag és erkölcsileg is támogatták könyvtárainkat. A városi tanács például nemrég 5000 forintot adott, hogy a kaposvári Széchenyi városrészben fiókot létesíthessünk. A további fiókok helyiségkérdéseinek megoldásában azonban több támogatást kérünk.

Azt hisszük, hogy ez, a városi tanács segítsége, igen nagy szó, hiszen amióta a megyei könyvtárak nem a városi tanácshoz tartoznak, sok helyen tapasztalható, hogy a városi tanács nem mutat érdeklődést a városban folyó könyvtár-munka iránt. Talán ha a tanácsok jobban érzik a könyvtárak segítségét, többre számíthatnak a könyvtárak is...

— A mi munkánknak a tanácsot is és a Népfrontot is segítenie kell a könyvtár sajátos eszközeivel — veszi át Kerekes

András a szót. — Hiszen mennél több művelt embert nevelnek könyveink, annál jobban értik meg a nemzeti összefogás jelentőségét. Mi például a kisgyűléseken mutatós kiállításokat rendezünk a választási témakörből. Egy hárommises, fényképes nyomtatott kiadványt is tervezünk, amely bemutatja megyénk fejlődését a tanácsok születése óta. A Megyei Könyvtár előtt utcai tárlókon pedig nemcsak a könyvet népszerűsítjük, hanem a Népfront munkáját bemutató táblákat is állítunk ki.

— Mint vezető, mit vár a Népfronttól?

— A Népfront-programmok nagyrészből nem hiányzik a könyvtárról való gondoskodás sem. A homokszentgyörgyi program például azzal is foglalkozik, hogy a könyvtár részére a legközelebbi időn belül önálló helyiséget biztosítat.

Azt várjuk tehát a Népfronttól, hogy a népkönyvtárakkal, mint kultúrelvetünk fontos tényezőivel fokozottabban foglalkozzék és kezdeményezései között a népkönyvtárak problémái is szerepeljenek.

Fejezzük be a beszélgetést azzal a megállapítással, hogy a könyvtárosok személyétől, tömegkapcsolataitól valóban sok függ: nem rokon kapcsolatokra gondolunk; hanem a könyvtáros megbecsülésére, melyet a társadalom, a tanács és a vezető szervek részéről munkájával érdemelt ki. Most, amikor két ilyen »közéleti« könyvtárost köszöntünk, nemcsak nekik szól üdvözlötünk, hanem minden tanácstag, népfronttag könyvtárosnak is, akár Somogyban, akár tőle legmesszebb dolgoznak, az ország bármilyen kis falujában.

(G. Gy.)

HÁNY OLVASÓJA VAN A KÖNYVTÁRNAK?

— kérdezzük Martonosi Páltól, a kiskunhalasi Járási Könyvtár vezetőjétől.

— Ezeröttszáz.

— Csak? Ez kevésnek látszik a város lélekszámához viszonyítva.

— Igen ám, de van hat fiókunk is a város külterületén, amelyekben még 4—500 olvasó olvas havonta. Könyvforgalmuk is körülbelül egyötöde a központi könyvtár forgalmának. Ez érthető, hiszen a külterület 8000 lakosát látják el olvasnivalóval.

— Miért nem számította hozzá adataikat a könyvtár forgalmához?

— Mert az ideai statisztikai rendszer szerint csak azokat a könyvtárakat lehet fiókkönyvtáraknak tekinteni, amelyekben a központi könyvtár *saját* dolgozói kölcsönöznek és nem társadalmi munkában dolgozó könyvtárosok, vagy aktívak kezelik a könyvtárat.

— Hova kerülnek a város területén működő fiókkönyvtárak a statisztikában?

— A letéti népkönyvtárak közé számítjuk őket.

A fenti beszélgetés Kiskunhalason

hangzott el, de ugyanezt hallhattuk volna bármelyik más járási, vagy megyei könyvtárunkban is. Ez a helytelen rendelkezés ugyanis majdnem minden megyei és járási könyvtárat érint. Következménye: Arról már beszélgettünk, hogy eltorzítja a könyvtár székhelyének tényleges olvasási adatait, mert kevesebb olvasót számát, mint amennyi a valóságban van. A másik torzítás az, hogy a falusi olvasómozgalom adatait tartalmazó népkönyvtári statisztikákban is eltérést eredményez. Kinek jutna ugyanis önmagától eszébe, hogy a kiskunfélegyházi kórházi könyvtár forgalmát, a bajai szociális otthon, vagy a szegedi Petőfi-telep forgalmi adatait a népkönyvtári statisztikákban keresse.

Remélhetőleg a Központi Statisztikai Hivatal is rájön ezekre a hibákra és az országos statisztika hitele érdekében sürgősen orvosolja járási és megyei könyvtárainknak ezt a sérelmét és a városokban lévő fiókkönyvtárakat ismét visszaadja — a városoknak.

(G. Gy.)

LEVELEZŐINK

A BARANYA MEGYEI ÜNNEPI KÖNYVHÉT EREDMÉNYEI

Az Ünnepi Könyvhét általános értékelésekor megállapíthatjuk, hogy az idei könyvnapok alatt Baranya megyében sokkal szebb, értékesebb eredményeket értünk el, mint az elmúlt évek könyvhetei alatt. Sikertült az egész megye könyvtárhálózatát a könyv megünneplésére mozgósítanunk.

Az Ünnepi Könyvhét eredményességének legdöntőbb bizonyítéka az a két-ezer új olvasó, aiki október 3-ika és 10-ike közt lépte át először a könyvtárak küszöbét. Számos népkönyvtárunkban (mint pl. a vajszlói, kémesi, drávacsepe-lyi) az Ünnepi Könyvhét alatti kölcsönzés forgalma akkora volt, mint az előző egész hónapé.

A kimagasló szép eredmények mellett feltétlenül észre kell vennünk a hibákat is.

A jövőben a tervezésnél feltétlenül számolnunk kell a »teherbírás« kérdéssel is, melyet az Ünnepi Könyvhét műsoránálk tervezésekor figyelmen kívül hagytnunk. A megye könyvtárhálózatánálk gépezetét túlságosan igénybeyettük, különösen Pécssett volt nagyon zsúfolt programm. Voltak az Ünnepi Könyvhét alatt olyan esték, amikor a két-három könyvheti rendezvény mellett még három-négy másik is volt. A közönség ennek következtében megoszlott és a nagyobb rendezvények kivételével az egyes alköztökon, könyvismeretéseken 60—70 látogató vett csak részt. Ennél a kérdésnél a hiba gyökerét abban látjuk, hogy a szoros kapcsolatot nemcsak a Megyei Tanács V. B. Népművelési Osztályával, de a Városi Tanács Népművelési Osztályával is ki kellett volna építeni. Nem sikerült teljesen a tömegszervezeteket sem bekapcsolnunk az Ünnepi Könyvhét szervezésébe.

Az Ünnepi Könyvhét alkalmával levélben köszöntöttük olvasóinkat és egyúttal meghívtuk a könyvhét rendezvényeire. Sok olvasó írásban vagy szóban

válaszolt levelünkre, mondván, hogy a könyv ünnepén köszöni meg a könyvtárnak a sok szépet, amit egész évben kapott tőle. Az Ünnepi Könyvhétnek nem kis eredménye az olvasókkal való közvetlen kapcsolat kiépítésére. Ezt a kapcsolatot a választási agitáció folyamán erősíteni fogjuk.

Nagyon bevált könyv- és könyvtárpropaganda eszközök voltak az Ünnepi Könyvhét folyamán a tanulókkal a könyvről, könyvtárakról iratott házi dolgozatok. Több mint száz dolgozatot küldtek be a megye területéről általános- és középiskolások. A jó dolgozatokat könyvvel jutalmaztuk.

A könyv, az új magyar irodalom propagandáját segítette elő a Dunántúli Napló hét számában közölt irodalmi fejtörő is. Az irodalmi fejtörőre kb. száz pályázat érkezett be. A helyes megfejtők száma húsz volt; könyvvel jutalmaztuk őket.

Az Ünnepi Könyvhét propagandáját falusi könyvtáraink sem hanyagolták el. Nagyon sok helyen (Lovászhetény, Nemeske, Nagyváty, Bise, Kénes, Vajszló, Szentlőrinc, stb.) önálló kezdeményezésként a helyi sajátosságoknak megfelelő propagandát alkalmaztak. Nemeskén a dolgozók ablakaiban kiállított könyvek és a könyvek mellett vélemények propagálták az olvasást, tanulást és a könyvtárat. Vajszlón a község olvasómozgalmának fejlődését, az olvasás szükségességét szemléltető képekkel magyarázták. Lovászhetényen az úttörők agitációja vált be, Kémesen és Szentlőrincen az ötletesen összeállított plakátokkal érték el a legszebb eredményeket. Ahány falu, szinte annyiféle propaganda eszközzel, formával találkozunk. A járási könyvtárosokkal is megértettük, hogy az a propaganda eszköz, vagy módszer, mely bevált Mecsek-mádasdon, nem biztos, hogy megfelel a teljesen más sajátosságokkal rendelkező Lovászhetény községben.

Az Ünnepi Könyvhét rendezvényei közül a legsikeresebbek a diavetítéssel

egybekötött irodalmi előadások voltak. Különösen Drávacsepelyen voltak nagyon sikeresek ezek a rendezvények. Trapp Sándor könyvtáros a hét minden napján rendezett diavetítéssel egybekötött irodalmi délutánt, estét. A község dolgozói arra kérték a könyvtárost, hogy az Ünnepi Könyvhét után is legyenek ilyen rendezvények.

Nagy tetszést váltott ki Sellyén a »Könyvek a színpadon« című műsoros, zenés összeállítás, melynek keretén belül nagy magyar művekből adtak egy-egy dramatizált jelenetet.

Nemcsak a nagy községekben rendeztek irodalmi esteket, hanem az olyan kis községekben is, mint Pócsa, vagy Kisbudmér, ahol a község 300—400 lakosából közel százan hallgatták végig érdeklődve az irodalmi előadást, műsort.

Az előadások témái változatosak voltak, a legtöbb azonban az új magyar irodalomról, mai magyar írókról szólt. A szovjet irodalomról, a szovjet írókról könyvismertetésekben emlékeztek meg. Nagy érdeklődésnek örvendtek azok az előadások, melyek a könyvről, a könyv történetéről szóltak.

Az egyes rendezvényeket a témával kapcsolatos kis könyvkiállításokkal kötötték össze a könyvtárosok. A járási és nagyobb községi könyvtárakban komoly, reprezentatív kiállításokat rendeztek. Vajszilón, Mecsekknádasdon, Siklóson, Szigetváron nagy elismerést váltott ki a látogatókból a gondosan megrendezett kiállítás. Vajszilón a község olvasómozgalmának, könyvtárának fejlődését, Mecsekknádasdon a szakkönyvek jelentőségét szemléltette a kiállítás.

HALFÁR RUDOLF,
a Baranya Megyei Könyvtár vezetője

Az izsáki népkönyvtár könyvheti sátra, melyet Czihák József könyvtáros maga készített és díszített

A VERSEK NÉPSZERŰSÍTÉSÉÉRT

Az utóbbi időben gyakran lehet hallani azt a véleményt, hogy az emberek nem olvasnak verseket, megszűnt, vagy legalábbis erősen csökkent az olvasók érdeklődése a költemények iránt. Ha azonban a könyvtáros közelebbről nézi meg a kérdést, nem látja beigazoltnak a feltevést. Sőt a Békés megyei könyvtár forgalmi adatait vizsgálva, azt láttuk, hogy a legnagyobb költők gyűjteményes munkái még nyáron is állandóan kézben vannak. Pedig június, július, augusztus hónapban, amikor a méréseket végeztük, még a diákság kötelező olvasmányai sem befolyásolják a versek forgalmát. Hadd említsünk meg néhány adatot:

13 Ady kötet 27 olvasó kezében volt, 8 Arany kötetet 12-szer olvastak, 16 Petőfi könyv 38 olvasót gyönyörködtetett, Vörösmarty, József Attila szintén nagy népszerűségnek örvendenek. Igaz, hogy a fenti példák a legismertebb költőkről szólnak, de szép számmal kölcsönöztek Babits, Balassi verseket, sőt külföldi, nagy költők írásait is. Néhány tény:

5 Goethe kötetet 11-szer, 4 Heine kötetet 7-szer kölcsönöztek ki. Puskin Anyeginje állandóan kézben van, népszerű Lermontov és Majakovszkij is.

A fentiek nem mondhatók el az új magyar költők írásairól. Talán az is az oka ennek, hogy az ő költeményeik estek leggyakrabban áldozatul a rossz felfogott, hanyag szövegtudással tönkretett versmondásnak. Nagyon ideje volt tehát egy szavalóverseny megrendezésének. Mi a sikert nem a szavalók és a hallgatóság nagy számával véltük elérni, hanem azaz, ha a versben rejlő szépségek tudatos ismerőivé nevelhetjük a résztvevőket.

Ezért nem volt »kötelező« vers a békéscsabai szavalóversenyen. Mert a legszébb vers meghallgatása is fárasztó sokszor egymásután. (Nálunk 47-en indultak.) Meg azután azt is el akartuk kerülni, hogy a gyakorlatlan szavalók egymást befolyásolják. Nem kötöttük meg tehát a szavalók kereső fantáziáját, de azért a vers kiválasztásában mégis segítettük őket, kibocsátottunk egy »ajánlott versek jegyzékét«.

Már a versválasztásnál bizonyosodott, hogy szavalóink milyen gyakran félreismerik saját képességüket. Bár a jegyzék több egyszerű, szép, aránylag könnyen szavalható verset (pl. A négyökrös szer, Reszket a bokor, József A.: Mama)

tartalmazott, a szavalók egy része csak olyan verssel akart indulni, amellyel »kiugrani« lehet. Így választottak zord hangulatú Arany-balladákat, szilaj Ady-verseket, Vörösmarty Vén cigányát stb. Sok szavaló viszont arra ébredt rá, hogy vannak gyermekkorunk óta ismert versek, melyek helyes tolmácsolásával mégis új szépségeket lehet a hallgatók lelkében ébreszteni. Így hallhattuk aztán igen szép előadásban Petőfi: Falu végén kurtá kocsmá, Anyám tyúkja c. költeményeit.

A versenyt elődöntő vezette be. Hivatalos színházi szakemberek vállalták itt a bírálás munkáját: Nemcsak bíráltak, hanem tanácsaikkal tulajdonképpen a döntőre való felkészülésben is segítettek a szavalóknak. Így történt azután, hogy egyik másik vers a döntő előadásában valóssággal újjászületett, például Arany: Hídvatás c. verse.

A döntő október 10-én volt. Hallottunk több, nem remélt szépséggel előadott szavallatot, azonban a verseny általános tanulsága mégis az volt, hogy még igen sok a színpadias hatásra törekvő, a szavaló személyét a költő egyénisége fölé helyező versmondás. A szavalók és a közönség nagy száma azonban kötelez bennünket: Mi a versenyt csak kiindulásnak tekintettük, tovább kell haladnunk a megkezdett úton. Már a jutalmak kiosztásában is a jövőt tekintettük, olyan díjakat osztottunk, amelyek versmondás és olvasás szeretetére nevelnek (színházbérleteket, verses könyveket). Könyvtárunkban pedig szavalótanfolyamot szervezünk, ahol a Jókai Színház lelkes művészei nyújtanak majd segítséget a résztvevőknek a versmondás nemes és szép művészetének megismerésében, elsajátításában.

SZABAD OLGA.

a Békésmegyei Könyvtár munkatársa

HOGYAN KEZDTÜK EL A FELDOLGOZÓ MUNKÁT A BAJAI JÁRÁSI KÖNYVTÁRBAN

A mi könyvtárunkban 10.000 kötetnél több feldolgozatlan régi könyv van, de a 13.000 kötetnyi fogalmi állományunk kölcsönzése sem megy zökkenő nélkül, mivel nincs hozzá megfelelő, korszerű katalógus. Ezért van nálunk olyan nagy jelentősége a feldolgozó munka megindításának. Hogyan fogtunk ehhez a vállalkozáshoz?

A nyáron négyhetes címléírásai és szakozási gyakorlaton vettem részt az Orszá-

A szegedi cipőgyár könyvtárában

gos Széchényi Könyvtárban. Hazaérkezve az első dolgom volt, hogy a megfelelő segédeszközöket megszerezem a munkámhoz. Régi anyagunkból külön polcra válogattam a meglévő bibliográfiákat, a Szabó Károly és a Szinyei könyvtárunkban megtalálható köteteit és más könyvészeti segédeszközöket. A címléírás szabványt és az Egyetemes Tizedes Osztályozási rendszer új köteteit Budapestről hoztam magammal.

Utána az állványokra hevenyészve felrakott könyvanyag szétválasztását kezdem meg. Az anyag szétválogatásának menete a következő: Külön kerülnek a Régi Magyar Könyvtár (1711-ig) kötetei, a folyóiratok, a térképek, a zeneművek, a ritkaságok. A csonka műveket egyelőre durva betűrendbe rakjuk, hátha előkerülnek a további kötetek is. A többi könyv közül a minden korlátozás nélkül kölcsönözhető könyveket azonnal félretesszük a kölcsönzési részlegünk számára. A nem forgalmi anyag a már előkészített állványokra kerül majd, ahol nagyság szerint (numerus kurrensben) lesz raktározva.

Ez még csak a nyers rendezés. A feldolgozás munkáját a kölcsönzési anyaggal kezdtük meg. Ugyanis, amint már említettem, erről sincs megfelelő katalógusunk. Szeptember 13-tól október 9-ig már 1087 könyvet fel is dolgoztunk. A napi teljesítmény egyelőre 40 kötet. Azonban a szépirodalmi anyagban és nagyobb gyakorlat után ennek másfélszeresére is számíthatunk.

Négyen végezzük a feldolgozó munkát. Az első »állomáson« dolgozom én. A feldolgozás befejezéséig teljesen kikapcsolódtam más munkákból. Viszont a másik három könyvtáros munkaidéjének csak egy részét fordítja a feldolgozó munkára.

Az első állomáson készülnek a betűrendes és a szakkatalógus számára szükséges katalóguscédulák. Mielőtt a könyv tovább menne, megállapítom, van-e benne pecsét, nem kell-e kötésre küldeni stb. Megjegyzéseimet kis kutyanyelvre írva a könyvbe helyezem. Ha legalább 20 könyv elkészült, a következő állomásra kerül. Itt készítik a raktári lapokat, tapasztalat szerint ez a munkahely háromszorosát teljesítheti az elsőnek. A következő két állomáson történik a ragasztás, a hiányzó tasak pótlása, a szakjelzet felírása a könyvre, új könyvkártya készítése, a kísérőlap kivétele és a könyv raktárba helyezése.

A kölcsönző könyvtáros minden reggel átadja az előző napi kölcsönzés során visszakerült könyveket, mert ezeket a gyakran használt könyveket dolgozzuk fel elsőnek. Két naponként helyükre rakom az elkészült katalóguscédulákat, megcsináljuk a katalógus számára szükséges osztólapokat is.

Az elvégzett munkáról vezetett munkariaplóba naponta beírjuk a feldolgozott kötetek számát és a felmerült problémákat, tapasztalatokat. Szeretném, ha a hasonló munkát végző könyvtárosok is megírnák nekem tapasztalataikat.

BARDOS FERENC

a Bajai Járási Könyvtár munkatársa

A VERSENYFEJAJÁNLÁSOK ÉRTÉKELÉSÉRŐL

Nagy figyelemmel olvastam a Könyvtáros legutóbbi számában a verseny helyzetéről szóló értékelést. Helytelenítem azonban a cikknek azt a megállapítását, hogy nem lehet komolyan venni az olyan felajánlásokat, mint »a kintlévő könyveket felkutatatom...«, a kölcsönzési időt táblára kiírom«, mert ez minden könyvtárosnak kötelessége. Azt hiszem, aki ismeri népkönyvtáraink valódi helyzetét, nyugodtan hozzáteheti, hogy kötelessége »volna«. A felajánlás értékelésének mindig a jelenlegi állapotból kell kiindulnia. Nagyon is jó felajánlásnak tekintem, ha a közönségi tanács vállalja egy tábla készíttetését. Az olyan felajánlásokat pedig, hogy az elveszett könyvek bizonyos százalékát visszaszerzi a könyvtáros, szintén értékesnek tartom. (A levélírónak igaz van. Ezeket a felajánlásokat helytelenül értékeltük. A szerk.)

A mai napig járási könyvtárunk területén 35 könyvtár mevezett be a versenybe, tehát a népkönyvtárak majdnem 80 százaléka. A jelentkezésre nem postai úton szolgáltunk fel a könyvtárosokat, hanem a kiszállások alkalmával hívtuk fel a figyelmüket a versenyre és megmagyaráztuk, hogy nem üres, formális, frázisokkal teli felajánlásokra van a könyvtáraknak szüksége. Ha a kezdeti lendületet tartani tudjuk, járásunkban bizonyára sokkal több lesz a nyitott könyv, sokkal színvonalasabb lesz a könyvtári munka. Egy rövid kis számvetés is meggyőző erről: 1600-zal többen fogják látogatni könyvtárainkat. A kölcsönzött kötetek száma is arányosan növekszik. Rábapordányban, Bogyoszáton, Bogyoszlón, Pásztoriban új helyiséget kapnak a könyvtárak. 20 faluban szép, ízléses táblát készíttetnek és ezen a kölcsönzési időt is feltüntetik. Barbacson, Sziláncánymban rendezik a jelenlegi olvasószobát és a könyvtár berendezését. Rábatamáiban, Bősárcánymban szép kiállítási állványt szereznek be. Figyelemre méltó a maglócai tanács vállalása: három padot vásárol, 50 forint értékben könyvet vesz és néprádiót adományoz a könyvtárnak. (A könyvtáros társadalmi munkában ügyes, lezárható állványt készített a rádió védelmére.) Rábacszentandrásan, Rábcakapiban, Markotabödögén, Kónyott szekrényt vásárolnak.

Sok tanács új könyvek vásárlásával segíti elő a könyvtár fejlődését. Mintegy 4—500 kötetrel gyarapszik ilyen módon népkönyvtáraink — sajnos szegényes — állománya. Többen követtek a bősárcánymiak kezdeményezését: a tanácstagokat is meghívják a könyvtár olvasótáborába. Érdekes a bősárcánym kultúrotthonvezető elgondolása: a fotoszakkör az új tanács-tagokról fényképet készít majd és ezeket az olvasóteremben díszes táblán helyezi el.

Egyik könyvtárosunk azt tervezi, hogy a falu legjobb gazdáihoz juttatja el a mezőgazdasági könyveket, mert ha ők abból valamit hasznosítanak, hamarosan követi őket a fél falu.

Még sokáig sorolhatnám a különböző felajánlásokat, mert olyan gazdagok, változatosak, mint a könyvtári munka, mely egyre jobban összefonódik a mindennapi élettel.

HEBENSTREIT NÁNDOR

a Csornai Járási Könyvtár vezetője

ESEMÉNYNAPTÁR

1785. január 4-én, százhetven évvel ezelőtt született **GRIMM JAKAB** német filológus, egyetemi tanár, az összehasonlító néprajz és mesekutatás úttörője. Megvetette a történeti német nyelvtan és a német mitológia kutatás alapját, megírta a német nyelv történetét. Összegyűjtötte a német jogi élet és jogszokások emlékeit. Öccsével, Wilhelm-mel együtt jelentette meg a *Kinder und Hausmärchen* c. művét, amely a német mesekincs legnépszerűbb gyűjteménye.

Grimm: *Legszebb mesék* (ford.: Kálnoky László). 2. kiadás. Bp., 1953. Ifjúsági Kk. 181 l.

1795. január 15-én, százhatvan évvel ezelőtt született **GRIBOJEDOV A. SZ.**, »az orosz vígjáték atyja«. A dekabrista kor vígjátékírója volt. Összeköttetésben állott a dekabristákkal: ők másolták és terjesztették vidéken Gribojedov »Az ész bajjal jár« című híres vígjátékát. A forradalomban magában nem vett részt és ezért nem is ítélték el. »Az ész bajjal« a századeleji nagyúri társadalom szellemes szatirája, radikális felfogású, a földesúri jog embertelenségeinek leleplezése.

Gribojedov A. Sz.: *Az ész bajjal jár* (ford.: Fáy E. Béla és Kardos László). Bp., 1948. Szföv. Irod. Int. 111 l.

1924. január 21-én halt meg a bolsevik párt megeremtője, **V. I. LENIN**. Az egész világ munkásosztálya úgy fogadta Lenin halálának híreit, mint a legsúlyosabb veszteséget. Lenin temetése napján a nemzetközi proletariátus ötperces általános munkaszünetet tartott. Megálltak a vasutak, megállt a munka az üzemekben és a gyárakban. Az egész világ dolgozói a legmélyebb fájdalommal kísérték sírjába atyjukat és tanítójukat, legjobb barátjukat és védelmezőjüket — Lenint. A Szovjetunió munkásosztálya Lenin halálára azzal felelt, hogy még szorosabban a lenini párt köré sorakozott.

Csagin B. A.: *Lenin a nagy forradalmár és gondolkodó*, Bp., 1950. — *Leninről*, Bp., 1950. Parttörténet, Bp., 1953. 281—282. old.

1805. január 28-án, százötven évvel ezelőtt halt meg **CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY**, a magyar felvilágosodás legnagyobb költője. Pályája és életműve tükrözi a polgári átalakulásnak, majd a fejlődésben súlyosan visszaesett magyar társadalomnak viszonyait a XIX. század fordulóján. Pályájának első felében Csokonai a felvilágosodás eszméivel közvetlenül küzdött a haladásért; korai műveivel hitet tett a dolgozó nép mellett és szembefordult az elnyomó feudális és egyházi hatalommal. Pályája második felének ellentmondásai között sem tért le erről az útról: a feudális elnyomás korlátai között élve, minden erejével küzdött a magyar nép szellemi felemelkedéséért, a nemzeti kultúráért. Költészetét a nép nyelvével és szemléletével gazdagította. Sokat foglalkozott a természetudományokkal is, különösen a botanikával: maga is gyűjtött növényeket. Igen sok növénynek ő adta meg a magyar nevét, így estike, kankalin, kesztyűvirág stb. tőle származó virágnevek.

Csokonai Vitéz Mihály összes művei. Bp., 1942. Franklin, 1742 l. — —: *Válogatott művei* I—II., Bp., 1950. Szépirodalmi, 338, 356 l. — —: *Válogatott versei*, Bp. 1953. Szépirodalmi, 116 l. — —: *Tempefői. Dorottya*, Bp., 1954. Szépirodalmi, 191 l.

Révész Ferenc: *Csokonai Vitéz Mihály*, Bp., 1951. Művelt Nép, 127 l.

Vargha Balázs: *Csokonai Vitéz Mihály*, Bp., 1954. Művelt Nép, 114 l.

(Dr. Vajda Pál)

MUSZAKI KÖNYVTÁROSKO NEGYEDIK MUNKAVÉRSYENÉNEK EREDMÉNYE

Az Országos Műszaki Könyvtár az 1954. április 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban az üzemi és vállalati műszaki könyvtárak részére versenyt szervezett. A versenybe 73 könyvtár nevezett be. A versenyben részt vevő üzemekben a könyvtár segítségével született újítások 101,235.000 forint megtakarítást jelentettek. A nagyüzemek kategóriájában az első helyet a Csepel Autógyár és az Ikarusz-gyár műszaki könyvtára érdemelte ki. A Csepel Autógyárban több mint 72 millió forint megtakarítást jelentettek a versenyszakaszon idején a szakirodalom alapján benyújtott és elfogadott újításokból. Ebben a csoportban dicsérfő

oklevelet kapott a Mávag és Dimávag műszaki könyvtára. Könyvtartalomban részesült a tatabányai szénbányászati tröszt könyvtára. A kutató- és tervezőintézeti könyvtárak között első helyen végzett a Mélyépítő Tervező Intézet könyvtára, amely mintegy 20 millió forint évi megtakarítást jelentő újítás kidolgozásához nyújtott segítséget. Második helyre három könyvtár került: az Optikai és Finommechanikai Központi Kutató, Műanyagipari Kutató és a Bányászati Tervező Intézet Könyvtára. A közép- és kisüzemek között első lett a Lámpagyár műszaki könyvtára, ahol az olvasók száma a versenyzidőszak alatt havi 70-ről 650-re emelkedett. A beiratkozott olvasók száma pedig eléri az ezret. Második helyen az újszegedi Kender- és Lenzövénygyár végzett. (O. M. K.)

Bibliográfiák

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár »A nagy termésért«-sorozat két új számát adta ki: MIT OLVASSUNK A TAKARMÁNYTERMESZTÉSRŐL és MIT OLVASSUNK A GABONATERMESZTÉSRŐL címmel. A két röplap-bibliográfia két-három fő kérdés köré csoportosítja az áttekinthető, jól összeválogatott könyvanyagot. Könyvajánlásokhoz, kisebb kiállítások rendezéséhez jól felhasználhatja a könyvtáros ezeket a jegyzékeket.

Ugyancsak az Országos Mezőgazdasági Könyvtár adta ki a 7. sz. Olvasási tanácsadó-ját »AZ AGRONÓMUS SZAKKÖNYVEI« címmel (1954. 64 old.). A füzet az agronómusok továbbképzéséhez ajánl irodalmat, kb. 130 könyvet és 40 folyóiratcikket. Fejezetei előtt igen jó, tömör összefoglalások vannak. Mivel különböző végzettségű szakemberek számára készült, ajánlási sorrendje, könyvjellemzése fokozottan szolgálják az olvasás irányítását. A mimbszerűen szerkesztett jegyzék jobb mutatót érdemelt volna. A könyvcímeket betűrendben összeállítja ugyan, de sem tárgy-, sem névmutatója nincs, így csak alapos áttanulmányozás után válik használhatóvá.

Közel másfélszáz legújabb külföldi nehézipari szakkönyv ismertetését tartalmazza a NEHÉZIPARI KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIDÓ VALLALAT IRODALMI TÁJÉKOZTATÓJA. (1954. szeptember—október, 70 old. Kézirat gyanánt.) Tömör, alapos könyvjellemzések teszik igen használhatóvá a jegyzéket.

Jelentős művekkel gazdagodott a magyar szakbibliográfia. Megjelent KOZOLCSA SÁNDOR: A MAGYAR IRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA 1953. (Bpest., 1954. Művelt Nép, 207 old.) c. munkájja. A mű szerkezete követi az előző kötete-

két: általános irodalomelméleti részzel kezdődik, ezt a gyűjtemények, majd az egyes írók (művei és a rájuk vonatkozó irodalom), végezetül az év irodalmi vonatkozású zeneművei követik. Az általános részhez tárgymutatót, az egészhez pedig névmutatót ad. Tájékoztató munkában a könyvtáros kiváló segítőeszköze.

Ugyancsak a Művelt Nép adta ki KOSÁRY DOMOKOS: BEVEZETÉS A MAGYAR TÖRTÉNELEM FORRÁSAIBA ÉS IRODALMÁBA c. munkájának 2. kötetét. (1954., 638 old.) A mű első kötete 1711-ig bezárólag több mint hét évszázad történeti forrásanyagát tartalmazta, második kötete 1825-ig csupán egy évszázadét. Ebből következik, hogy a jelen kötet bővebb, bibliográfiai adatközlése is pontosabb, részletesebb. A mű mutatóval nem rendelkezik, ezt a következő, harmadik kötet tartalmazza majd. Feltétlenül meg kell szereznie ezt a munkát minden olyan könyvtárnak, amely a kutatók részéről komolyabb igényekre számíthat.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA KÖNYVTÁRA és a MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA új szerzeményeik címjegyzékét bocsátották közre.

Új könyvtárügyi kiadvány CSÜRY ISTVÁN: A SZOCIALISTA KÖNYVTÁRI ÜZEM SZERVEZETE ÉS MŰKÖDÉSE c. tanulmánya. (1954. VII., 322 old. Kéziratként.) A tanulmány bibliográfiai szempontból azért érdekes, mert a 294—317. lapon igen jó könyvtártani bibliográfiai összeállítást közöl a felhasznált irodalomról. (Ismertetésére a következő számban visszatérünk. A szerk.)

DURZSA SÁNDOR,

az Országos Széchényi Könyvtár
Módszertani Osztályának munkatársa

Fordítói és szaktanácsadói szolgálat az Országos Műszaki Könyvtárban

Az Országos Műszaki Könyvtárban orosz nyelvű szakfordító áll díjtalanul az olvasók rendelkezésére szombath kivételével mindennap 17-től 20 óráig. A csehnyelvű szakfordító minden szerdán 17—19 óráig, a lengyel nyelvű pedig minden szerdán 16—18 óráig áll az olvasók rendelkezésére. Ugyancsak díjmentes szaktanácsadói szolgálai az elektrotechnikai tanácsadó minden pénteken 17—18 óráig, a matematikai hétfőn 17—19-ig, a műanyag szaktanácsadó szerdán 17—21-ig és a vegyészet szaktanácsadó minden kedden és pénteken 17—20-ig. (O. M. K.)

Az Országos Széchényi Könyvtárat Ilie Avramescu vezetésével a román népművelési küldöttség több napig tanulmányozta. A könyvtárban hosszabb időn át kutatómunkát végez Johanna Till, a berlini egyetem finn-ugor nyelvészeti munkatársa. A többi látogató között van Egen Stănescu, a bukaresti egyetem történész professzora, Koblitz, a berlini Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur munkatársa, Schillert és Irmischer, a berlini Humboldt egyetem tanárai.

Koblitz elvtárs, az Országos Műszaki Könyvtárban két héten keresztül a magyar műszaki dokumentáció rendszerét tanulmányozta. (O. SZ. K., O. M. K.)

I R O D A L M I T Á J É K O Z T A T Ó

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni.

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Cseres Tibor:

TÉRDIGÉRŐ TENGER

Szépirodalmi Könyvkiadó

1943 nyarán indul a regény, egy elárasztott rizstelep, »a térdigérő tenger« melletti tiszántúli falu fülledt, közeli viharok morajával teli légkörében. Takács, az »autós« jegyző nagy vacsorát ad. Ott van az alispán, az uradalom intézője, a rizstelep öntözőművének főmérnöke és mindazok, akik segíthetnek a jegyzőnek, hogy megkapjon negyven hold zsidó földet, amelyet a rizstelephez lehetne csatolni. Az alispántól a jegyzőig mindnyájan a rizstelepből pénzelnék... Vacsora közben sok mindent megtudunk a falu urainak erkölceiről, a rizstelepen dolgozó parasztek nyomoráról, és a józanabb, becsületesebb emberekről, akikben az elégedetlenség, vagy az aljas, korrupt gazdálkodással szembeesülő tisztességérzet munkál. Másnap a magasabb bért követelő parasztek nem mennek gyomlálni a rizstelepet pusztulással fenyegető gazi. Az urak csendőrszuronnal védik meg a saját anyagi érdekeiket.

E két nap történetéből emelkedik ki a jegyző mostohafia, Madarász Kálmán, aki a vacsora éjszakáján otthagya a szülői házat, és Szalai, a rizstelepi munkások vezetője. Az ő sorsuk útját kíséri a regény 1948-ig; — a háttérben a háború és az új élet, zajlásában alakuló, a régi szegénység indulatait, ösztönös bizalmatlanságát építő kedvre váltó faluval.

Cseres Tibor jól ismeri a magyar falvak múltbeli és mai életét. A »Térdigérő tenger« széles skálájú, típusokban gazdag képet fest a felszabadulás előtti és utáni évek magyar falujának világáról és nem egyszer szinte moriczi izzású leleplezés és népszerűtet forrósítja a cselekmény sodrát. De a regény elolvasása után mégis marad hiányérzet és bizonytalanság az olvasóban. Egyes részletek igazi írói ábrázoló erőt, drámai feszültséget sugároznak, de a regény egészében sok a krónikaszerűség. Főképp a befejezés emeli ki a regénymek ezt a hibáját. Sok mellékalkak, epizódszereplő jelleme kidolgozottabb, mint pl. Kálmáné vagy Szalaié.

Cseres Tibor regénye bátran és meggyőző írói tudással nyúl a falusi osztályharc szövevényébe, a nagy távlatok vonzásában pillanatnyi érdekeit is egyre helyesebben látó, tisztuló öntudatú szegény-parasztság fejlődésének problémáihoz. Sokat fejlődött első regénye óta nyelvi kifejező ereje. A »Térdigérő tenger« erényei közé tartozik a fordulatosság is, — mindvégig érdekes olvasmány. Elsősorban valóságismeretének intenzitása és a mai magyar falu néhány típusának sikerült rajza teszi Cseres Tibor regényét új irodalmunk értékévé. (P. L.)

Cseres Tibor: *Nádudvari emberek*. Ríportok. III. Sebők Lajos. Bp. Szépirodalmi Kk. 61 old. (Öt éves terv kiadványára.)

Cseres Tibor: *Embernek próbája, vagy kocsivásár*. Elbeszélés. III. Sebők Lajos. Bp. Orsz. Béketanács. Szépirodalmi Kk. 1953. 48 old. (Új magyar elbeszélések.)

Szabó Pál: *Istén malmai*. Regény. Bp. Athenaeum. (1949.) 356 old.

Dobozy Imre: *Az új Túrkeve*. Bp. Művelt Nép Kk. 1952. 214 old.

Henry Fielding:

A NÉHAI NAGY JONATHAN WILD ÚR ÉLETTÖRTÉNETE

Szépirodalmi Könyvtudó

A XVIII. sz.-ban élt nagy angol író az európai realista regény egyik úttörője. A korabeli társadalom mechanizmusáról való felfogását talán ebben a művében fogalmazta meg legvilágosabban, mégpedig vérbeli szatirikus módján.

Szatirikus már a regény címében is a »nagy« jelző. Wild u. i., akire vonatkozik (s aki valóban élt személy), hírhedt gonosztevő. Fielding az ő élete útját írja meg az alkasztófaig mégpedig a nagy embereket dicsőítő életrajzok paródiájaként. Így az író nem kevesebbet mond ki, mint azt, hogy a nagyok tartott és ünnepezt zsarnokok, a politika és üzlet kalandorainak tevékenysége lényegében azonos a gonosztevőkével. Wild egy rablóbanda feje. A piszkos munkát mással végezteti, a hasznót zsebrevégja s a banda emiatt netán lázadó tagjait feljeleníti és akasztófára juttatja. A kevésbé veszélyes elégedetlenkedőket demagóg »filozófiájával« győzi meg: *»Jól mondják rólunk, magasabbrendű halandókról: mi csak azért születünk, hogy a földnek gyümölcsseit felemésszük. Éppígy el lehet mondani az alsóbb osztálybeliekről: csak azért születtek, hogy nekünk a gyümölcsöt termeljék... hogyan várhatná te, aki csak munkás vagy, tervem kivitelezője, részese-dést a haszonból?«* — mondja egyik »munkásának«, az egyik zsványinak.

Mi egyéb ez a »filozófia«, mint minden kor elősdi rétegének »önigazolása« és demagógiája? Ennek a »filozófiának« gyakorlati megvalósulását variálja Fielding Wild egész élettörténetén, annak szatirikusan kiélezett helyzetein keresztül, egyre meggyőzőbbé téve a hasonlóságot, sőt egyezést a két rokonfajzat: a gonosztevő és a kizsákmányoló közt.

Erre a gyilkos szatírára Wild törté-riáján kívül alkalmat adott az írónak nagy ellenfele, a cinikusságáról és erkölcsi gátlástalanságáról hírhedt Walpole miniszterelnök működése; őbenne sűrítve voltak találhatóak a kíméletlen kapitalista vonásai. De Fielding, mint a feltörekvő polgárság fia, bár hitt még a polgári társadalom megjavíthatóságában, szatírájával egy másik irányba is szűrt: azok felé, akik »hagyják magukat« — azok a kizsákmá-

nyoltak felé, akiket szúrásaival lázadásra ungerelt, nem tudva és nem is tudhatva még a szocialista forradalom szükségességéről, de igazi realista író módján megsejtve az ezt érlelő társadalmi ellentmondásokat. (Lékay Ottó)

Móricz Virág:

SZERENCSE

Szépirodalmi Könyvtudó

Móricz Virágnak a múlt esztendőben jelent meg első könyve. »Apám regénye« címen írta meg századunk legnagyobb magyar prózaírójának — édesapjának —, Móricz Zsigmondnak élettörténetét. Nagyon szép, meleg, őszinte és igen tehetséges írás volt, s ezért azok, akik az »Apám regénye«-t olvasták, nagy érdeklődéssel veszik kézbe Móricz Virág első »igazi« regényét, a »Szerencse«-t. Lássuk, hogyan ír, amikor nem annyira személyes élményekről kell szólnia.

A »Szerencse« egy gyors észjárású, ötletes, tehetséges, améltt csinos fiatal sztahanovista munkásno regénye. Néhány nap alatt játszódik le a történet, s amit a főszereplők életéről, körülményeiről még tudnunk kell, azt a cselekmény során vagy az író mondja el, vagy szereplőivel elmondhatja. De hogy a történet voltaképpen miről szól, azt nehéz elmondani. Sokkal könnyebb volna részletesen írni egyes szereplők jelleméről, egy-egy helyzetéről, egyik-másik kihelyezett, sok feszültséggel teli párbeszédéről, mint magáról a cselekményről. Éppen erről a töről fakadnak a könyvnek mind az erényei, mind a hibái. Mert Zsófi, a főhős alakja érdekes, Kenéz főmérnök sorsáról, életéről is szivesen olvasunk, megragadja képzeletünket a kispesti munkásház leírása, vagy Zsófi családjának helyzete. Még a gyárban játszódo jelenetek is jók volnának, ha nem laposítaná el ezeket a részeket a túlzott és fárasztóan leírt műszaki szakszerűség. Amikor tehát egyes emberekről, azok helyzetéről és beszélgetéséről, vagy amikor hangulat-és légkörfestésről van szó, akkor Móricz Virág elemében van. Túlzás nélkül állítható, hogy ilyen tekintetben apjára is tud emlékeztetni. Bajba ott jut a könyv, amikor cselekményének egész menetét, s a jól meglátott, sok helyütt ügyesen alagirt részletmondanivalókon kívül az alapeszmet, a fő mondanivalót

keressük. Ezt nem találjuk meg, s éppen ezért válik érthetlenné a regény címe is. Nem látjuk világosan, kinek a szerencséről van szó, illetve mi is ez a szerencse tulajdonképpen?

Am ha valakinek az az igénye, hogy a mai életben játszódó, fordulatos, érdekes részletekkel teli könyvet olvasson, annak szívesen ajánlhatja a »Szerencsé«-t minden könyvtáros. (Barabás Tamás)

Palotaí Boris: Puskásné. Regény. Bp. Szépirodalmi Kk. 1950. 178 old.
Orkény István: Házasársak. Bp. Szépirodalmi Kk. 1951. 415 old.
Nemes László: Tiszta szív. Regény. Bp. Szépirodalmi Kk. 1953. 412 old.

Howard Fast:

AMERIKAI LEGENDA

Szépirodalmi Könyvkiadó

»1920-ban, április 15-én igen gondosan kitervelt és könyörtelenül végrehajtott rablótámadás történt Massachusetts államban...« — így indítja új könyvét Howard Fast. Nem sokkal a gyilkosság után két férfit tartóztattak le, Nicola Sacco cipézt és Bartolomeo Vanzetti házaló halárust. Úgyüket hét évig tárgyalta a bíróság, s hét évi fogság után, 1927-ben mindkettőjüket halálra ítélte és kivégeztette. Haláluk a modern vértanuk halála, életük az öntudatos munkások' élete, perük a világ jobbik felének pere volt. Kevés embernek jut ki a dicsőség, hogy halálában nagyobbat alkotson, mint életében. Sacconak és Vanzettinek ilyen dicsőség jutott osztályrészül. Ártatlanul gyilkolták meg őket, mert ártalanságuk fenyegetés volt, létük vád az amerikai imperializmus ellen.

Howard Fast régebbi regényeiben gyakran visszanyúlt az Egyesült Államok hősi korszakaihoz. Ezek a regényei érdekesek voltak, izgalmasak, kitűnő művészről tanuskodtak. Az Amerikai legenda már nemcsak érdekes és izgalmas olvasmány, megrázó írás is — mintha Fast minden eddigi művét azért alkotta volna, hogy aztán ezt megírja.

Regényét? Nehezen fogalmazható meg az Amerikai legenda műfaja. Regény és dokumentum, elbeszélés és legenda, nem egy hősének neve sincs — a büntetőjog professzora, a bíró, a prédikátor — a történet el-elkalandozik térben és időben, s

mégis: egységes, pompásan szerkesztett, ragyogó jellemeket felvonultató egész ke-rekedik ki a fejezetekből,

Mi az, ami összetartja, ami a gyakran lazán egymás mellé illesztett részeket egységbe kovácsolja? Valami látszólag irodalmon kívüleső, nehezen megragadható tényező; az olvasók lelkiismerete. Az Amerikai legenda minden olvasója tisztában van a történelmi tényekkel — az író azzal kezdi elbeszélését, hogy közli őket — s mégis vár, reménykedik. Nem, nem! — kiáltja —, Sacco és Vanzetti nem halhat meg, tüntetni kell mellettük, kiszabadítani őket! S amikor Saccot és Vanzettit mégis a villamosszékhez vezetik, az olvasó úgy veszi tudomásul halálukat, hogy megfogadja: ha újabb Saccokat és Vanzettiket ítélne el a vérszomjas imperializmus, ő melléjük állna, megverekednék az életükért.

Pompás, szívhezszóló könyv Fast legendája. A műhöz méltó Szentkuthy Miklós költői, szép fordítása. (Gera György)

Fast, Howard: Amerikai napló. Ford. Makai György. Bp. Országos Béketanács kiad. 1954. 32 old. 2 t.

Fast, Howard: Az erőszak napja. Ford. Gáspár Endre. Bp. Szépirodalmi Kk. 1953. 114 old. 4 t.

A Rosenberg-házaspár levelei a siralomházból. (Ford. Aranyossi Pál. A 11—13. fejezet és a függelék Fraknoi Júlia fordítása.) Bp. Szikra Kk. 1953. 239 old.

Kovács István: A Rosenberg-ügy. Az Orsz. Béketanács előszavával közléteszi a Magyar Jogás Szövetség. Bp. Jogi és Államigazgatási Kk. 1953. 20 old.

Méray Tibor:

A FEHÉR FOLYAM

Szikra

Az Ünnepi Könyvhét keresett könyvei közé tartozott »a koreai haditudósító«, Méray Tibor most megjelent riportgyűjteménye. A szerző tudósításai, melyek egy része a Szabad Nép hasábjain látott napvilágot, jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy népünk szívébe zárta a szabadságáért harcoló hős koreai népet, s tevékeny együttérzéssel kísérte az amerikai betolakodók ellen vívott hősi küzdelmét.

A »Koreai jelentés« című kötet folytatásaként most megjelent írások új harcról, új küzdelmekről adnak számot. A koreai nép történetének új fejezetével kezdődik; első riportja arról szól, amire esztendőig harcolva várt a vi-

lág minden becsülets dolgozója: a pan-mindzsoni fegyverszűnet megkötéséről. »Koreában elhallgattak a fegyverek!« — s a riportert tolla nyomán kirajzolódik az olvasó előtt e néhány szó tartalmának történelmi jelentősége. Mögötte milliók békeharcos erőfeszítése húzódik, s jelenti az igaz ügyért harcolók diadalát az agresszorokkal szemben. E néhány szó a végét jelenti a borzalmaknak, s kezdetét az új életnek, a békés építésnek, Korea újjászülésétének. »A barlangokba vájt odukból az anyák kihozzák csecsemőiket a napfényre, a fehérruhás parasztok háborítatlanul dolgoznak nappal a földeken.« S ennek az új életnek a frissítő szele csapja meg az olvasót, amikor néhány sorból is elétáruul az a lázas igyekezet, amely romok helyén virágzó országot akar és fog is teremteni. Előttünk áll a hős koreai asszony alakja, aki téglagyárat épít — kezdetleges eszközökkel —, amely százmillió téglát ad majd fővárosuk újjáépítéséhez. Az ötvenéves koreai rakodómunkás — aki a háború idején mintegy ezer sírt ásott meg, kettőt azokból a saját fiainak —, most házat épít, s alakja példázza az egész népet; melyet nem tört meg a réoroszakolt háború.

A kötet második része tudósításokat tartalmaz a nagy kínai nép életéből, amely nemcsak a koreai szabadságharc megsegítésével, hanem a békés építés terén elért világraszóló sikerével is kivívta a világ népeinek csodálatát. A szabadságukat kivívott nép örömeről ad számot az »októberi ünnepről« írt tudósítás, s a szabad népek alkotóerejét bizonyítja az a hatalmas erő is, mely folyókat tud megfékezni, s saját szolgálatába állítani.

Méray könyve nem a »hivatalos« tudósító száraz, eseményeket ismertető riportok gyűjteménye. Az írások az ember-ről szólnak, s együttérző ember írta őket. Ezért jutnak el mindannyiunk szívéhez, hozzák emberi közelségbe a távoli országok népeit (I. B.)

A »SZINJÁTSZÓK KÖNYVTÁRA« ÚJABB SZÁMAI

Népszava Könyvkiadó

Egyfelvonásos drámairódmunk helyzete lényegesen javult, több jó darabot adhatunk már színjátszóink kezébe, mint akár egy-két évvel ezelőtt — hála a Népművészeti Intézet dramaturgiai munká-

jának. Egyre kevesebb a selejt és az olyanfajta »összecsapott« iromány, melyről lerí írójának az a nézete, hogy »műkedvelőknek ez is jó«; egyre több neves írónk vállalkozik már egyfelvonásosok írására.

A »Szinjátszók Könyvtára« sorozatban legutóbb megjelent három füzetről példázza e rövid daraboknak távolról sem egységes színvonalát. Messze kiemelkedik közülük *Tersánszky J. Jenő: A síró babák* című énekes, táncos népi mesejátéka. Minden, ami igazán művészi alkotás, legyen az akár egy rongybaba, csak szabadságban, csak elnyomatás és kényszer nélkül születhetik meg — ezt mondja az ügyesen szerkesztett fordulatok darab, melyet Tersánszky egyéni, ízes humora szó át.

Jóval gyengébb *Forgács István: Kesztyűs kézzel* című egyfelvonásos vigjátéka. Pedig témája aktuális, érdekes, sőt izgalmas kérdést boncolgat: a »jampecség«-nek sokszor a helytelen bánásmód az oka. Legtöbbször van benne némi menekülés, némi elégtétel is olyan valódi, vagy vélt sérelmekért, amelyek csorbát ejtettek az ifjú önértetén. Sajnos ez a mondanivaló nem tud meggyőződen hatni éppen a hős papíros-ízű megformáltsága és a darab fordulatának primitívsége miatt.

A harmadik füzetről *Választás* címszó alatt foglal össze három jelenetet. *Gergely Mártaé* a legéltelibb, *A falubeli elnök* című. Fordulatos, valóban vidám vigjáték. *Nagy Lajos Választás* című jelenete nem tartozik a kiváló író sikerült munkái közé. A címlapon helytelenül, megtévesztően *Móricz Zsigmond írásának* feltüntetett *Küldöttség a Házban* c. jelenetet Mándy Iván írta *Móricz Tisztelet Ház* c. riportja nyomán. A feldolgozás kissé erőltetettnek tűnik, de azért az előzőekkel — különösen Gergely Márta jelenetével — együtt bizonyára jó szolgálatot tehet a csoportoknak választási munkájukban.

Néhány szót a rendezői tanácsokról. Ezeknek az a célja, hogy néhány rövid, szabatos utasításban irányt mutassanak a jelenet előadásához, elsősorban a jellemek, szituációk megértéséhez. Tersánszky és Forgács darabjához közöl a füzetről ilyen rendezői tanácsokat. Az előzőhöz dr. Márkus Éva, utóbbihoz Csajági János. Az előző a jobb, meggyőzőbb. Csajági utasításai között nagyon sok a primitíven mechanikus. (T. Polgár István)

Vera Panova:

ÉVSZAKOK

Új Magyar Könyvkiadó

Vera Panova szovjet író a háború után tűnt fel regényeivel. Három — magyar nyelven is megjelent — kisregényét Sztálin-díjjal jutalmazták.

Az Évszakok az 1950-es évek elején játszódó cselekménye a mai szovjet életet tárja elénk. Az események két — a Kuprijanov és a Bortasevics — család története köré fonódnak. A cselekmény fő szála — ha néha több egymást követő fejezeten keresztül el is tűnik a szemünk elől — tulajdonképpen egy bűntett. A forradalom előtti időkből ittmaradt, a kapitalizmus által eltorzított lelkű emberek, kereskedelmi szervekbe fészkelve magukat, megkárosítják az államot; legfőbb bűnük azonban az, hogy tovább fertőznek: aljas és fondorlatos módon befognak egyes nem egészen szilárd jellemű szovjet embereket, romlásba és bűnbe döntik őket. A regény egészében mégsem »bűnügyi történet«. Az író nő embereket, igen különböző jellemű és változatos fejlődési utat megtevő embereket ábrázol, és — mintegy keresztmetszetben — szinte a teljes szovjet élettel is megismertet, mert csak így tud választ adni arra a kérdésre: miként keveredhetett két kitérő szovjet ember gyermeke korpa közé, miként zúllhatott egy egyszerű, derék munkásember csalóvá, sikkasztóvá, miként álcázhatta magát ez a kártevő, évenként átbecsületes embernek, hú kommunistának.

Az élet nem egyszerű — a szovjet élet sem az: végtelenül sokféle — és gyakran nem könnyen megoldható helyzetet, emberi kapcsolatot hoz létre. A szerelem nem mindig a legjobbkor születik meg az emberekben, és a barátság sem mindig a legderékabbhoz kapcsol, a becsület érzése is rejtegethet buktatókat — jó-néhány példát találunk ezekre a regényben.

A sajtószerű szerkezetű, sokszálú regénynek legfőbb érdeme humanizmusa, jellemzéseinek és leírásainak pontosságáé és valóságosságáé.

(Z. V.)

Panova: Fehéren izzik az acél. Bp. Dante Kk. 1950. 220 old.
Panova: Virágos part. Regény. Bp. Új Magyar Kk. 1950. 318 old.
Panova: Fehér vonat. Regény. Bp. Új Magyar Kk. 1949. 268 old.

Zalka Máté:

IVANOV ÉS MÁS ELBESZÉLÉSEK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Zalka Mátéval, a novellistával két esztendője ismerkedett meg közelebről a magyar olvasóközönség; elbeszéléseinek javát akkor adta ki gondos válogatásban a Szépirodalmi Könyvkiadó. Most jelent novelláskötetével könyvkiadásunk újból törlesztett az adósságból, amellyel Zalka Máténak tartozik a magyar irodalmi élet.

E kötet újabb oldalairól mutatja be ezt az igen tehetséges író, akinék munkássága, tematikai szempontból, szinte hézagpótló irodalmunkban: avatott tolla olyan területekre vezet el az olvasót, ahol előtte magyar író nem járt.

Írói érdeklődése igen széleskörű: az egyszerű szovjet emberről épp oly szenvedélyes figyelemmel ír (Ivanov), mint a német tanítóról, aki az első világháború borzalmai közt válik pacifistából tudatos forradalmárrá (Mese az örök békéről). Zsuzsa című elbeszélése egy hőslélekű kis magyar proletárleánynak állít megindítóan szép emléket. A forradalom utáni magyar emigránsok problémái is hangot kapnak a kötetben (Zűlling vágányba zökken). A kötet legerőteljesebb írása talán az Elfelejtett jelszó című elbeszélés; ebben Zalka bátran veti fel a meggyőző módon oldja meg a forradalomhoz csatlakozó, de meg-megingő értelmiség problémáját.

Zalka Máténak ezek az írásai, amelyek megjelenésük idején új témákkal, új hősökkel gazdagították az induló szovjet irodalmat is, most végre eljutottak azokhoz, akiknek voltaképpen szánta: a magyar olvasóközönséghez. Írásait nem fakította meg az idő: huszonöt-harminc esztendő múltán is elevenek, időszerűek. A szocialista realizmus igényével dolgozó író számára nincs, nem lehet ennél nagyobb elismerés.

A kötet anyagát Pintér József kutatta fel egykorú folyóiratokban; ő rendezte sajtó alá és látta el jegyzetekkel a novellákat. Odaadó munkájáért méltán illeti az olvasó hálája és dicsérete. (B. T.)

Zalka Máté válogatott elbeszélései. Illés Béla bevezető tanulmányával. Bp. Szépirodalmi Kk. 1952. 338 old. 14 t.
Zalka Máté: Doberdo. Regény. Bev. Illés Béla. Ill. Györy Miklós. Bp. Szépirodalmi Kk. 302 old.

Ilja Ehrenburg:

PÁRIZS BUKÁSA

Új Magyar Könyvkiadó

Új Ehrenburg-regényt kapott kezébe a magyar olvasó a *Vihar* s a *Kilencedik hullám* után. Az új regény az író válogatott műveinek első köteteként jelent meg, olyan gyűjteményben, amelyben az előbbi két könyv is szerepel majd. Nem szerkezeti, hanem eszmei kapocs fűzi egybe e könyveket: az emberi értékek védelmének szolgálata a fasizmus barbarizmusa ellen. A *Párizs bukása* előbb született, mint a másik kettő: az elmúlt világháborút megelőző forró esztendőik eseményei, a fasiszta agresszió kibontakozása, a háború első esztendejének véres hónapjai lobbantották fel az íróban, oly erővel, hogy a közel hatszáz oldalas nagy regényt nem egészen egy év alatt alkotta meg.

A könyv szereplője egy egész ország: Franciaország. Hogyan, miért sodródott bele a második világháborúba, mikén s kiken múltott Franciaország gyászos bukása s az adott időben miért voltak hátterben azok az erők, amelyek meg tudták volna akadályozni a háza gyalázatát — ezekre a kérdésekre keres választ az író. Ehrenburg nagyon jól, belülről ismeri Franciaországot, s a könyvben felvonultatott típusok — kezdve az öntudatos, harcra Francia munkásosztály képviselőin, amilyen Luc Michaud, Jacques Légreux, André-n, a festőn, Jeanette-n, a bájos kis színésznőn, Párizs művészvilágán folytatva, a munkás hétköznapiak kisemberein keresztül a másik táborig: a jobboldali politikusok galériájának különböző árnyalatain keresztül a nyílt árulókig — szinte teljes keresztmetszetét adják a háború felé sodródó Franciaországnak. Európa történelmének egyik legmozgalmasabb évtizedét élte ekkor s Franciaország különösen élénk és változatos eseményekkel járult hozzá a kor teljes történelmi képe kialakításához. Közben a fasizmus nyeregbe kerül egy sor jelentős európai országban, a francia munkásosztály nagyszerű harca megteremti a Népfrentot, amelyet később a jobboldali szocialisták sárral moeskolmak be, amikor a demokratikus Spanyolország elvérzését nem akadályozzák meg, sőt tevékenyen elősegítik. A regény kompozíciója teljes mértékben hozzáidomul

a megírt évek kavargó eseményeihez. Az író mozaikszerűen ábrázolja a történeteket: látjuk a népfrent győzelmét, a munkásosztály erejét és tevékenységét az események irányításában, majd a különböző polgári politikusokat, szerencselovagokat, akik a népfrent tüzénél is saját pecsenyéjüket sütik, a francia pénzemberek különböző képviselőit, a spanyol köztársaság bukását, aztán a fasizmus ötödik hadoszlopát, a férgeket, amelyek a köztársaság pilléreit rágva készítik elő a bukást. Halljuk a germán katonacsizmák egyre hangosabb robaját, amelyek nemsokára már a Champ-Elyséen dobognak... A regény szereplői szinte valamennyi színén lévő társadalmi réteget közel hozzák az olvasóhoz s annak ellenére, hogy a hangsúly mindenütt elsősorban a történelmi eseményeken van, nem egy hősen nagyszerűen kidolgozva ismerhetjük meg a kor Franciaországát. A regénynek a gyengéi közé kell sorolnunk azt a ténynt, hogy az író sokat foglalkozik bizonyos excentrikus egyénnel — Lucien-nel és testvérével s ezek életfonaia olykor bizarr szituációk felé gombolyodik. Ez elsősorban a regény utolsó fejezeteiben lelhető fel, ahol a történelmi események gyors sodrásban egyik-másik szereplő cselekvését az előzmények nem indokolják eléggé. (Szűcs Andor)

Ehrenburg: *Vihar*. Ford. Lányi Sarolta. 3. kiad. Bp. Új Magyar Kk. 800 old.

Ehrenburg: *A kilencedik hullám*. Regény. Ford. Lányi Sarolta. Bp. Új Magyar Kk. 1953. 658 old.

IFJÚSÁGI MŰVEK

Fazekas György:

CSODÁLATOS UTAZÁS

Ifjúsági Könyvkiadó

A regény szerkezetileg bonyolult, utopisztikus formájánál fogva kétfajta időben játszódik (kb. 50—60 év múltán és az 1930-as években), széles társadalom- és korrajzot ad, eleven, színes, gazdag eseményben, szereplőkben, epizódalakokban és nem utolsó sorban — ellentmondásokban.

Kérdéses először is az, hogy érdemes-e az olvasót, a feszült lélekkel a jövőbe tekintető mai embert olyan egyszerűsítő és nem jó értelemben vett »ifjúsági« módon az 50—60 év múltáni Magyaror-

szág elképzelésébe rántani, hogy ne számoljunk be semmilyen más változásról, semmilyen fejlődésről, csak mint pl. arról, hogy addigra már mindenki lakásában lesz gombnyomásra működő melegvíz, öklömnyi rádió; a főszereplő főmérnök fia szobájában falhosszúságú, hangtalanul és automatikusan nyíló, ruhával tömött ruhásszekrény van, megjegyezve közben, hogy egy szerényebben nevelt fiúnak is van legalább 5—6 ruhája; továbbá, hogy érettségiző fiatalok nagyértékű ékszereket, gyűrűket, gyémántberakásos tárcákat hordanak stb. És egy szóval sem említeni meg, hogy miként lehetséges egy ilyen társadalom, az embereknek milyen elkerülhetetlen »belsőbb« fejlődése szükséges ahhoz, hogy egy ilyen természetesnek elfogadott technikai és természeti bőséget teremthessen. Nem kár-e ilyen felszíniesen utópiába ugratni az embereket, különösen, ha a szerző nem is kíván részletesen foglalkozni ezzel a jövővel, csupán csak alkalmat és tetszetős összehasonlítást szándékozik tenni a 30-as évek magyar társadalmával.

Azok a fiatal diákok, akik ebből a korszakból, a regény folyamán, egy atomrepülőgép zavarai következtében, tér és idő összekuszálódásával, kényszerieszállást hajtanak végre a 30-as évek Magyarországon, igen nagyon meglepődnek, mindentől megdöbbennek, s a történelemből tanultak alapján próbálnak tájékozódni.

Itt mutatkozik meg a könyv másik nagy ellenmondása. Tulajdonképpen ifjúsági regénynek íródott. Csak nem tudni, milyen korosztálynak. Főszereplői érettségiző diákok, viszont 18 éveseknek már nem írnak ifjúsági regényt. Ha mégis, akkor mit keres benne az a jelenet, amelyben a 30-as évek Budapestjén a középkorú, kövérkés, szőke özvegy bevallott mellékgondolatokkal kiadja szobáját a csinos, fiatal fiúnak; vagy a báljelenet éjszakai nőikkel.

Leginkább megfelel a könyv, egynemely előnyével: olvasmányosságával, jól pergő cselekményével, a 13—14 éveseknek. Olvasása leköti a sport iránt érdeklődőket, a főszereplő maga is országos rekorder. Bár van egy pár tárgyi tévedése is, pl. a gerelyvetés a regényben körből történik. Ettől függetlenül behatóan megismerkedhetni a sporterkölcsök fejlődésével. Még ezen a területen a legemberibb, legvalóságosabb. (Bernáth I.)

Obrucsev:

UTAZÁS PLUTONIÁBA

Ifjúsági Könyvkiadó

1914 tavaszán egy orosz tudományos expedíció indul el a Sarkvidék ismeretlen tájainak felkutatására. Utjuk során meglepő, majd egyre inkább megdöbbentő felfedezésekre tesznek szert: az északi pólus horpadásán keresztül óriási nyílás vezet a föld üreges mélyébe — azaz Plutoniába —, ahol a földtörténet őskorszakának növény- és állatvilágával, sőt a vadság szarkaszában élő emberhordákkal is találkozunk.

Obrucsev művében e fantasztikus keretbe foglalva zajlik le a képzeletbeli expedíció izgalmas útja. Az egyik hajnalon feltárul a miocénkori táj páfrány- és zsurlóerdeje; a gőzölgő tundrákon gigászi ősgyíkok, ichtiosaurusok bukkannak elő; s lefelészó mammutcsordák, vágató őslovak évmilliók előtti valósága jelenik meg.

A XX. századbeli ember és a végtelen messziségű hajdankor kalandos találkozásának könyve, mely valójában a geológia és a paleontológia izgalmas megregényesítése.

A tudomány ilyen irodalmi eszközökkel való népszerűsítését Verne Gyula avatta hallhatatlanná. Az ő nyomdokain jár Obrucsev szovjet szerző is. Kár, hogy Verne költőiségének fényéből, meleg humorából vajmi keveset találunk könyvében. A másik kifogásunk, hogy a plutoniai utazást összefogó keret teljesen hihetetlen. Verne esetében u. i. hajlamosak vagyunk elhinni, hogy a legfantasztikusabb feltevése is megvalósítható tudományos lehetőség, ezzel szemben Obrucsev földürelmélete, az élő földmélyi ősvilág, szellemes, de tudománytalan spekuláció.

Mindez azonban szepplőnyi fogyatékoság. E könyv egészében hasznos, tanulmányos olvasmány. Az ifjúság kalandvágyát, romantikaszomját kielégítve megéleventíti a föld és az emberiség legtávolabbi múltját, egyben a bátorsággal párosult értelem tiszteletére tanít. (V. B.)

Jókai Mór: Egész az északi pólusig. Bp. Révai Kk. 1908. 166 old. (Jókai Mór összes művei. Nemzeti kiadás 59. sz.)
London, Jack: Ádám előtt. Regény. Ford. Schöner Dezső. Bp. Népszava, 1918. 179 old. (Világosság Könyvtár 26—33.)
Szentiványi Jenő: A kőbaltás ember. Regény. (Ill. Sebők Imre.) Bp. Ifjúsági Kk. 1954. 173 old.

Jan :

SPARTACUS

Ifjúsági Könyvkiadó

Az emberiség történetének egy korai, dicsőséges szakaszába vezet el bennünket Jan regénye. Az időszámításunkat megelőző évszázadban, a római rabszolgatársadalom még virágkorát éli. Ám a hódítások intézményessé tételével a rabszolgák számának növekedésével, helyzetük romlásával egyidejűleg már megrendül a régi patriarchális kapcsolat, amely a rabszolgát urához fűzte. A rabszolgák, a »beszélő szerszámok« körében egyre többen ébrednek embervoltukra, és i. e. 74-ben, a capuai gladiátor-iskolában kitör az első világtörténelmi jelentőségű rabszolgalázadás. A lázadók vezére a thrák származású hős gladiátor, Spartacus.

Neki állít irodalmi emléket Jan, szovjet szerző, magyar nyelven most kiadott történelmi regényében. Spartacus, az emberi szabadságvágy és küzdeniakarás hősi példája, Howard Fast zseniális regényével vonult be századunk irodalmába. Jan műve ennél jóval kisebb feladatra vállalkozik. De a cél, amelyet maga elé tűz, megismertetni és megértetni a legfiatalabb olvasónemzedékkel a rabszolgatársadalom hős síróságát, semmiképpen sem lebecsülhető.

Könyvének érdeme, hogy a történelmi hitelesség talajáról is regénnyé, még hozzá, fordulatos, izgalmas regénnyé formálta a történelmet. Jó példa erre Spartacus seregének a Vezuv kráterében töltött táborozása. A rómaiak bekerítik a hegyen táborozó rabszolgacsapatot, ám Spartacus hívei túljárnak az ellenség eszén, s szőlőindákból font vastag köteleken leereszkednek a mélybe, s a hegy gerincén hátbatámadják a rómaiakat. Ez a jelenet egészében megfelel a történelmi tényeknek, ugyanakkor izgalmas, kalandos, megragadja a gyermekolvasó fantáziáját.

A regény középpontjában természetesen maga Spartacus áll. Bátor, félelmet nem ismerő, igazságszerető harcos, aki a szabadságért gondolkodás nélkül áldozza életét. Ezek az erényei teszik alkalmassá a vezérségre, ezeknek köszönheti, hogy hívei — az időnként fellobbanó nemzeti egyenetlenkedések ellenére is — lelkesen követik a harcba. Ömellette a fiatal Geta

alakja nő az olvasó szívéhez. De táborukban még sok százan harcolnak, akikről Jan szinte említést sem tesz, de akiknek jelenléte ott érződik a rabszolgasereg növekvő öntudatában, katonai győzelmeiben is.

A kötetet Achim András fordította. (Földes Anna)

Fast, Howard: Spartacus. Regény. Ford. Szentkuthy Miklós. Bev. Kardos László. Bp. Szépirodalmi Kk. 1963. 373 old.
Giovagnoli, Raffaello: Spartacus. (Regény.) Ford. Radó György. Ill. T. I. Kazenofantov. Bp. Ifjúsági Kk. 1952. 583 old.

Vészi Endre :

A KÜLDETÉS

Ifjúsági Könyvkiadó

Vészi Endre a Magyar Kommunista Párt halhatatlan vértamújának, Schönherz Zoltánnak állít emléket regényében.

A legtöbb, amit elmondhatunk róla, hogy a kétszálú cselekmény filmszerűen izgalmas bonyolításával sikerül érzékeltetnie a Horthy-korszak fojtó atmoszféráját, nemkülönben az illegálitásban küzdő kommunista mozgalom hősi harcat a magyar nép szabadságáért. E közel kétszáz oldal őriz valamit a negyvenes évek nemzethalállal birkózó időszakból.

Ugy véljük: A Küldetés ifjúságunk nevelésére hivatott mű, mely meggyőzően példázza, hogy a kommunista világnézet és a hazaszeretet egyazon eszme két oldala. Ezt testesíti meg a »párt küldötte«, a magyar értelmiség lobogó lelkű fia: Schönherz Zoltán. Ahogy azon a bizonyos kárpáti havas éjszakán titokban hazatér a már-már ravatalon nyugvó országába, ő hozza szívében a pártot, az új hazát, a győzelmes életet. Schönherz meghal a küldetésért. De az életért érdemes vállalni a halált is.

Ez a könyv irodalmunkban az egyik első kísérlet, hogy alapos történelmi tárgyismerettel a földalatti kommunista mozgalom háborúbeli szakaszát ábrázolja.

Schönherz alakjának mintázása során megismerjük a hűségben és a szenvedésben nagy férfiakat, de a betűk konok rabjait, a szektáns elhajlókat, a konspirációban gyengének bizonyultakat és a párt soraiba beférkőzött árulókat is. (Viñar Béla)

T. Szerémi Borbála: Schönherz Zoltán. Bp. Ifjúsági Kk. 1952. 55 old. 8 t.

Sziráky Judit:

TISZTESSÉGES JÁNOS

Ifjúsági Könyvkiadó

Első személyben előadott életrajzi regény. Az elbeszélés időbeli kiindulópontja körülbelül 1937, záró dátuma 1945. Egy proletárfiú életének legnehezebb, majd legsorsdöntőbb szakaszát mutatja be az író.

Béreseember fia Barta János. Hétesztendőskorában már elért hozzá, tudatosodáshoz közeleg benne mindaz a sok keserűség, megaláztatás, amit proletársorsnak nevezünk. Tízestendőskorában, amikor apja favágónak szegődik egy uradalomba, s ezért válik ketté a család élete. János anyjával Pestre költözik, ahol kezdődik az újfajta nyomorúság: cipőtisztító lesz az Astoria-szállóban, majd hirtelen elhatározással beiratkozik a polgári iskolába. Előbb a szolgálatban, majd az iskolai életben éli át a megaláztatások sorát. Anyja takarítónő a környéki boltokban, ő meg reggelente, iskola előtt, tejet hord egy tejcsernek vevőinek. Az iskolában kitűnő tanuló, munkájában ügyes és megbízható, s így kerül el a fölötteseivel való erősebb összeütközéseket.

A polgárista gyerek tudatvilágának peremén értesül róla, hogy vannak »szervezett munkások«, »szocialisták« és vannak »nagyurak«, akik a háborút csinálják. Egy barátot is szerez: Spitz Jenőt, a kispolgár és koraérett zsidófiút. Ez a szereplő hősiünk jellemének fejlődésében döntő fontosságú. Ő nyitotta meg az egykori parasztfiú szeméit, az ő sorsa teszi fogékonnyá és éretté lelkét az emberi szenvedések megértésére, s az embertelenségek elleni harcra. Spitz Jenő pusztulása feletti kétségbeesett töprengés egyre elszántabbá teszi Tisztességes Jánost a mindennapi élet küzdelmeiben.

A front közeledtével Jánosék rokonukhoz, falura mennek. Itt érik Jánost a falu társadalmáról szerzett benyomások: népbűtítő óvónő, lelketlen pap, agyafurt parasztok, nyomorult páriák. Ugyanitt éri utól a döntő élmény: szovjet katonákkal találkozik. A szovjet parancsnokság — megfelelő tanító híján — őt teszi meg a falu ideiglenes tanítójának. 1945 júniusában Bartáék ismét Pestre jönnek. Itt lép rá János végleg az új élethez vezető útra: felveszik a tanítóképzőbe, s ezzel — úgy érzi — megkapott mindent.

A történet nem szokványos, noha történelmi keretei már sokszor feldolgozottak. Az egykori szegényparaszt fiú nem fut be csillogó karriert, csak éppen azzá válik, ami mindig szeretett volna lenni: tanítónak. S ez az egész regényen átvonuló, hol kimondott, hol elfojtott vágyakozás adja a hős s ezzel együtt a mű erkölcsi rangját is. S ha ez az erkölcsiség erősebben is érvényesül a regényben, mint a művészi igény, mégis az emberábrázolás néhány mesteri fogásával (pl. a kispolgári fiú és környezetének rajza) teszi az író művét meggyőzővé, hatékonyvá. (Vidor Pálné)

Sásdi Sándor: *A vándor út vége.* Regény. (Ill. Reich Károly.) Bp. Ifjúsági Kk. 1953. 233 old.

Hárs László: *Berke Annus két napja.* Hont-Vársányi Ferenc rajzaival. Bp. Ifjúsági Kk. 1951. 232 old.

ISMERETTERJESZTŐ MŰVEK

Ch. Hainchelin:

A VALLÁS EREDETE

Szilikra

A kiváló francia marxista tudósnek ez a mintegy 300 oldalas tanulmánya azok közé a művek közé tartozik, amelyek szerencsésen egyesíteni tudják a tudományos értekezés és a népszerű tudományos ismertetés előnyeit. Ezért bizonyosra vehető, hogy Magyarországon is sok olvasója lesz.

»A vallás eredete« öt fejezetből áll, és két részre választható.

Az első részhez három fejezet tartozik. Az első arra a kérdésre ad választ, hogy mi a vallás: a második fejezet az ősvallást elemzi, a harmadik pedig a sokistenhit (politeizmus) és az egyistenhit (monoteizmus) kérdéseivel foglalkozik, s mintegy átmenetet alkot a könyv második részéhez. A mű második része — a negyedik és az ötödik fejezet — a kereszténység és a Krisztus-legenda kialakulását tárgyalja.

Hainchelin könyve egyszerűen illusztrálja Marxnak azt a közismert megállapítását, hogy a vallás ópium a népnek. Feltárja a vallás társadalmi-gazdasági gyökereit, s gazdag tényanyaggal bizonyítja, hogy a vallásnak már az ókor egész történetében reakciós szerepe volt. Eppen ilyen reakciós szerepet játszott

az úgynevezett történelmi vallások kialakulása előtt a totemvallás, de az őskereszténység látszólagos »forradalmisága« mögött is reakciós tartalom húzódik meg.

Hainchelin óriási anyagot gyűjtött össze könyvében, de ez a hatalmas anyag nem száraz idézetek nehezen emészthető halmaza, hanem eleven bizonyító vagy cáfoló erő. Könyvének minden fejezete méltán nevezhető érdekesnek, sőt izgalmasnak, hiszen olyan problémát tárgyal, amelyben még milliók és milliók nem látnak tisztán.

A Szikra Könyvkiadó előszó formájában Hainchelin könyvéhez csatolta a műszovjet kiadásához írt kritikai értékelést, mely a magyar olvasónak megkönnyíti a könyv tanulmányozását. (Terényi István)

Nyikolszkij: A vallás keletkezése. Ford. Oláh József. 2. kiad. Bp. Szikra. 1950. 143 old.
Cachin: Tudomány és vallás. Ford. Rába György. Bp. Szikra. 1949. 44 old.
(Marxista ismeretek kiskönyvtára 19.)

Pogány Ö. Gáborné:

ID. MARKÓ KÁROLY

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata

A művészi gonddal és ízléssel kiállított monográfia megmutatja, hogyan lehet viszonylag szűk keretek között, minden lényeges mozzanatra kiterjedően, népszerűen ismertetni műtszázadi festészetünk első nagy alakját.

A szerző magas színvonalon képzett műtörténész, olyannyira, hogy felülemelkedett a képzőművészeti írások szokásos, kevesek által értett műnyelvének használatán, szembeszökően fekteti le tétéleit és igen érzékletesen írja le az egyes képe-

ket. Kár, hogy a könyv az életrajz és a művek hagyományos kettéosztottságában taglalja a festő életművét.

Az életrajzi részben ismerkedünk meg a múlt század eleji társadalom szerkezeti rajzával, a polgárság növekedésével együtt-növő képzőművészeti igénnyel, de egyúttal e társadalom alapvető művészetellességével is. Sajátságos részletességgel olvashatunk arról, hogyan változtak Markó anyagi viszonyai tehetsége kibontakozásával fordított arányban, hogyan igyekezett megszabadulni a »nagylelkű pártoló« arisztokraták megrendeléseitől, amelyek nem hagytak időt arra, hogy a sokkal jobban fizető műkereskedőknek dolgozhasson, majd pedig, hogy élete végén, nagy jövedelme mellett is, miért küzdött anyagi nehézségekkel, ha immár jószántából is. Valószínű történelmi feltevések szerint ugyanis nagyobb összegekkel támogatta Garibaldiék olasz szabadságharcát.

Festői munkássága három részre osztható: kezdetben panoráma-hűségű megoldásokkal dolgozik, majd fokozatosan átér a háromsíkú (árnyékolt előtér, megvilágított közép és elmosódó, végtelenbe vesző háttér) kompozíciós módszerre, mely módszer évszázadok alatt alakult ki a legnagyobb németalföldi és francia mesterek keze alatt. Művészete tetőpontján érkezett el a csaknem önálló formákhoz, a lezárt háttérű, előtérbe helyezett alakokat, sűrű erdőt ábrázoló képeihez.

A festőt — aki a cseperedő reformnemzedék »csunyácska hazájáról« az első nagy tájképeket festette (»Visegrád«, »Alföldi táj«), s aki utóbb az »Utcai muzikusok« és a »Halászok« c. képeivel a népközelbe jutott igazi művészet példájával szolgált, — újból emlékezetbe idézni, a ráarakódott sallangtól megtisztítani, jó választás és jól teljesített feladat volt. (B. I.)

A SZAKBIZOTTSÁG HIREI

A szakbizottság legfontosabb feladatának tekinté, hogy szoros kapcsolatot építsen ki a könyvtári dolgozókkal. A jövőben a tárgyalásra kerülő kérdéseket az egyes könyvtárak szakszervezetei útján a dolgozók tudomására hozza. A jövő évi munkatervébe azokat a szakmai munkára, munkafeltételekre, a szakszervezettel kapcsolatos és egyéb igényekre vonatkozó észrevételeket és kívánásokat foglalja bele, amelyeket a könyvtári dolgozók vetnek fel és sürgetnek. Ezért kéri a bizottság, hogy a könyvtárosok bizalommal forduljanak hozzá és javaslataikkal tegyék eredményessé munkáját. A könyvtári normák kérdésén kívül a közeljövőben a könyvtári mérőszámok problémájával is foglalkozik a bizottság. Ezúttal elsősorban erre vonatkozó javaslatokat kér a kö-

vetkező címre: Közalkmalmazottak Szakszervezete, Könyvtárosi Szakbizottság, Budapest, VIII., Puskin-u. 4. (T. J.)

□

Amerikában havonta körülbelül 20 millió példányban hoznak forgalomba ponyvaregényeket, »Comic book«-okat. Az ilyen irodalmi selejt gyakran több kiadásban is megjelenik, példányszáma néha a 90 milliót is eléri. Dr. Frederic Werthan elmeorvos hét év tapasztalatát alapján »Seduction of the innocent« (Artatlanok megrottása) című könyvében megírja, hogy a comic-könyvek milyen romboló hatásúak az ifjúságra. A comic-könyvek kezdetben Pinocchio és Hófehérke mesészerű világát jelentették meg, de ma már túlnyomórészt rémhistóriák.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

IDEOLOGIAI-POLITIKAI IRODALOM:

Lenin: Filozófiai füzetek. Társadalmi Szemle, augusztus—szeptember. (Szecsödi László.)
Akos Károly: A természeti vallások. Természet és Társadalom, október. (Balogh Elemér.)
Foster, Z. William: Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának története. Századok, 1954. 2—3. sz. (Szamuely Tibor.)
Kennedy, S.: A fajvédő Amerika. Esti Budapest, okt. 1. (Fraknói Júlia.)
A magyar munkásmozgalom történetének változtatott dokumentumai. 11. kötet. Szabad Nép, okt. 30. (Balázs György.)
A Magyar Tanácsköztársaság hősi küzdelmeiről. Szabad Nép, okt. 30. (Iványi Béla.)
Nagy Imre: Egy évtized. Szabad Nép, okt. 6. (Kornai János.); Szabad Ifjúság, okt. 10. (Csató István.); Népszava, okt. 31. (Vass Henrik.)
Oelssner, Fred (Fred Ölszner): Rosa Luxemburg. Századok, 2—3. sz. (Erényi Tibor.)
Réti László: Lenin és a magyar munkásmozgalom. Szabad Nép, okt. 30. (Bálint Gyula.)
Zsigmond László: Adalékok a magyar ellenforradalmi rendszer külpolitikájához (1929—1945). Társadalmi Szemle, augusztus—szeptember. (Balázs Béla.)

ISMERETTERJESZTŐ IRODALOM:

Intercisa (Dunapentele-Sztálinváros) története a római korban I. Természet és Társadalom, október. (Soproni Sándor.)
Ivánovszkij, M.: A legyőzött elektron. Élet és Tudomány, okt. 13. (Tartján Rezsóné.)
Kuthy Sándor: Szerveskémia. Természet és Társadalom, október. (Remenyik István.)
Ruzsás Lajos: A pécsi Zsolnay-gyár története. Népszava, nov. 2.
Tábori Róbert: A zselblámpától a rádióig. Élet és Tudomány, nov. 3. (Tartján Rezsóné.)
Zerinváry Sillárd: A Föld helye a világmindenségben. Természet és Társadalom, október. (Sinka József.)

SZÉPIRODALOM:

Asztalos István: Vád és panasz. Irodalmi Újság, okt. 16. (Iványi János.); Uj Hang, október. (Bölkösi György.)
Darvas József: Vízkeresztől szilveszterig. Irodalmi Újság, okt. 16. (Somogyi Sándor.)
Fast, Howard (Haard Fasztl): Amerikai legenda. Magyar Nemzet, okt. 6. (Antal Gábor.); Irodalmi Újság, okt. 23. (Somlyó György.); Népszava, okt. 26. (Gábor.)
Fekete Gyula: Vér és korom. Művelt Nép, okt. 10. (Szeberényi Lehel.); Szabad Nép, okt. 9. (Erényi Péter.)
Fielding, Henry (Henri Filding): A néhai Jonathan Wild úr élet története. Művelt Nép, okt. 24.; Magyar Nemzet, okt. 28. (Balogh László.)
Fillmon, Nikolae: Régi és új utak. Művelt Nép, okt. 17.
Fontane: Effi Briest. Esti Budapest, okt. 18.; Uj Hang, október. (Eörsi István.)
France, Anatole (Anatól Fransz): Crainquebille. Uj Hang, október. (Lóránt Endre.)
Gellért Oszkár: Hírmondó. Csillag, október. (Bölkösi György.)
Jankovich Ferenc: Szántód partjainál. Csillag, október. (Hegedűs Géza.)
Képes Géza: Vajúdo világ. Szabad Nép, okt. 9. (Szabolcsi Miklós.)
La Fontaine (Lá Fonten): Mesék. Művelt Nép, okt. 31.
Mark, Twain (Márk Tven): Jámbor lelkek külföldön. Magyar Nemzet, okt. 3. (Hajdú Ferenc.)
Mamin-Szibirjak: Privalov milliój. Népszava, nov. 2.
Molnár Zoltán: A Kovács. Uj Hang, október. (Szabó Ede.)

Móra Ferenc: Aranykoporsó. Irodalmi Újság, okt. 9. (Földes Anna.)
Móricz Virág: Szerencse. Szabad Nép, okt. 9. (Illés Jenő.); Irodalmi Újság, okt. 23. (Földes Anna.)
Nagy László: A nap jegyese. Esti Budapest, okt. 9. (Hajnal Gábor.)
Németh Andor: A betű mestere. Uj Hang, október. (Viktor János.)
Ortkény István: Hóviharban. Művelt Nép, okt. 17. Slavici, Ion: A kincs. Művelt Nép, okt. 17. (Domonkos Sámuel.)
Soós Magda: Erős szájak. Irodalmi Újság, okt. 9. (Mesterházi Lajos.)
Szabó Pál: Dózsa György. Népszava, okt. 7. (Dersi Tamás.)
Szabó Pál: Nyugtalan élet. Társadalmi Szemle, augusztus—szeptember. (Somogyi Sándor.); Szabad Nép, okt. 22. (Simó Jenő.)
A Színlátások Könyvtára újabb egyfelvonásosairól. Népszava, okt. 28. (Dersi Tamás.)
Tamási Aron: Szegénység szárnyal. Magyar Nemzet, okt. 3. (Varga Imre.); Művelt Nép, okt. 24. (Berecz József.)
Vega, Lope de: Színművek. Esti Budapest, okt. 28. (Devecseri László.)

IFJÚSÁGI IRODALOM:

Bárdos László: A dzsidáskapitány. Népszava, nov. 2.
Fazekas György: Csodálatos utazás. Magyar Nemzet, okt. 3. (Gárdos Miklós.)
Murányi Kovács Endre: Gilbert kapitány. Népszava, nov. 2.
Oravecz Paula: Kócos. Irodalmi Újság, okt. 30. (Sóter István.)
Sziráký Judit: Tiszteséges János. Művelt Nép, okt. 10. (Ungvári Tamás.)

IRODALMI CIKKEK:

Szigeti József: Henry Fielding halálának 200. évfordulójára. Szabad Nép, okt. 8.
Rónai Mihály András: Fielding. Szabad Ifjúság, okt. 8.
Sarkadi Imre: Jókai ürügyén. Művelt Nép, okt. 10.
Veres Péter: A könyv ünnepéhez. Irodalmi Újság, okt. 9.
Ungvári Tamás: Henry Fielding. Halálának kétszázadik évfordulójára. Irodalmi Újság, okt. 9.
Illés Lajos: Balassi Bálint (1554—1594). Népszava, okt. 9.
V. Korotyejev: A szovjet írók vitája az irókongresszus előtt. Magyar Nemzet, okt. 10.
Köpeczi Béla: Harminc éve halt meg Anatole France. — Ady Endre Anatole France-ról. Szabad Nép, okt. 12.
Gyergyal Albert: Anatole France évei. Magyar Nemzet, okt. 12.
Radnóti Miklós: Lapok naplójából. József Attiláról. Csillag, október.
Kéry László: Henry Fielding. Csillag, október.
Illés Lajos: Kónya Lajos költészeté. Csillag, október.
Bóka László: Földessy Gyula 80 éves. Csillag, október.
Szalainai Rezső: Csehszlovákiai magyar könyvek. Csillag, október.
Illés Béla: Madarász Emil. Csillag, október.
Az »Olvasás« vitája. Uj Világ, okt. 14.
Diener Péter: Lermontov emléke. Uj világ, október 14.
Sóter István: Nemzeti irodalom — világirodalom. »A Világirodalom klasszikusai« sorozat megindulása alkalmából. Szabad Nép, okt. 14.
Eckhardt Sándor: Balassi Bálint. Természet és Társadalom október.
Vita az »Olvasás« körül. Irodalmi Újság, okt. 16.

Kardos Tibor: Balassi Bálint. Irodalmi Ujság, okt. 16.
 Mikó Zoltán: Új lendület a könyvtárak munkájában. Művelt Nép, okt. 17.
 Rényi Péter: Déry Tibor 60 éves. Szabad Nép, okt. 18.
 Nagy Péter: Déry Tibor hatvan éves. Szabad Ifjúság, okt. 19.
 Kovacs György: Arthur Rimbaud. Születésének 100. évfordulójára. Népszava, okt. 19.
 Fekete Sándor: Balassi Bálint. Születésének négyszázadik évfordulójára. Szabad Nép, okt. 20.
 Puruczki Béla: Mint sas apró madarak közt. Balassi Bálint születésének 400. évfordulójára. Szabad Ifjúság, okt. 20.
 Keresztury Dezső: Balassi Bálint (1554—1594). Magyar Nemzet, okt. 20.
 Kőpeczi Béla: Az új román irodalom tíz esztendeje. Társadalmi Szemle, augusztus—szeptember.
 Nagy Magda: Poltikus művészet és művészi politizálás. Társadalmi Szemle, augusztus—szeptember.
 Gyergya Albert: Voltaire (1694—1778). Szabad Ifjúság, okt. 22.
 Szalatnai Rezső: Négyszáz éve született Balassi Bálint. Béke és Szabadság, okt. 20.
 Devecseri Gábor: Balassi tekintete. Művelt Nép, okt. 24.
 A politikai gazdaságtan tankönyve. (A Pravda cikke alapján.) Szabad Nép, okt. 23.
 Földessy Gyula: Utam Petőfőtől Ady-ig és máig. (Vallomás 80. születésnapom.) Irodalmi Ujság, okt. 23.

Lukács György: Déry Tibor hatvan éves. Irodalmi Ujság, okt. 23.
 Illés Endre: Egy olvasó tünődése. Irodalmi Ujság, okt. 23.
 Gogolak Lajos: Balassi Bálint (1554—1594). Élet és Tudomány, okt. 27.
 Somlyó György: Arthur Rimbaud. Születésének századik évfordulójára. Szabad Nép, okt. 26.
 Gyergya Albert: Emlékezés Osvát Ernőre. Szabad Nép, okt. 27.
 Rónai Mihály András: A százéves Rimbaud. Magyar Nemzet, okt. 29.
 Simon István: Nagy Lajos 1883—1954. Szabad Nép, okt. 30.
 Keszi Imre: A naturalizmus kérdéséhez. Irodalmi Ujság, okt. 30.
 Radnóti Miklós: Beszélgetés a versfordítással. Irodalmi Ujság, okt. 30.
 Réz Pál: Radnóti Miklós (1909—1944). Művelt Nép, okt. 31.
 Fekete Gyula: Élet és irodalom. Művelt Nép, okt. 31.
 Soproni János: Radnóti Miklós halálának tizedik évfordulójára. Magyar Nemzet, okt. 31.
 Sarkadi Imre: Egy nagy író halálára. Magyar Nemzet, okt. 31.
 Barabás Ferenc: Búcsú Nagy Lajostól. Szabad Ifjúság, okt. 31.
 Kőpeczi Béla: A román-magyar közös könyvkiadásról. Szabad Nép, nov. 2.

Osszeállította: Bán Gézáné

A Bibliotekar magyarul

A folyóirat 8. számában két cikk is foglalkozik a mezőgazdaság fejlesztésével kapcsolatos könyvtári feladatokkal. Az egyik: Reznikov A. írása az osztróvi községi könyvtár munkájának bemutatásával a falusi könyvtárak számára ad hasznos módszertani tanácsokat. A másik cikket melyet Timonyin és Osztrovszkij írt, főleg járási és megyei könyvtáraink használhatják fel szervezési munkájukban. Nagy könyvtáraink dolgozóit bizonyára érdekli majd a nálunk is jól ismert Gilyman építész írása a vas könyvállványokról; ez a több illusztrációval ellátott cikk a könyvtárárpítéssel legújabb raktározási kérdéseit foglalja össze. Új adatokat tudunk meg belőle a legújabb szovjet könyvtári létesítményekről például a Lomonoszov egyetem könyvtáráról állványszerkezetével is foglalkozik. Érdekes tanulságokat tartalmaz Raud E. mesédélutánokról frott cikke: Helyes, ha a könyvtáros a felolvasás helyett inkább saját szavával mondja el a mesét. Azt is természetesen meg kell említeni, hogy a dramatiszták sokkal nagyobb hatást érnek el a kis olvasóknál. A levelezők rovatában két hasznos cikk van: Lerner (Hogyan ismerkednek meg az olvasók az irodalmi újdonságokkal) egy moszkvai újmozonyi irodalmi körének munkájáról számol be. Kér, hogy a szövegben mindenütt »olvasó-

kör» szerepel, nálunk ugyanis az olvasó-kör szó más fogalmat jelöl, mint amiről a cikkben szó van. A másik írásban N. Petrov a folyóiratok anyagának új módszerű népszerűsítéséről számol be egy katonai könyvtárban: Nagyméretű kartontáblára felírják a könyvtárban előfizetett folyóiratok címét. Minden egyes cím alatt ívpapír nagyságú üveges keretet helyeznek el. Ha a folyóirat új száma megérkezik, a tartalmát leírják, vagy legépelik és az üveg alá teszik. A hírek között számunkra is érdekes közlés az, hogy megjelent a járási könyvtár mintakatalógusának 2. bővített és átdolgozott kiadása.

Horváth István, a SZOT Kulturális Osztály Könyvtár- és Ismeretterjesztő Alosztály vezetőjének a szentmihályi számunkban megjelent cikkével kapcsolatban több üzemi könyvtáros írta meg levelében a cikkben felvetett problémákról véleményét. Valószínűnek tartjuk, hogy még más üzemi könyvtárosok is hozzászólnak a kérdéshez. Véleményüket folyóiratunk következő számában ismerhetjük.

□

Megjuttalmazott levelezőink

Sárközi Miklós, Kulcsárré Sörgeli Gabriella, Lőrincz Alce, Bárdos László, Nagy József, dr. Irányi Lujza, Keresztési Mihály, Fenyvessiné Góhér Anna, Solt Andorné, Holó Ferencé, Sz. Krudv Zsuzsa, Fried Vilmos, Fazekas Andorné, Oberländer Gyula, Martonosi Pál, Hegedűs András, Szonyi László és Kellner Béla levelezőinknek könyvajándékot küldtünk.

A Népművelési Miniszter Gaschler Rezsőnek a »Szocialista kultúráért« kitüntető jelvényt adományozta

NEGYVENÉVES

A SZÖRÉNYI-UTCAI KERÜLETI KÖNYVTÁR

A VIII. kerületi tanács Szabó Ervin könyvtára (Szörényi-utca 3.) október 14-én ünnepelte 40 éves fennállásának évfordulóját. A kis könyvtár helyiségét zsúfolásig megtöltötték az olvasók. A sok új olvasó között ott láttuk a könyvtár régi, hűséges olvasóit is, akik már 20—30—40 év óta ide járnak. Az ünnepi beszédet Zsák Wilfried ny. könyvtáros mondta, aki 28 évig volt a könyvtár vezetője. Hegedüs Géza író pedig negyven év irodalmáról beszélt. Befejezésül a könyvtár vezetője könyvjutalmat osztott ki a legrégebb olvasóknak. Van olyan olvasója is a könyvtárnak, aki a megalakulás óta tagja a könyvtárnak és ma is segítő munkájában, mint az olvasótanács tagja. Az egyik jutalmazott így köszönte meg az ajándékot: »Most is én kapok könyvet a könyvtártól, pedig úgy érzem, nekem kellene adni azért a sok jó, szép és hasznos olvasmányért, amit innen kaptam.« ((Novobáczky Andorné.)

A Bőripari Szakszervezet székházában a szakszervezet könyvtárosa október 14-én konferenciát tartottak. A megbeszélésen 18 üzem könyvtárosa vett részt. Az értekezlet végével a könyvtárosok meglátogatták az Építők Szakszervezetének Központi Könyvtárát. (K. J.)

A pécsi Megyei Könyvtár az iskolások számára órarendet készíttetett. Az órarendet a tanulók nagy örömmel fogadták.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtártudományi Főbizottsága öt éves könyvtártudományi tervet készített, mely az általános bibliográfia, a könyvtártani, az írás-, könyv- és könyvtörténeti kutatás legfontosabb feladatait, a közreadandó könyvtártudományi kiadványok tervét tartalmazza. A kutató és gyűjtőmunkát nagy könyvtáraink az Akadémia támogatásával végzik. Az Országos Széchényi Könyvtárban már folyamatban lévő munkálatokon kívül más könyvtárak is megkezdtek a tervben szereplő egyes fontos bibliográfiai kiadványok előkészítését. (Pajkossy Gy.)

DICSÉRET

A Népművelési Minisztérium Könyvtári Főosztálya dicséretben részesítette Juhász Gézánt, a debreceni Egyetemi Könyvtár és Frey Tamásné, a Műszaki Egyetem Könyvtárának munkatársát a főmegkönyvtárak pártfogása terén végzett jó munkájukért.

A CSONGRÁD MEGYEI KÖNYVTÁR a községi könyvtárosok részére október 8-án értekezletet tartott Hódmezővásárhelyen. Először találkozott itt a megye 14 önálló községi könyvtárának vezetője. Az értekezlet után a könyvtárosok megtekintették a könyvtár könyvheti kiállítását, amelyet a város lakosai közül mintegy ezren látogattak meg. (Vörös G.)

A Debreceni Egyetemi Könyvtár az 1953—54. tanévben pályázatot hirdetett »Hogyan segíttünk munkában az Egyetemi Könyvtár« címmel. A beérkezett pályamunkákból a könyvtár olvasószolgálatára érdekes összeállítást készített: »Az Egyetemi Könyvtár az olvasó szemével«. A sokszorosított anyag tulajdonképpen az olvasók szemével vezet végig a könyvtár egész munkáján és a beiratkozástól kezdve egészen a könyvtár különleges szolgáltatásainak igénybevételéig megismerteti az egyetemi hallgatókat a könyvtárral. Az összeállítás a pályamunkákból vett idézetekből áll. A könyvtár összekötő szövege csak egy-egy sor. Az anyagot az új egyetemi hallgatók kezébe adják és ezzel igen hatásos könyvtári népszerűsítő tevékenységet fejthetnek ki.

Megjelent az Országos Könyvtári Versenybizottság október havi tájékoztatója. Megállapítja, hogy a verseny valóban országos mozgalommá fejlődött. A népkönyvtárak 37%-a megalakult, a felszabadulási Versenybe. A Híradó közli a jelentősebb vállalásokat és megdicséri Vas, Fejér, Zala, Szolnok megyék versenybizottságtól jó munkájukért és a rendszeres tájékoztatásért.

Az Önnepi Könyvhét alkalmával a drávacsepelyi népkönyvtár ötletes rejtvenypályázatot hirdetett. A 17 díj között újság, folyóirat előfizetés, könyvjutalom stb. szerepel.

A Népművelési Miniszter Rakovszky Istvánnak a »Szocialista kultúráért« kitüntető jelvényt adományozta

Az **Unnept Könyvhét**en több helyen rendeztek szavalóversenyeket. Salgótarjánban 39 tanuló vett részt a versenyen, 13 jutalomkönyvet osztottak szét. Az iskolák versenyét a Közgazdasági Technikum nyerte. Baján a 10-es döntő valamennyi résztvevője könyvet kapott. A békéscsabai versenyről külön is beszámoltunk. A csornai Járási Könyvtárban rendezett verseny óta jelentősen emelkedett a verseskötetek forgalma.

A **Vasutas Szakszervezet** azt tervezi, hogy átszervezi könyvtárhálózatát. A közeljövőben a mintegy 500 kisüzemi könyvtárban lévő könyveket 54 göcponyi könyvtárba gyűjtik össze. Ezek a göcponyi könyvtárak látják majd el a hozzájuk tartozó szolgálati helyeket könyvvel. Egy-egy ilyen göcponyi könyvtár 6000–8000 kötetes lesz. (Szocialista Vasúttért.)

A tanácsok **komolyan támogatják** a könyvtárak Felszabadulási Versenyét. A megyei tanácsok közül kiemelkedő a Fejér megyei tanács segítése: 57.000 forint értékű berendezést juttat a könyvtáraknak (nagy részét már ki is osztották). Népművelési autóbust szereznek fel, melyben könyvtár is lesz.

A **bajai Járási Könyvtár** területén több könyvtáros tagja lett a Hazafias Népront járási és helyi szerveinek. A Járási Könyvtár a város legforgalmasabb utcájában választási híradót létesít. A híradó közli a jelöltek fényképeit, ismerteti munkásságukat és a legfrissebb választási híreket is tartalmazza. Felhívja a figyelmet a gyűlések helyére és idejére. A hetipiacok alkalmával sajtóhíradót állítanak fel a piactéren a járás dolgozó parasztsága részére.

Valamennyi községben választási sarkot készítenek. Minden község könyvtára és a községi párt-szervezet, valamint a Hazafias Népront meg fogja kapni a Járási Könyvtár által összeállított »Mit olvasson a népnevelő« című ajánló bibliográfiát. A Járási Könyvtár és a falusi könyvtárak dolgozói felolvasásokat tartanak a város és a járás területén rendezendő gyűléseken. Több helyen a könyvtárosok díszítik a választási helységeket és kiállításokat is készítenek ezeken a helyeken. A tanácsok feladatait november hónapban olvasóértekezleten ismertették az »ifjú választók«-kal. (F. Góhér Anna)

A **türjei (Zala m.) községi tanács** 500 forinttal segítette a könyvtárát. A kerkafalvai (Zala m.) tanács könyveket vásárolt a népkönyvtárnak. Kőröshegyen (Somogy m.) az olvasótermet társalgóval bővíti ki a tanács, játékok, rádiót, két olvasóasztalt, székeket és könyvszekrényt vásárol a könyvtár részére. (Zalai, ill. Somogyi könyvtári híradók.)

A **Sajópuszói község** 320 kötetes népkönyvtárát Szepesi Lászlóné, a tsz baromfi-gondozónője kezeli. Az idős, halvan év körüli könyvtáros önként vállalta, hogy mindennap kölcsönöz, és az a legfőbb törekvése, hogy a tsz tagjait megnyerje az olvasás számára. (Kiss Lászlóné)

Az **Országos Széchényi Könyvtár** okt. 13., 14-én két napos összefoglaló szemináriumot tartott a megyei könyvtárak katalógizáló könyvtárosai számára. A szeminárium első napján a címléírás és a beírórendés katalógus, a szeminárium második napján pedig az osztályozás és a szakkatalógus szerkesztési kérdéseivel foglalkoztak a résztvevők. A szemináriumot Sebestény Géza, a Műszaki Egyetem Könyvtára és Csapodi Csaba, az Akadémia Könyvtárának osztályvezetője vezette. (R. A.)

Magyaregryen a kis, 1000 lakosú Baranya megyei községben strandkönyvtár működött a nyáron. Gyuró Amanda népkönyvtáros augusztusban 227 kötet könyvet kölcsönzött a strandkönyvtár útján. (Baranyai népkönyvtárosok versenyhíradója I. sz.)

Október 20-án nyílt meg a Nemzeti Múzeum dísztermében a Balassi Bálint emlékkiállítás. Az ünnepélyes megnyitáson megjelent Rónai Sándor, az Országgyűlés elnöke, Dezséry László evangélikus püspök, Veres Péter és Szabó Pál Kossuth-díjas írók, Boldizsár Iván, a Magyar Nemzet főszerkesztője, a budapesti diplomáciai testület számos tagja, köztük Major csehlovák és Homcsa lengyel nagykövet. A megnyitó beszédet Varjas Béla, az irodalomtudományok kandidátusa, az Országos Széchényi Könyvtár vezetője mondotta. Képes Géza pedig felolvasta Esztergom alatt című költeményét. A kiállítást közel 7000 látogató tekintette meg tíz nap alatt. (O. SZ. K.)

Vállalati és üzemi könyvtárak felszabadulási versenye

Az **Országos Műszaki Könyvtár** 1954. november 7-én szakkönyvtárosok részére versenyt hirdet. A verseny időtartama egy év. A versenybizottság tagjai az Országos Műszaki Könyvtár módszertani csoportjának képviselőin kívül az illetékes minisztériumok és a SZOT megbízottai és az egyes vállalati szakkönyvtárosok. (O. M. K.)

Az **Országos Széchényi Könyvtár** november elsejével megindítja továbbképző tanfolyamait. A szakmai oktatásban más könyvtárak dolgozói is részt vesznek. Az oktatásnak három csoportja van: Irodalomtörténeti előadások az újabb magyar irodalomból, könyvtártani előadások és nyelvtanfolyamok. (O. SZ. K.)

A KÖNYVTÁROS

Példányszám : 6500

A **Népművelési Minisztérium** lapja. — Szerkesztő: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjesztő: Posta Központi Hírlap Iroda Ú. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet-helyiség — Telefon: 183-022, 180-850 — Postatakarépkénti csekk számla: 47.087 — Régi számok a Posta Központi Hírlap Irodánál. V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft — Előfizetés negyedévre: 6.— Ft.

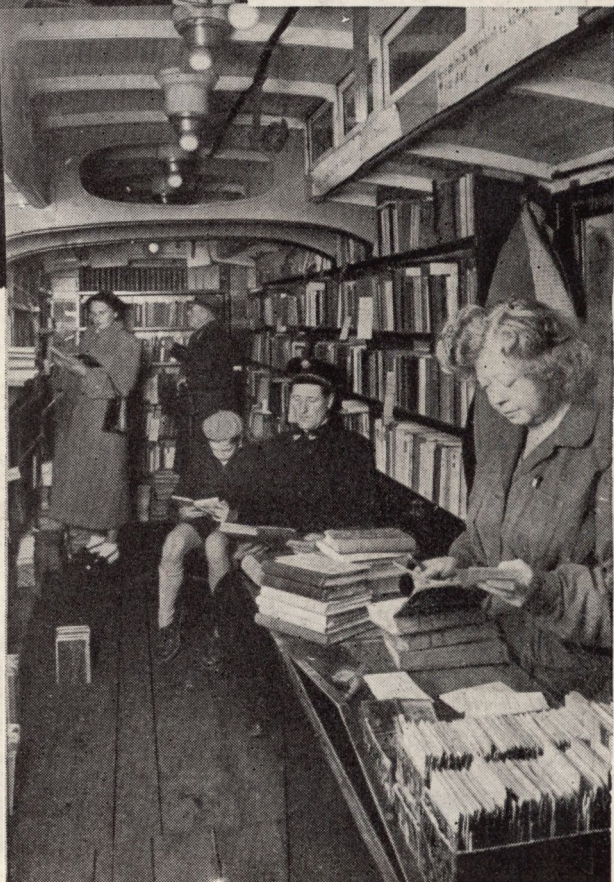
»A bíróság előtt« című filmmel kapcsolatban ajánlják könyvtárosaink Anatole France »Crainquebille és más elbeszélések« című könyvét és az író egyéb műveit

Jelenet a »Thälmann« című filmből. Hívjuk fel a figyelmet Willi Bredel: Ernst Thälmann című könyvére

A soroksári Szabó Ervin ke-
rületi könyvtár olvasóterme

A Szabó Ervin könyvtár
villamos-mozgókönyvtára